

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

MAGISTRA DARBS

RĪGA 2020

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SASTATĀMĀS VALODNIECĪBAS UN TULKOŠANAS NODAĻA

**TULKOŠANAS STRATĒGIJAS AUTOMAŠĪNAS ĪPAŠNIEKA
ROKASGRĀMATAS TULKOJUMĀ**
**TRANSLATION STRATEGIES USED IN THE TRANSLATION
OF A CAR OWNER'S MANUAL**

MAGISTRA DARBS

Autors: Imants Safronovs

Studenta apliecības Nr.: is18126

Darba vadītājs: Mg. translāt. Helēna Gizeleza

RĪGA 2020

Pateicība

Maģistra darba autors vēlas pateikties darba vadītājai Helēnai Gizelezai par konsultācijām un konstruktīvo kritiku darba veidošanā.

ANOTĀCIJA

Īpašnieka rokasgrāmata ir reizē tehnisks un sabiedrisko attiecību dokuments, jo tā norāda pareizas un drošas lietošanas principus un tās kvalitāte veido lietotāja iespaidu par ražotāju. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādas tulkošanas stratēģijas izmantotas 2016. gadā publicētas Volvo V70/XC70 īpašnieka rokasgrāmatas angļu valodā tulkojumā latviešu valodā un vērtēt tulkojuma kvalitāti. Lai sasniegtu mērķi, apkopoti atbilstoši teorētiskie materiāli un uz to pamata izdarīta tulkojuma salīdzinošā analīze. Tulkojums kopumā atzīts par neveiksmīgu un sniegti ieteikumi atklāto trūkumu novēršanai.

Atslēgvārdi: transportlīdzekļi, rokasgrāmata, datorizētā tulkošana, tulkošanas stratēģijas, salīdzinošā analīze.

ABSTRACT

Owner's manuals are both technical and public relations documents because they indicate principles of correct and safe operation and their quality influences the user's impression of the manufacturer. The purpose of the research is to determine what translation strategies were used in the Latvian translation of a Volvo V70/XC70 owner's manual in English published in 2016 and to evaluate the quality of the translation. In order to achieve the purpose, relevant theoretical materials were compiled, and on this basis a comparative analysis of the translation was carried out. The author has deemed the translation generally unsuccessful and provided suggestions for preventing the shortcomings discovered therein.

Keywords: vehicles, manuals, computer-assisted translation, translation strategies, comparative analysis

SATURS

Tabulu un attēlu saraksts	7
Ievads	8
1. Teorētiskais pamats	10
1.1. Vispārīgi par tulkošanu	10
1.2. Uz avotu/mērķi orientēts tulkojums	12
1.3. Ekvivalence	14
1.4. Tekstu veidi un funkcijas	16
1.5. Rokasgrāmatas un instrukcijas	20
1.6. Terminoloģija	23
1.7 Datorizētā tulkošana	25
2. Tulkošanas stratēģijas	29
2.1. Ievas Zaubergas tulkošanas stratēģiju tipoloģija (2016)	30
2.2. Andreja Veisberga aprakstītās tulkošanas stratēģijas (2009)	33
2.3. Entonija Pima piedāvātie risinājumi (2016)	35
2.4. Endrū Čestermena tulkošanas stratēģijas	36
3. Tekstu analīze	40
3.1. Piemēru atlasē kritēriji	40
3.2. Analīzes pārskats	40
3.3 Piemēru analīze	44
Secinājumi	63
Tēzes	65
Izmantotie informācijas avoti	66
1. Pielikums - Atlasītajos segmentos atklātās tulkošanas stratēģijas	69
2. Pielikums – Atlasītajos segmentos atklātā terminoloģija	88

TABULU UN ATTĒLU SARAKSTS

Attēli:

- 1.1 Uz avottekstu orientēta pieceja (6. lpp)
- 1.2 Nordas komunikatīvo funkciju modelis (10. lpp)
- 1.3 IKEA plaukta Billy salikšanas instrukcija (14. lpp)
- 3.1 Segmentu piemēri (33. lpp)
- 3.2 “Ritentiņš” (automašīnas interfeisa grafiskais elements). (42. lpp)
- 3.3. Vadības komponents “TUNE” automašīnas viduskonsolē. (43. lpp)
- 3.4 Akronīma nozīmes norādīšanas atšķirību piemērs. (47. lpp)
- 3.5 Tālvadības pults atslēga aizdedzes slēdzī. (49. lpp)
- 3.6. Digitālais kombinētais instrumentu panelis ar iestatītu motīvu “Performance”. (49. lpp)
- 3.7 119. lappuses fragments. (50. lpp)
- 3.8 Sānu spoguļu vadības svira. (52. lpp)
- 3.9. Redzamības maiņa 77. lpp. (55. lpp)

Tabulas:

- 3.1 Čestermena stratēģiju tipoloģija un atrasto stratēģiju skaits. (35. lpp)
- 1. Pielikums – Atlasītajos segmentos atklātās tulkošanas stratēģijas.
- 2. Pielikums – Atlasītajos segmentos atklātā terminoloģija.

IEVADS

Īpašnieka rokasgrāmata ir ierīces komplektācijā iekļauts dokuments, kurā norādīta ierīces lietotājam būtiska informācija par pareizu un drošu ierīces lietošanu. Tādām paaugstinātas bīstamības ierīcēm kā transportlīdzekļiem šim dokumentam ir paaugstināta ietekme uz lietotāja drošību un apmierinātību ar pirkumu – tas ir reizē tehnisks un sabiedrisko attiecību dokuments. Attiecīgi, tulkojuma kvalitātei ir liela ietekme, tāpēc vērts izpētīt, kādas pieejas šāda dokumenta tulkošanā ir efektīvas.

Maģistra darba mērķis ir noskaidrot, kādas tulkošanas stratēģijas izmantotas konkrētā automašīnas īpašnieka rokasgrāmatas tulkojumā un vērtēt tulkojuma kvalitāti. Darba mērķa sasniegšanai izvirzītie uzdevumi:

1. aplūkot tulkojumzinātnes pamatatziņas un tekstu veidu teorētisko iedalījumu un iezīmes;
2. aplūkot dažādu pētnieku piedāvātās tulkošanas stratēģiju tipoloģijas un no tām izvēlēties pētījuma objekta analīzei piemērotu tipoloģiju;
3. veikt rokasgrāmatas tulkojumā izmantoto stratēģiju analīzi un izdarīt secinājumus.

Pētījuma objekts ir 2016. gadā publicēta Volvo XC70/V70 modeļu īpašnieka rokasgrāmata angļu valodā un tās tulkojums latviešu valodā (tiesšaistes avoti 1, 2). Darbā norādītās avotteksta un mērķteksta lappuses pārlūkošanas atvieglošanas nolūkā apzīmē attiecīgo PDF failu lappuses. Pētījuma priekšmets ir tulkojumā izmantotās stratēģijas. Pētījuma metode ir sistemātiska piemēru atlase no dokumentu dažādām daļām un to salīdzinošā analīze. Pētījums demonstrē tulkojuma ietekmi uz automašīnas lietotāja piekļuvi informācijai par automašīnas pareizu un drošu lietošanu.

Šajā darbā ir trīs nodaļas. Pirmajā nodaļā aplūkotas dažādas tulkojumzinātnieku vispārīgas atziņas, tai skaitā tādi būtiski koncepti kā nodalījums starp uz avottekstu un mērķtekstu orientētiem tulkojumiem un ekvivalence. Aplūkotas arī rokasgrāmatu iezīmes un datorizētās tulkošanas rīku nozīme informatīvo tekstu tulkošanā. Otrajā nodaļā apkopotas vispārīgas atziņas par tulkošanas stratēģijām, kā arī apkopotas Ievas Zaubergas, Andreja Veisberga, Entonija Pima (*Anthony Pym*) un Endrū Čestermana (*Andrew Chesterman*) stratēģiju tipoloģijas. Trešajā nodaļā aprakstīta pētījuma empīriskās daļas metodoloģija un detalizēti analizēta ceturtā daļa atlasīto segmentu.

Maģistra darbā ir 95 lappuses, 3 tabulas un 12 attēli. Pirmajā pielikumā ir 200 atlasīto segmentu apkopojums ar vispārīgu analīzi. Otrajā pielikumā uzskaitīta atlasītajos segmentos atrastā angļu-latviešu terminoloģija. Terminoloģijas saraksts veidots kā palīgīdzeklis konkrētā

tulkojuma vērtēšanai, nevis kā uzticams terminoloģijas avots, ko autors ieteiktu izmantot citos tulkojumos.

1. TEORĒTISKAIS PAMATS

1.1. Vispārīgi par tulkošanu

Ieva Zauberga (2016: 127) sniedz vispārīgu ievadu šajā plašajā tēmā:

“Pastāv neskaitāmas tulkošanas definīcijas, kuras ir atkarīgas no valodnieku pieejas. Vienkārši sakot, tulkošanu var definēt kā avotteksta atveidi mērķvalodā, kā to paredzējis autors (uz avotu orientēta pieeja) vai avotteksta atveide mērķvalodā saskaņā ar mērķtulkojuma nodomu, un to, ko sagaida mērķauditorija, kā arī ņemot vērā mērķkultūras īpatnības (uz mērķi orientēta pieeja). Vispārīgi runājot, mūsdienās tulkošana netiek uzskatīta par lingvistisku pārnesei, bet par komunikāciju starp dažādām kultūrām”.

Tā kā dažādu tautu cilvēki vienmēr ir tiekušies uz sociālu un ekonomisku mijiedarbību, nav pārspīlēti teikt, ka tulkošana, kas nepieciešama pilnvērtīgai šādai mijiedarbībai, ir būtiska dzīves daļa. Translatologs Endrū Čestermens (*Andrew Chesterman*, 2019: 26) raksta:

“cilvēki tulko jau tūkstošiem gadu, tulkošana ir viena no daudzajām noderīgajām lietām, ko varam darīt ar valodu. Gandrīz tikpat daudz gadu pavadīti, arī domājot par tulkošanu. Idejas par tulkošanu – kā to darīt, kā to nedarīt, kad tas šķiet neiespējami un tā tālāk – ir saradušās kā sēnes pēc lietus”.

Šīs idejas atkarīgas no tā, kas mēs esam – piemēram, tulkojumu lietotāji, pasūtītāji, pētnieki, vai brīvprātīgi vai profesionāli tulkotāji – un kādu funkciju tulkojumam būtu jāpilda lasītājam – piemēram, jāizklaidē, jāinformē par citu kultūru iezīmēm vai jākalpo par informācijas avotu, kas tam nepieciešams savas un citu veselības un dzīvības sargāšanai. Konkrēti šajā darbā aplūkotas idejas, kas saistītas ar noderīgas taču sarežģītas un bīstamas ierīces – automašīnas – drošai lietošanai nepieciešamās informācijas nodošanu cilvēkiem ar rakstiska tulkojuma starpniecību. Vispirms aplūkot galvenie šajā darbībā iesaistīti jēdzieni, sākot ar vispārīgu tulkošanas definīciju.

“Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” (2007) tulkošana definēta šādi: “Vienā valodā (oriģinālvalodā vai avotvalodā) rakstītā vai runātā vārda, teksta saturs, jēgas, domas (ieskaitot zemtekstus u.c.) izteikšana ar citas valodas (mērķvalodas jeb tulkojumvalodas) līdzekļiem.” Šī ir saturīga definīcija. Tajā ietverta arī mutvārdu tulkošana, kurai ir zināmas līdzības ar rakstisko tulkošanu, piemēram, dažādi klasificējamās tulkošanas stratēģijas, taču kuras līdzekļi un produkts, protams, krasi atšķiras no rakstiskās tulkošanas. Šķiet, ka vienīgais, kas šai definīcijai neļauj būt vispārīgai, ir minētais avotinformācijas medijs – rakstūtais vai runātais vārds. To pieminu, jo tas izslēdz, piemēram, tulkošanu no vizuāla formāta taktīlā formātā (no alfabētiskā raksta Braila rakstā) un tulkošanu no audiāla formāta vizuālā formātā (no mutvārdu teksta zīmju valodā jeb surdotulkošana). Tomēr šī darba vajadzībām tā ir piemērota definīcija, jo šeit aplūkota tikai rakstiskā tulkošana.

Tulkošanu var aplūkot kā visai dažādu mērķu sasniegšanas veidu. Marija Teresa Kabrē (*Cabré*, 2010: 357) raksta, ka tulkošanas uzdevums ir paust valodā semantiski-pragmatiskas struktūras, kas sākotnēji ir izveidotas citā valodā. Čestermens (2019) aplūko dažādus tulkošanas aspektus, tai skaitā tulkošanu kā kultūras informācijas vienību izdzīvošanas mehānismu. Viņa aplūkotā kultūras informācijas vienība ir “mēms” – termins, kuru pēc termina “gēns” līdzības radījis sociobiologs Ričards Dokinss, lai paustu līdzību starp gēnu un ideju izplatību un attīstību. Savā grāmatā “Tulkošanas mēmi” (*Memes of Translation*, 2019) Čestermens aplūko tieši “tulkošanas mēmus” jeb sabiedrībā izplatīto ideju kopumu, kas veido jēdzienu “tulkošana”. Čestermens ar tulkošanas “supermēmiem” apzīmē “tik ietekmīgas idejas, ka tās atkal un atkal parādās tulkošanas vēsturē, lai gan dažreiz nedaudz atšķirīgās formās” (Chesterman, 2019: 13). Pie tiem viņš pieskaita arī tālāk aplūkoto ekvivalences konceptu un burtiskas un brīvas tulkošanas dihotomiju.

Tulkojums kā kanāls kultūras ideju izplatīšanai sevišķi uzskatāmi parādās reliģijas kontekstā, ko aplūko Viljams Alens Smolijs (*Smalley*, 1991): “Bībele gandrīz visas pasaules kristiešiem jau kopš Jaunās Derības laikiem vienmēr bijusi tulkojums.” Bībeles tulkojumi ļāvuši kristietības idejām šķērsot kultūru robežas tādā veidolā, kas ir gana pārliecinošs, lai ap tām mērķkultūrās veidotos aktīvas cilvēku kopienas. Daļa misionāru, kas tulkojuši Bībeli valodā, kas nav to dzimtā valoda, pievērsuši lielu uzmanību mērķa valodas un kultūras aspektiem, lai veidotu ietekmīgus tulkojumus; citi neesot spējuši pārvarēt pašu kultūras diktēto perspektīvu. Smolijs raksta, ka sākotnēji misionāri neesot vadījušies pēc skaidri formulētas tulkošanas teorijas, taču ar laiku tie, gluži kā vairums tulkotāju, sākuši izmantot vispārīgos tulkojumzinātnes atzinumus.

Zauberga (2016: 7) raksta, ka mūsdienu tulkošanas teorijā uzskata, ka tulkojums pārvar kultūru barjeras, tulkotājs ir kultūru starpnieks. Zauberga izmanto Hansa Fermēra (*Hans Vermeer*) kultūras definīciju: “normu un tradīciju kopums, kas jāpārzina indivīdam kā sabiedrības dalībniekam, lai būtu “tāds kā visi pārējie” vai lai spētu atšķirties no pārējiem”. Kā piemēru kultūras normu ietekmei uz tulkotāja izvēli Zauberga piedāvā tradīciju atšķirības nekustamo īpašumu aprakstos: Vācijā dzīvokli ar dzīvojamo istabu un divām guļamistabām sauc par trīsistabu dzīvokli, taču Lielbritānijā un Spānijā dzīvokļa istabu skaits atbilst tā guļamistabu skaitam, tāpēc, tulkojot šāda dzīvokļa īres sludinājumu no vācu valodas angļu valodā Lielbritānijas lasītājiem, mērķa tekstā šim dzīvoklim jāklūst par divistabu dzīvokli (*a two-bedroom flat*).

Beikere (2018: 8) atgādina, ka tulkošanas teorētiķi plaši diskutē par to, vai un cik ļoti tulkošana ir piemērota starpkultūru komunikācijai un pat par to, vai tulkošana patiesībā vispār ir iespējama, jo valodas ir pārāk atšķirīgas, lai vienādi paustu realitāti, un nemaz nav iespējams pieņemt, ka “realitāte” pastāv ārpus valodas.

Džeimsa Džoisa “Finegana vāķēšana” autortulkojumu (paša autora veidotu tulkojumu) analizējuši dekonstrukcijas piekritēji, lai pierādītu, ka tulkojums pārveido oriģinālu, jo tam piesaista otru valodu (Zauberga, 2016: 98). Tomēr Beikere (2018: 8) norāda, ka tulkošana joprojām ir neatņemama mūsu dzīves daļa un tai ir bijuši panākumi dažādu kultūru pārstāvju satuvināšanā.

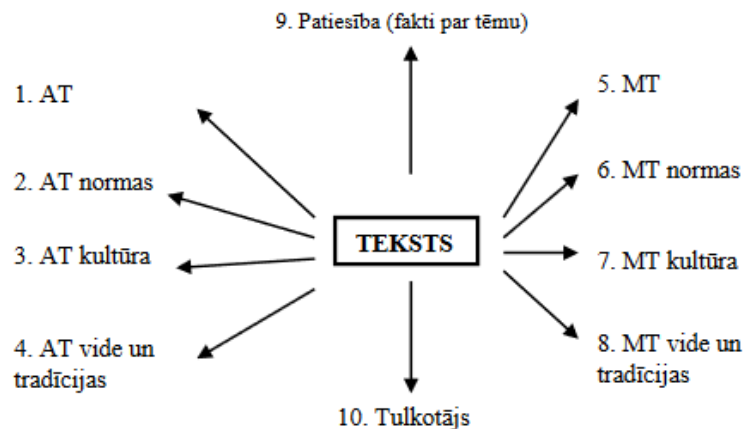
1.2. Uz avotu/mērķi orientēts tulkojums

Zauberga (2016: 5) raksta, ka pastāv divi galvenie veidi tulkošanas pieejas izvēlē: uz avotu un uz mērķi orientēta tulkošana. Nodalījums starp uz avotu un mērķi orientētām pieejām līdzinās senajai “burtiskas” un “brīvas” tulkošanas dihotomijai, kuru izceļ Kristiāna Norda (*Christiane Nord*, 2016: 569). Viņa raksta, ka šī “mūžīgā dilemma” nodarbinājusi kā Ciceronu 1. gs. p.m.ē., kurš nodalīja tulkošanu “*ut interpretes*” (kā tulkotājam) un “*ut orator*” (kā oratoram), tā Sv. Džeromu 1. gs., kurš nodalīja tulkošanu “*verbum e verbo*” un “*sensum de sensu*”, vācu filozofu, teologu un tulkotāju Frīdrihu Šleiermaheru (*Friedrich D. E. Schleiermacher*) 18.–19. gadsimtā, kurš rakstīja par teksta vešanu pie lasītāja un lasītāja vešanu pie teksta, Jūdžinu Naidu (*Eugene Nida*), kurš 20. gs. piedāvāja formālās un dinamiskās ekvivalences modeļi, tā arī 20. gs. dzimušo amerikāņu tulkojumzinātnieku un vēsturnieku Lorencu Venuti (*Lawrence Venuti*), kurš nodala svešādošanu (*foreignizing*) un pielāgošanu (*domestication*), un daudzus citus. Norda norāda, ka teorētiķi parasti dod priekšroku vienai no šī nodalījuma pusēm.

Līdz pat 20. gs. otrajai pusei dominēja uz avotu orientēta pieeja – tulkojuma vērtību noteica tā saikne ar oriģinālu, tulkotājs centās izveidot avottekstam dažādos veidos pēc iespējas līdzīgāku mērķtekstu, tomēr cenšoties izvairīties no mērķa valodai neraksturīgām, nedabiskām pazīmēm. Zauberga (2016: 5) norāda Pītera Nūmārka (*Peter Newmark*, 1988) īsu uz avotu orientētas pieejas definīciju: “Tulkojumam pēc iespējas vairāk ir jālīdzinās oriģinālam, taču jābūt tik brīvam, cik nepieciešams.” Šīs pieejas centrā ir ekvivalences koncepts – “līdzvērtība” starp diviem tekstiem dažādos līmeņos, kurai teorētiķi piedāvājuši ļoti dažādas tipoloģijas. Šīs tipoloģijas un ar ekvivalenci saistītās problēmas smalkāk aplūkotas tālāk.

1.1. attēlā (Zauberga, 2016: 6) norādītas galvenās tulkošanas problēmas no šīs pieejas skatpunkta:

- 1) autora stils – vai to saglabāt vai labot; avotteksta nepilnības;
- 2/6) avotvalodas un mērķvalodas gramatiskā neatbilstība un mērķvalodas gramatikas prioritāte;
- 3/7) kultūru atšķirības;
- 4/8) teksta tipiskais formāts un tā vēsturiskās izmaiņas;
- 5) lasītāja gaidas un tā iespējamās zināšanas par AT tēmu, autoru un stilu;
- 9) tulkotāja zināšanas par AT tēmu;
- 10) tulkotāja personīgie uzskati, stils, pamanāmība.

Attēls 1.1. Uz avottekstu orientēta pieeja.

Uz mērķi orientētā pieeja ir visai atšķirīga (ibid.) – tajā primārā ir mērķteksta lietotāja perspektīva un mērķteksta atbilstība komunikatīvajai situācijai un funkcijai, kurai tas paredzēts. Šo pieeju dēvē arī par funkcionālismu, jo tā orientēta uz mērķteksta funkciju. Turklāt mērķteksta funkcija var atšķirties no avotteksta funkcijas – mērķteksta funkciju nosaka pasūtītājs, avotteksts ir tikai informācijas avots jeb informācijas piedāvājums, kura saturu var pielāgot jaunajai komunikatīvajai situācijai. “Uz mērķi orientētu tulkojumu var definēt kā avotteksta pārveidi mērķvalodā saskaņā ar mērķi, kādu tam piešķir jaunā komunikatīvā situācija” (Zauberga, 2016: 6).

Norda (2010) raksta, ka līdz 20. gs. 70. gadiem Vācijā tulku un tulkotāju apmācība bija orientēta uz avottekstu. Apmācību lielākoties veica valodu pasniedzēji bez profesionālas pieredzes tulkošanā un kvalitātes mēraukla bija neskaidri definēta ekvivalence. Šajā kontekstā Hanss Fermērs (*Hans J. Vermeer*) 70. gados izstrādāja uz mērķteksta funkciju orientēto skoposa teoriju (*Skopostheorie*), kas ātri guva popularitāti starp tulkošanas pasniedzējiem Vācijā. Skoposa teorija spēlēja būtisku lomu uz mērķteksta orientētas pieejas popularizēšanā, un nu šai

pieejai ir sekotāji visā pasaulē, it īpaši valstīs, kur tulkošana dažādu iemeslu dēļ ir sevišķi svarīga, piemēram, Dienvidāfrikā un Ķīnā (Nord, 2010: 120).

Jāmin, ka noteikti ierobežojumi uz tulkošanas procesu attiecas neatkarīgi no tulkotāja pieņemtās izvēles izmantot uz avotu vai mērķi orientētu pieeju. Ja tulkojums nebūs piemērots klienta mērķim, tulkotājs par to uzzinās tieši, klientam sūdzoties un lūdzot ieviest izmaiņas, vai netieši un vēl problemātiskāk – mazinoties vai beidzoties pasūtījumiem no klienta. Turklāt nav teikts, ka viena no šīm pieejām būtu vairāk vai mazāk vērtīga par otru (Zauberga, 2016: 7) – pieejas izvēle atkarīga no teksta veida un tulkojuma paredzētās funkcijas.

1.3. Ekvivalence

Ekvivalence ir intuitīvs jēdziens, par kura definīciju un iespējamību kā tādu atrodami dažādi viedokļi. Vispārīgi izsakoties, to apraksta kā relatīvu atbilstību vai līdzību starp dažādu valodu elementiem – vārdiem, vārdu salikumiem, gramatiskām konstrukcijām, pragmatiskās nozīmes elementiem un teksta veidiem. Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā (2007) “ekvivalence” jeb “atbilstība” definēta šādi: “Divu vai vairāku vienumu satura, formas, kvalitātes, apjoma, funkcijas u. tml. raksturlielumu savstarpēja līdzvērtība (vienādība), piemēram, tulkojuma atbilstība oriģinālam, termina atbilstība jēdzienam un šī paša jēdziena apzīmējumam citā valodā.” Norādīti arī četri atbilstības veidi: terminu, saturiskā, formālā un stilistiskā atbilstība.

Čestermens (ibid.) referē dažādu tulkojumzinātnieku vispārīgus skaidrojumus: ekvivalents tulkojums ir tāds, kas būtiskos aspektos nav atšķirīgs; ekvivalence ir saskaņīgums, ģimenes līdzība. Viņš min citu autoru (piemēram, Koller, 1979; Retsker, 1993) ekvivalences iedalījumus: funkcionālā, stilistiskā, semantiskā, formālā jeb gramatiskā, statistiskā un tekstuālā, kuras jāprioritē atkarībā no tulkojuma komunikatīvā mērķa. Piemēram, daiļliteratūras tulkojumā lasītājs sagaida tēlu “stilistiski semantisku ekvivalenci” (Chesterman, 2019: 14). Norda (2006: 141) norāda, ka teksta funkciju ekvivalence ne vienmēr ir iespējama vai pat vēlama. Piemēram, Brazīlijas skolas izsniegta liecību nevar pārvērst par Vācijas *Abiturzeugnis* ekvivalentu, un to nepieņemtu, tās īpašniekam cenšoties iestāties Vācijas universitātē. Zauberga norāda, ka nav iespējami divi identiski tulkojumi, jo “veidu, kādā tulkotājs uztver avottekstu, neatkarīgi no vispārējiem objektīvajiem faktoriem, nosaka individuāls pasaules redzējums, politiskie uzskati, estētiskie uzskati, vecums, pat dzimums” (2016: 129). Tomēr ekvivalence ir bijis un turpinās būt viens no tulkošanas nozares “supermēmiem”, jo tas dabiski izriet no fakta, ka tulkojumu nākas uztvert kā tieši saistītu ar avottekstu, jo citādi to jāuztver kā oriģināltekstu.

Čestermens (2019: 14) raksta, ka ekvivalence bieži iedalīta binārās opozīcijās: formāla un dinamiska ekvivalence jeb cenšanās precīzi atspoguļot avotteksta atsevišķo elementu formu un nozīmi salīdzinājumā ar cenšanos panākt avotteksta kopējo iespaidu un funkciju viegli saprotama mērķteksta veidolā (Nida, 1964); semantiskā un komunikatīvā ekvivalence (Newmark, 1981); atklātā un slēptā (House, 1981); dokumentālā un instrumentālā (Nord, 1991); atdarinošā un funkcionālā (Jakobsen, 1994). Šie iedalījumi vispārīgi pielīdzināmi iedalījumam starp uz avotu un mērķi orientētajām tulkošanas pieejām.

Entonijs Pims (*Anthony Pym*, 2007: 276) apraksta leksiskās semantikas pieeju ekvivalentu valodas elementu izvēlei – semantisko komponentu analīzi. Saskaņā ar šo pieeju, lai atrastu avotteksta vārda ekvivalentu mērķa valodā, vispirms jāuzskaita tā semantiskie komponenti. Piemēram, vārdu “krūze” varētu analizēt šādi: “+ trauks + pārtikai + šķidrumam – smelšanai – gatavošanai”. Un tad jāizvēlas mērķvalodas vārds ar visiem vai pietiekami daudziem šiem komponentiem, lai nodrošinātu funkcionālu ekvivalenci.

Mona Beikere savu plaši atzīto tulkošanas mācību grāmatu “Citiem vārdiem” (*Mona Baker, “In Other Words”*, 2018) balstījusi uz ekvivalences koncepta. Viņa ekvivalenci apraksta, norādot uz dažādos līmeņos iespējamām valodu asimetrijām, tādi parādot, kādos veidos ekvivalence pastāv un nepastāv. Viņas uzskaitītās metodes sniedz priekšstatu, kā iespējams atveidot avotteksta nozīmīgos elementus un sasniegt līdzsvaru starp uz avotu un mērķi orientētajām pieejām. Beikere norāda iespējamās ekvivalences problēmu veidus dažādos valodas līmeņos, piemēram, vārda līmenī (Baker, 2018: 19–23):

- 1) mērķkultūrā nav avotkultūras koncepta (piemēram, latviešu valodā nav angļu *airing cupboard* ekvivalenta);
- 2) avotvalodas koncepts ir saprotams, taču nav leksikalizēts mērķkultūrā, tāpēc to jātulko ar skaidrojumu (piemēram, angļu *landslide* – spoža uzvara, liels balsu pārsvars);
- 3) avotvalodas vārds ir semantiski plašs (piemēram, Brazīlijas portugāļu valodas *arruação* – “zem rindās stādītiem kafijas kokiem sabirušo grūžu saslaucīšana garenvirzienā starp rindām, lai atvieglotu ražas ievākšanu”);
- 4) avotvalodas un mērķvalodas ekvivalenti atšķirīgi precizē nozīmes;
- 5) mērķvalodā trūkst hiperonīma jeb vispārīga kategorijas apzīmējuma vai hiponīma jeb konkrēta kategorijas pārstāvja apzīmējuma;

- 6) fizisko vai starppersonu attiecību perspektīvu paušanas atšķirības (piemēram, angļu vārdam *give* japāņu valodā ir seši ekvivalenti, kuru izvēle atkarīga no tā, kurš teikuma objektu pasniedz kuram: *yarū, ageru, morau, kureru, itadaku* un *kudasaru*);
- 7) ekvivalentiem ir atšķirīgas ekspresīvās nozīmes vai tie pauž atšķirīgus vērtējumus;
- 8) afiksu ekspresīvā nozīme (piemēram, angļu *translationese*, kas *translation* ekvivalentu “tulkojums” pārvērš par apmēram “neveikls, acīmredzams tulkojums”);
- 9) aizguvumi avottekstā (piemēram, aizguvumi no mērķvalodas, kas piešķir avottekstam ekspresivitāti – lai angļu valodas avottekstā lietota *auf Wiedersehen* ekspresivitāti saglabātu vācu valodas mērķtekstā, tas būtu jāatveido ar citiem līdzekļiem nekā tiešu pārceļšanu).

Beikere (2018) aplūko ekvivalences problēmas arī virs vārda līmeņa (kolokācijas, idiomās un stabilas vārdkopas), gramatikas līmenī (morfoloģija, sintakse), teksta līmenī (tematiskās un informācijas struktūras, kohēzija jeb sasaiste), pragmatiskajā (koherence jeb sakarība, interpretācija, implikācija) un semiotiskajā (attiecības starp vārda leksisko nozīmi un vizuālo formu – kā paust šo informāciju mērķtekstā).

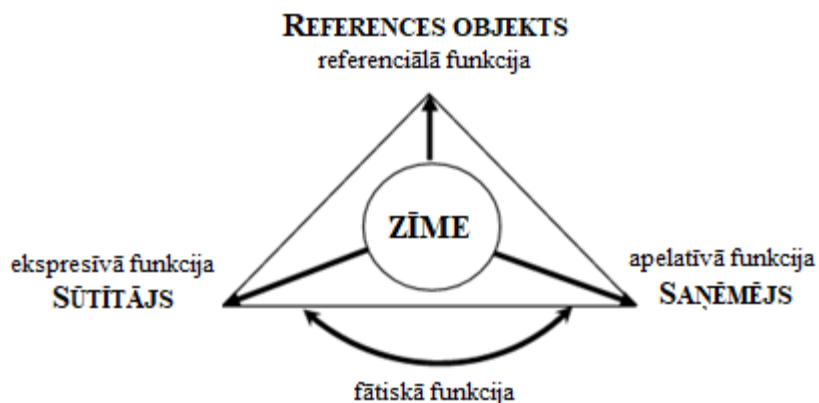
Viņa norāda, ka jebkāda veida ekvivalences trūkuma gadījumā ir jāizvērtē, vai konkrētais avotteksta vārds tiešām spēlē nozīmīgu lomu teksta vēstījuma veidošanā, jo “nav nedz iespējams, nedz vēlams atveidot katra avotteksta vārda nozīmes visus aspektus. Mums jācenšas, cik vien iespējams, paust teksta domai un attīstībai būtisko atslēgvārdu nozīmi, taču mēs nedrīkstam mulsināt lasītāju, pārāk cieši aplūkojot katru vārdu un cenšoties izveidot pilnu katra vārda nozīmju atskaiti” (Baker, 2018: 24).

Čestermens (2019: 15) norāda uz aptuvenu ekvivalences definīciju nepilnībām: “(pilnīga) ekvivalence patiesībā ir acu aizmālēšana, jo tā praktiski nav sasniedzama un tāpēc kā termins tulkošanas teorijā neder. No pragmatikas viedokļa vienīgie patiesie ekvivalences piemēri ir tie, kur AT elements X *vienmēr* tiek pārtulkots attiecīgā MT kā Y *un otrādi*.” Tādi ekvivalenti pastāv – piemēram, skaitļi (izņemot to kulturālās konotācijas) un tehniski termini (skābeklis, molekula) (ibid.). Tā ir samērā šaura kategorija, tomēr, attiecīgi, tehniskā kontekstā ekvivalence ir iespējama.

1.4. Tekstu veidi un funkcijas

Ieva Zauberga (2016:10) raksta, ka tekstus tradicionāli iedala trīs galvenajos veidos: informatīvie jeb uz saturu orientētie teksti, vokatīvie jeb uz lasītāju orientētie teksti (domāti lasītāja manipulēšanai; Nordas tekstu veidu iedalījums no Zaubergas atšķiras vienīgi ar to, ka viņa šos dēvē par operatīvajiem tekstiem (Nord, 2007: 37)) un ekspresīvie jeb uz autoru orientētie

teksti (pauž autora pārdzīvojumu). Zaubergas izmantotais modelis ir balstīts uz Karla Būlera (*Karl Bühler, 1934*) valodas funkciju modeli (Zauberga, 2016: 10). Norda Bilera modelim pievieno ceturto – fātisko funkciju, un uz šī pamata piedāvā četru teksta komunikatīvo funkciju modeli (*Nord, 2016: 10*). Šīs funkcijas saistītā tekstā var pastāvēt līdzās: referenciālā (informācijas paušanai; atsaucas uz objektiem pasaulē), ekspresīvā (vērtējumu un emociju paušanai; orientēta uz ziņas sūtītāju), apelatīvā (rīcības panākšanai; orientēta uz ziņas saņēmēju) un fātiskā (komunikācijas kanāla atvēršanai un aizvēršanai starp ziņas sūtītāju un saņēmēju).

Attēls 1.1 Nordas komunikatīvo funkciju modelis.

Tekstam parasti ir nevis tikai viena funkcija, bet gan trīs vai pat visas četras minētās funkcijas, no kurām viena dominē (*Nord, 2006: 138*) un nosaka vispārējo teksta veidu. Informatīvo tekstu galvenā funkcija ir referenciālā – informēt lasītāju par objektiem un parādībām pasaulē; “lingvistisko un stilistisko formu izvēle ir pakārtota šai funkcijai” (*Nord, 2007: 37*). Ekspresīvajos tekstos referenciālo funkciju “papildina vai pat aizvieto estētikas komponents” (*Nord, 2007: 38*). Toties vokatīvajos jeb operatīvajos tekstos virsroku pār saturu un formu ņem teksta paredzētā ekstralingvistiskā iedarbība (*ibid.*). Tulkošanas pieeja jāizvēlas atbilstoši mērķteksta paredzētajam pielietojumam jeb “skoposam” (*Nord, 2007: 28*).

Ierīces lietošanas instrukcija kopumā drīzāk aprakstāma kā informatīvs teksts, jo tā pauž informāciju par ierīces uzbūvi un pareizu lietošanu, tomēr jau pēc vārda “instrukcija” skaidrs, ka tas ir arī uz lasītāju orientēts jeb vokatīvs teksts, jo tā mērķis ir panākt noteiktas rīcības no lasītāja – preces lietošanu drošā veidā, kas neizraisa kaitējumu lietotājam, par ko tas var vainot precī un attiecīgi ražotāju, kas noved pie zaudējumiem ražotājam. Tāpēc ir vērtīgi lietošanas instrukciju aplūkot kā tekstu, kas reizē pilda vairākas funkcijas dažādās proporcijās – tā noteikti pauž faktus par ierīces uzbūvi (referenciālā funkcija), liela daļa teksta domāta noteiktu rīcību panākšanai (apelatīvā funkcija) un ne mazāk svarīga ir fātiskā funkcija – saiknes veidošana starp lasītāju un zīmolu (piemēram, pateicībā pircējam par produkta iegādi, kas atrodama daudzu rokasgrāmatu

sākumā; kopumā var teikt, ka šīs funkcijas realizēšanā tulkotājam ir ļoti tieša loma, jo tulkojumam jābūt izmantojamam kā kvalitatīvam informācijas pirmavotam).

Galvenā prasība, ko skoposa teorija izvirza pret tulkojumu, ir pieņemamība līdzvērtīgā situācijā mērķkultūrā (Nord, 2016: 5). Citiem vārdiem, mērķtekstam jālīdzinās līdzšinējiem tā paša veida mērķtekstiem. To var panākt, izvēloties atbilstošus valodas līdzekļus. Lai tos izvēlētos, jāpārzina mērķkultūras tekstveides tradīcijas, kas attiecas uz konkrēto teksta veidu un funkciju (ibid.). Piemēram, juridiskos tekstos angļu valodā pušu pienākumus bieži izsaka ar modālo darbības vārdu *shall* (*The client shall pay for the goods upon receipt*), taču latviešu valodā šo nozīmi parasti pauž ar darbības vārdu tagadnes izteiksmē (“Klients par precēm **maksā** saņemšanas brīdī”) (Zauberga, 2016: 16).

Zauberga norāda, ka pie informatīvā teksta veida pieskaitāmi tādi teksti kā ziņas, biznesa atskaites, zinātniski raksti un arī šī darba pētāmais objekts – lietošanas pamācības. “Šie teksti satur tiešus vēstījumus, tajos ir maz konotāciju, emocionālas valodas, skaņu efektu un oriģinālu metaforu.” (2016: 10). Informatīvo tekstu galvenā funkcija ir koncentrēti un skaidri nodot informāciju. Tomēr tas nenozīmē, ka tie vienmēr ir formulēti veiksmīgi – tie bieži ir sarakstīti ātri un pavirši, jo informatīvais saturs ir svarīgāks par stilistisko noformējumu. Tāpēc tulkojumā bieži nākas apstrādāt un pārformulēt tekstuālās vienības. Zauberga arī norāda, ka informatīvo tekstu veiksmīgai tulkošanai neatsveramas ir zināšanas par jomu, kuru teksts apraksta (ibid.). Ja tulkotājam teksta aprakstītā joma ir sveša, tad avotteksts tam nav saprotams un līdz ar to pareizu tulkojumu veidot nav iespējams pat tad, ja tulkotājam ir lieliskas avotvalodas un mērķvalodas zināšanas. Šeit nepieciešams uz avotu orientēts tulkojums.

Vokatīvo tekstu galvenā funkcija ir apelatīvā - ietekmēt lasītāju, piemēram, likt tam pirkt kādu preci vai vēlēt par kādu politisko partiju (Zauberga, 2016: 12). Lai vokatīva teksta tulkojums pildītu apelatīvo funkciju, tulkotājam jāvadās pēc pieņēmuma par to, kā mērķtekstu uztvers mērķauditorija (ibid.). Šis ir viens no iemesliem, kāpēc ir vieglāk tulkot dzimtajā valodā – tulkotājs dzīves gaitā dabiski apgūst daudz informācijas par mērķkultūru. Tomēr tulkotājam augstā līmenī jāizprot arī avotkultūra, lai spētu atpazīt visas avotteksta nozīmes un tam būtu, no kā izvēlēties, veidojot mērķtekstu. Lai mērķteksts pildītu apelatīvo funkciju, tulkotājam jāvadās pēc pieņēmumiem par mērķauditorijas attieksmi, zināšanām, vērtībām un pat “slepenajām vēlmēm” (Nord, 2016: 9). Šeit piemērots uz mērķi orientēts tulkojums.

Kā piemēru mērķkultūras nozīmei apelatīvās funkcijas panākšanā Norda (ibid.) min atšķirīgi tulkotās zīmītes Kopenhāgenas šokolādes ražotāja *Anthou Berg* konfekšu kastēs: dāņu

avotteksts rakstīts kodolīgi un tajā nav minēta firmas atrašanās vieta, jo tas dāņiem jau ir zināms; angļu tulkojums ir garāks un tajā minēts, ka uzņēmums dibināts 1884. gadā Kopenhāgenā, Dānijā, jo anglofonajā kultūrā šī valsts un pilsēta saistās ar augstu dzīves līmeni un uzņēmuma ilga darbība ar uzticamību; vācu tulkojums ir līdzīgs angļu tulkojumam, vienīgi ir minēta pilsēta, taču ne valsts, jo tulkojuma veidošanā izmantots pieņēmums, ka vācieši zina, ka Kopenhāgena atrodas Dānijā.

Pie ekspresīvā teksta veida pieder daiļliteratūra (Zauberga, 2016: 13). Šādu tekstu tulkojumos atkarībā no avotteksta poētiskuma pakāpes un mērķteksta funkcijas ir mazāk vai vairāk būtiski panākt “semantiski stilistisku ekvivalenci” (Chesterman, 2019: 14) – ja avotteksts ir izteikti tēlainis, tad mērķtekstā ekvivalences labad jāsaglabā tēlainība. To ieteicams panākt ar ekvivalentiem mērķvalodas māksliniecišķās izteiksmes līdzekļiem (piemēram, ja avottekstā ir idioma, tad tēlainības atveidošanas nolūkos ieteicams izvēlēties mērķvalodas idiomu, kas pildītu līdzīgu funkciju – pamācošu, humoristisku utt.). Avotteksta “garšas” saglabāšanu iespējams panākt arī, izmantojot tā saukto “svešādošanu” – apzinātu mērķvalodas konvenciju laušanu (Zauberga, 2016: 30) un avotkultūras reāliju pārnesei bez adaptēšanas mērķkultūrai, piemēram, burtiski tulkojot idiomās. Tomēr Zauberga uzsver (2016: 14), ka funkcionālisma atzinumi ir jo sevišķi svarīgi ekspresīvo tekstu tulkošanā, jo mērķteksta vēlamās īpašības atkarīgas no mērķauditorijas un funkcijas. Piemēram, brāļu Grimmu pasaku tumšās notis var izlaist, lai iegūtu jaukas pasaciņas bērniem pirms gulētiešanas, vai arī uztulkot detalizēti, lai sniegtu ieskatu vācu kultūrvēsturē (ibid.).

Tehniskie teksti pieder pie informatīvo tekstu veida, taču, kā minēts iepriekš, tajos atrodamas visas četras teksta funkcijas - referenciālā (faktu paušana), fātiskā (saiknes veidošana starp preces pircēju un ražotāju), ekspresīvā (preces īpašību cildināšana) un apelatīvā (norādes rīcībai). Margareta Rodžersa (*Margaret Rogers*, 2007: 13) tehnisku tekstu definē šādi: “teksts, kas saistīts ar tehnisku (piemēram, grāmatu iesiešana) vai tehnoloģisku (piemēram, datortehnika) nozari”. Tehniskie teksti bieži apraksta skaidri novērojamus objektus, kas ļauj gūt uzskatāmus pierādījumus izmantoto vārdu nozīmei (2017: 16). Rodžersa uzsver, ka noteiktos tekstos, lai tie pildītu savu funkciju, ir pilnīgi nepieciešamas skaidras attiecības starp tekstu, tai skaitā verbālām un neverbālām zīmēm, un teksta aprakstītajiem fiziskajiem objektiem. Viņas aplūkoti piemēri ir medicīnas tehnikas lietošanas instrukcijas, taču ir skaidrs, ka šis nosacījums attiecas arī uz automašīnu lietošanas instrukcijām.

Saskaņā ar Ņūmarku, vairums tehnisko tulkojumu mūsdienās ir labāki par oriģināliem, vai tiem vajadzētu tādiem būt (*Newmark, 1988, pēc Zaubergas, 2016: 12*). Tas saistīts ar to, ka tehniskajos tekstos galvenais kritērijs ir informatīvais saturs, taču tulkošanai vēlams ne tikai atspoguļot avotteksta saturu, bet arī uzlabot dokumenta stilu un lasāmību. Mūsdienās lielākā daļa tulkojumu veido tehniskie teksti, juridiskie teksti un reklāmas (*Zauberga, 2016: 14*).

1.5. Rokasgrāmatas un instrukcijas

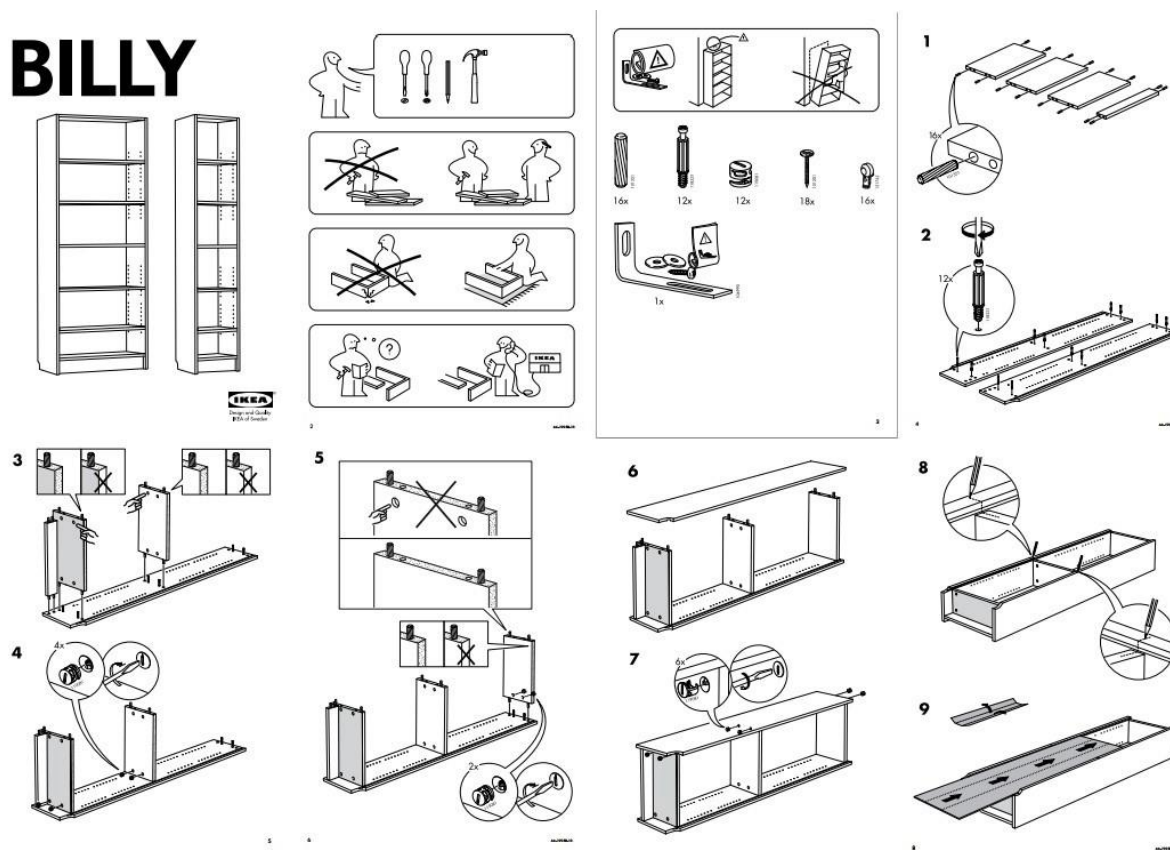
Patrīcija Robinsone (*Patricia Robinson, 2019*) norāda, ka vairumam ierīču, kurām tas piemērojams, ražotājs nodrošina kāda veida lietošanas rokasgrāmatu vai instrukciju, jo dažādu valstu likumi pieprasa ražotājiem informēt savus klientus, kā droši lietot un apkopt to ražotās preces (*Robinson, 2019: 4*). Šie dokumenti var būt pievienoti preces komplektācijā drukātā veidā vai arī būt pieejami elektroniskā formātā, un atkarībā no medija tie var saturēt tekstu, attēlus, video un cita veida materiālus.

Plašākam kontekstam vērts minēt, ka mūsdienu tehnoloģijas sniedz apbrīnojamas iespējas produkta lietotāju informēšanai par produkta uzbūvi un lietošanas principiem. Piemēram, Amerikas uzņēmums *Heartwood* (tiešsaistes avots 3) veido lietotāja līmenī precīzus savu industriālo un militāro klientu mehānisko un elektronisko ierīču un transportlīdzekļu 3D modeļus un ar tiem veido interaktīvas apmācību datorprogrammas, kuras var attēlot uz datora, telefona vai planšetdatora ekrāna, un pat ar virtuālās realitātes brillēm. Šāda interaktīva multimedijāla datorprogramma sniedz lietotājam nesalīdzināmi pilnīgāku priekšstatu par ierīci salīdzinājumā ar drukātu rokasgrāmatu. Tā ļauj jebkurā vietā un laikā, neriskējot ar veselību un pašas – bieži vien ļoti dārgās – fiziskās ierīces drošību, iepazīt tās detaļas, iestatījumus, funkcijas, funkciju mijiedarbību, drošības pasākumus, apkopes procedūras un citu ierīces drošai un efektīvai lietošanai būtisku informāciju.

Drukātā rokasgrāmatā ietvertā informācija ir jāatkodē ar iztēli. Gan teksts, gan attēli ir “jālasa” un jāiztēlojas ar tiem aprakstītās detaļas un to mijiedarbība savā starpā un ar apkārtējo vidi. Tas ir vērā ņemams garīgs slogs pat samērā vienkāršu ierīču gadījumā, it īpaši, ja lietotājam nav pieredzes ar līdzīgām ierīcēm un procesiem. Turpretī minētās interaktīvās multimedijālās programmas ļauj lietotājam apgūt ierīci, lietojot nepārprotamu un uzskatāmi anotētu ierīces digitālu kopiju. Garīgie resursi vairs nav nepieciešami, lai tikai iztēlotos sarežģīto ierīci un visas tās detaļas vien, tāpēc šie resursi ir pieejami ierīces darbības iepazīšanai, kas ļauj šo uzdevumu veikt daudz ātrāk, patīkamāk un ar paliekošākiem rezultātiem.

Ir skaidrs, ka interaktīva multimediju datorprogramma spēj paust vairāk informācijas par produktu nekā drukāta rokasgrāmata, kura tīri fiziski var saturēt vienīgi tekstu un attēlus (shēmas, zīmējumus, fotogrāfijas). Tomēr salīdzinājumā ar šādu programmu, drukātai rokasgrāmatai ir pašai savas būtiskas priekšrocības: to ir ievērojami vieglāk izveidot nekā šīs programmas, to var lietot bez jebkādam papildierīcēm (līdz ar to lietotāja piekļūvi informācijai neapdraud citas ierīces darbības traucējumi) un tās nokļūšanu pie lietotāja var garantēt, to vienkārši iekļaujot preces komplektācijā. Kad lietotājs iegādājas ierīci, tās drukāto rokasgrāmatu ir iespējams lietot uzreiz, protams, ja vien tās saturs veidots lasītājam saprotamā veidā.

Tulkošanas mērķis ir pārvarēt valodas barjeras, taču, ja dokumenta un tā aprakstītā priekšmeta raksturs to atļauj, valodas barjeras var ne tikai pārvarēt, bet arī pilnībā apiet – to redzam slavenajās IKEA mēbeļu salikšanas instrukcijās.

Attēls 1.2 IKEA plaukta Billy salikšanas instrukcija.

Šeit redzamais attēls ir plaukta salikšanas instrukcija (tiešsaistes avots 15). Tajā grafiski attēlotas visas plaukta komplektācijā paredzētās detaļas, mēbeles salikšanai nepieciešamie rīki un cilvēku skaits, ieteicamie darba apstākļi, detaļu salikšanas darba kārtība, kā arī ieteikums sazināties ar veikalu, ja salikšanas procesā radušās grūtības. Aplūkojot šo instrukciju, ir visai

viegli saprast, kāda ir darba kārtība un noteikumi veiksmīgai darba veikšanai. IKEA šādas instrukcijas sagatavojuši pat gāzes plīts virsmas uzstādīšanai (tiešsaistes avots 4), tādi visai sarežģītu uzdevumu padarot saprotamu un realizējamu arī cilvēkiem, kuri iepriekš neko tādu nav darījuši. Vienkāršie un elegantie zīmējumi šajos piemēros liek visai neikdienišķiem un sarežģītiem uzdevumiem izskatīties daudz iespējamākam nekā tad, ja būtu jāvadās pēc teksta instrukcijām vien.

Šo piemēru gadījumā ražotājam nav vajadzības pēc tulkošanas pakalpojumiem, taču, protams, šis instrukciju modelis nav piemērots visām precēm. Arī sarežģītākajām tehniskajām IKEA precēm ir teksta instrukcijas, piemēram, elektriskajai plīti virsmai LAGAN (tiešsaistes avots 5). Tātad, statistiski grafiskie elementi ir ļoti noderīgi un var pat pilnībā aizstāt preču lietošanas instrukciju tekstu, tomēr sarežģītāku preču gadījumā tie var tikai papildināt nevis pilnībā aizstāt tekstuālas instrukcijas.

Robinsone uzskaita funkcijas, kuras rokasgrāmatas pilda preču lietotājiem un ražotājiem. Lietotāji sagaida, ka rokasgrāmata pildīs šādas trīs pamata funkcijas (2019: 4):

- paskaidros, kā lietot preci pirmajā lietošanas reizē;
- sniegs norādes, kā preci lietot ilgstoši un kā veikt tās uzturēšanas darbus visā tās mūža garumā;
- sniegs drošai lietošanai svarīgu informāciju.

Turpretī ražotājiem rokasgrāmatas noder šādu iemeslu dēļ:

- tās nepieciešamas ISO sertifikātu iegūšanai;
- labi izstrādāta dokumentācija palīdz virzīt preci globālajā tirgū;
- preces visu laiku tiek mainītas un uzlabotas, turklāt daudzas preces – no mazām ierīcēm privātai lietošanai līdz milzīgām ražotņu iekārtām – kalpo desmitiem gadu, tāpēc to versiju dokumentēšana ar rokasgrāmatu palīdzību ļauj dokumentēt preces evolūciju, kas ļauj gadiem ilgi sniegt jēgpilnu atbalstu saviem klientiem, kā arī aizstāvēt uzņēmumu pret apsūdzībām, ka tas nav pienācīgi brīdinājis savus klientus par ierīces radīto apdraudējumu;
- ja ar kādu preces aspektu saistīts nesamērīgs daudzums brīdinājumu vai regulāru darbību veikšanai ir ļoti sarežģītas instrukcijas, šos ierīces aspektus visticamāk ir iespējams uzlabot;
- labi veidota rokasgrāmata rada labu iespaidu par ražotāju, un noteikti arī pretēji: “rokasgrāmatas ir sabiedrisko attiecību dokumenti” (2020: 9).

Pēdējais punkts norāda uz rokasgrāmatu milzīgo ietekmi uz uzņēmuma publisko tēlu un tas noteikti jāņem vērā tulkošanas laikā, jo, ja rokasgrāmatas tulkojums ir lietotājam vienīgā saprotamā rokasgrāmatas versija, tad tulkojums lasītāja acīs pārstāv ražotāju. Un, protams, tulkojuma kvalitāte ietekmē lietotāja spēju iegūt un izmantot tam svarīgo informāciju preces pirmajā lietošanas reizē un visā preces mūža laikā, un ļoti svarīgs aspekts ir tulkojuma ietekme uz lietotāja spēju izmantot drošībai svarīgu informāciju. Neskaidram avotteksta domas formulējumam mērķtekstā var būt liela ietekme uz preces lietošanas iznākumu. Atkarībā no tulkošanas pakalpojuma ķēdē iesaistīto cilvēku rūpības pie rokasgrāmatas lietotāja var nonākt neprecīza un pat pilnīgi nepareiza informācija par ierīces pareizu un drošu lietošanu. Automašīnu rokasgrāmatu gadījumā šādām kļūdām var būt nopietnas sekas.

1.6. Terminoloģija

Terminoloģija ir viens no tehnisko tekstu galvenajiem aspektiem un līdz ar to pareiza terminoloģijas tulkošana ir neatsverams veiksmīgas šo tekstu tulkošanas komponents (*Zauberga*, 2006: 11). Rodžersa (*Rogers*, 2007: 13) terminu definē šādi: “leksikas vienība, kurai piemīt specializēta nozīme un kas saistīta ar konkrētu nozari, piemēram, “vīruss” (informāciju tehnoloģijas) un “vīruss” (mikrobioloģija) [...]; termins var sastāvēt no vairākiem vārdiem, piemēram, “datorizētā aksiālā tomogrāfija”, vai būt saīsinājums, piemēram, “CAT” [no *computerized axial tomography*]”. Termini vienlaicīgi pilda informācijas, valodas un komunikācijas vienību funkciju (*Cabre Castellvi* 2003: 164 pēc *Sīļa* 2009: 201). *Zauberga* (2006: 10) apgalvo, ka informatīvos tekstos terminoloģija veido 5 līdz 10 % no visām leksikas vienībām. Tomēr jāpiemin, ka reizēm šis īpatsvars var būt arī augstāks, jo klientam var būt nepieciešams, piemēram, ierīces rezerves daļu saraksta tulkojums, kas var sastāvēt no gandrīz vai tikai terminiem (atkarībā no darba rakstura tulkotājam varētu būt ieteicams censties vienoties par darba apmaksu pēc laika likmes).

Rodžersa norāda uz pastāvošu uzskatu, ka terminiem, salīdzinājumā ar nespecializētiem vārdiem, ir konkrētāki referenti un skaidrāk definēts saturs. No tā izriet, ka tehniskos tekstos konkrētā specializācijas jomā iespējama 1:1 ekvivalence – terminoloģijas tulkošana būtībā kļūst par vienkāršu aizvietošanas darbību (*Rogers*, 2017: 15). Tomēr tālāk šajā pašā darbā viņa ar piemēriem no medicīnas tehnikas instrukciju paralēltekstiem parāda, ka no šī teksta veida vien neizriet, ka katram avottekstā esošajam terminam mērķtekstā atbildīs noteikts ekvivalents.

Tulkotājs mērķtekstu veido pēc savas izpratnes par avotteksta nozīmi un saviem ieskatiem par labu tekstveidi. Piemēram, tulkotājs var izlemt atveidot kādu no konkrētā avotteksta daļā

vairākkārt atkārtotiem terminiem ar hiperonīmu vai sinonīmu, ja šis termins atkārtots biežāk nekā nepieciešams, lai skaidri formulētu domu, un tā vietā izraisa tieši pretējo efektu – kaitē lasāmībai. Turklāt katra šāda izvēle ietekmē tālāko ekvivalentu vai sinonīmu izvēli leksiskajā ķēdē šī paša un citu izvēles principu dēļ. Tāpēc arī tehniskajos tekstos avotteksta termini ne vienmēr pilnībā determinē mērķteksta terminus.

Rodžersa (2017: 14) norāda, ka tulkotājiem pieejami dažādi terminoloģijas avoti, tai skaitā vārdnīcas, paralēlie teksti, jomas ekspertu konsultācijas, un arī pašu darba laikā iegūtie dati. Attiecīgi, tulkotāji saglabā darba laikā atrastos datus un veido ekvivalentas terminoloģijas datubāzes, lai šos datus izmantotu citos tulkojumos nākotnē. Tas ir loģiski, jo tas ļauj ietaupīt laiku nākamo saistītas jomas tekstu tulkošanā, jo jau ir veikta terminoloģijas izpēte un atrasta daļa nepieciešamo ekvivalentu.

Terminoloģijas uzglabāšanas līdzekļi ir atkarīgi no tulkošanai izmantotā rīka, kas atkarīgs no avotteksta formāta. Piemēram, ja jātulko skenēts ar roku rakstīts dokuments, kuru attiecīgi nevar konvertēt teksta formātā un ievadīt tādā datorizētās tulkošanas rīkā (*computer-assisted translation tool, CAT tool*) kā *SDL Trados Studio*, tad mērķtekstu jāveido ar teksta redaktoru, piemēram, *Microsoft Word*. Šādā gadījumā terminu datubāzi var veidot, piemēram, pierakstot terminu un tā tulkojumu un citu ar to saistītu informāciju citā teksta dokumentā, kuru tulkotājs manuāli papildina ar katru nākamo tulkojumu. No šādas pieejas izriet, ka brīdī, kad tulkotājs avottekstā nonāk pie kārtējā termina, šis termins ir manuāli jāmeklē atsevišķajā terminoloģijas dokumentā ar meklēšanas funkciju. Šis ir galējs piemērs, kurā nekas nav automatizējams, tāpēc terminoloģijas konsekvences nodrošināšana prasa lielu piepūli. Turklāt vienīgais, kas šim piemēram ir kopīgs ar tulkošanas industrijas standarta praksi attiecībā uz tādiem tehniskiem tekstiem kā šajā darbā aplūkotajām automašīnu īpašnieku rokasgrāmatām, ir tas, ka darbs tiek veikts ar datoru.

Populāros datorizētās tulkošanas rīkos, piemēram, *SDL Trados Studio*, *Across Language Server*, *XTM* un *MemoQ*, ir terminoloģijas datubāžu pārvaldības rīki. Šie rīki ļauj izveidot terminoloģijas datubāzes, kuru katram ierakstam var pievienot vienu vai vairākus mērķvalodas terminus (ekvivalentus un sinonīmus) un dažādus metadatus, piemēram, skaidrojumus, attēlus un ekvivalenta statusa informāciju (klienta apstiprināts, vēlams, pieļaujams, novecojis, aizliegts). Šie rīki ir iestrādāti tulkošanas rīka darba vidē. Tie vizuāli izceļ avottekstā esošu terminu, kurš atrasts terminoloģijas datubāzē, un piedāvā šī ieraksta rezultātus terminoloģijas attēlošanai paredzētā

laukā. Tā kā šis risinājums ir iestrādāts tulkošanas rīka darba vidē, tas ir tulkotājam visvieglāk lietojamais terminoloģijas avots darba laikā.

Kvalitatīvas un ietilpīgas terminu datubāzes palīdz klientam radīt uzticamu publisko tēlu, kā arī tieši pretēji – nekoncekvence preču un detaļu apzīmējumos nodara tam kaitējumu, jo lasītājam rodas iespaids, ka uzņēmumā valda neskaidrība par tā piedāvātajām precēm un pakalpojumiem. Ja klients ir izveidojis un aktīvi uztur savu aktuālo terminoloģijas datubāzi, tad valodniekiem un tulkošanas projekta vadītājam ir autoritatīvs avots pēc kā vadīties darba laikā. Līdz ar to šāda datubāze ir viens no nozīmīgākajiem līdzekļiem, ar kuriem klients var kontrolēt savas dokumentācijas koncekvenci.

1.7 Datorizētā tulkošana

Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā “datorizētā tulkošana” definēta šādi: “Avotteksta tulkošana mērķvalodā, tulkotājam izmantojot datora programmatūras iespējas, piemēram, dators piedāvā variantus, no kuriem tulkotājs izvēlas atbilstošāko” (2007). Linna Boukere un Dezs Fišers to definē līdzīgi un norāda, ka šis termins attiecas uz tulkošanu, kuru galvenokārt veic cilvēks, taču kuras noteiktus aspektus atvieglo programmatūra. Viņi norāda, ka datorizētās tulkošanas pirmsākumi meklējami 20. gs. 60. gados līdz ar pirmajiem mēģinājumiem aizsākt mašīntulkošanas ēru. Pētnieki drīz vien saprata, ka patiesi automātiska mašīntulkošana ir milzīgs izaicinājums, tāpēc pakāpeniski sāka vairāk koncentrēties uz datorizētas tulkošanas tehnoloģiju izstrādi. Vispirms tika radīti elektronisko terminoloģijas datubāžu tehnoloģijas priekšteči, ap 80. gadu sākumu jaunievedumi skaitļošanā un datorlingvistikā ļāva izveidot mūsdienu datorizētās tulkošanas rīku priekštečus un 90. gadu vidū radās pirmie komerciāli plaši pieejamie datorizētās tulkošanas rīki (*Lynne Bowker, Des Fisher, 2010: 60*). To attīstība turpinās un nu tie ir ļoti plaši pieejami, turklāt noteiktu jomu tekstu tulkošanai tos izmantot ir pilnīgi nepieciešams, jo tie ļauj nodrošināt tulkojumu koncekvenci un produktivitāti tā, kā tas nav iespējams, izmantojot tikai teksta redaktorus, piemēram, Microsoft Word.

Boukere un Fišers apraksta datorizētās tulkošanas rīku darbības principus: visbiežāk to pamatā ir tulkošanas atmiņas modulis un terminoloģijas pārvaldības sistēma. Tulkošanas atmiņas sistēma ļauj uzglabāt iepriekš iztulkotus tekstus un izmantot dažāda apjoma fragmentus no šīm krātuvēm jaunos tulkojumos. Šīs tehnoloģijas darbības pamatā ir paralēlie teksti – avotteksts tiek automātiski sadalīts pa secīgiem segmentiem (parasti pa teikumiem vai citiem grafiski nodalītiem fragmentiem), valodnieks apstrādā katru segmentu (iztulko vai pārkopē avota segmenta tekstu mērķa segmentā, piemēram, ja jāpatur tas pats saturs) un valodnieka apstiprinātās atbildes tiek

saglabātas tulkošanas atmiņā. Kad tulkošanas rīkā ievada jaunu dokumentu, tulkošanas rīks meklē tulkošanas atmiņā jaunā avotteksta fragmentus un ievieto atrastās atbilstes jaunā tulkošanas projekta mērķa segmentos. Atbilstes var būt pilnīgas vai daļējas. Valodnieks aplūko piedāvātos tulkojumus no atmiņas un tos apstiprina, maina un apstiprina, vai arī nepieņem un to vietā mērķa segmentā ieraksta ko pilnīgi citu (*Bowker, Fisher, 2010: 60–61*). Ja valodniekam uzdots apstrādāt iepriekš sagatavotu tulkošanas projektu (nevis tam vienkārši nosūtīts avotteksts), tad projektā var būt iekļauti arī “slēgti” segmenti, kuru saturu klients uzskata par jau apstrādātu un apstiprinātu, tāpēc par to apstrādāšanu nevēlas maksāt (piemēram, apstiprināti nosaukumu, adresu, produktu nosaukumu vai teksta fragmentu tulkojumi).

Datorizēto tulkošanas programmu tirgū ir ļoti daudz (tiešsaistes avots 6): daļa rīku iegūstami par maksu, piemēram, SDL Trados Studio un Passolo, memoQ, Wordfast, Déjà Vu, Across, XTM, Star Transit, Poedit, MetaTaxis un Pairaphrase, un daļa rīku arī bez maksas, piemēram, CafeTran Espresso, OmegaT, Similis, Wordfast Anywhere, MateCat, SmartCAT, Virtaal, Pootle, Lokalize, GLobalSight un gtranslator. Turklāt šie ne tuvu nav vienīgie (tiešsaistes avots 7).

Tulkošanas rīku lielā daudzveidība skaidrojama ar failu formātu un pielietojumu daudzveidību. Daudzi tulkošanas rīki ir pozicionēti kā universāli tulkošanas risinājumi. Piemēram, ar SDL Trados Studio iespējams tulkot vairāk nekā 70 failu formātu (tiešsaistes avots 8), tas tulkošanas darba vidē segmentos lieliski attēlo teksta formatējumu, maināmās detalizācijas pakāpēs attēlo “tagus” (satura un formatēšanas elementus) un ļauj tos parocīgi ievietot mērķtekstā¹, un tam ir attīstīta tulkošanas atmiņas un terminoloģijas pārvaldības funkcija. Tomēr cits šī paša uzņēmuma rīks – Passolo – ir speciāli veidots, lai veiktu programmatūras lokalizāciju. Tas precīzi attēloto lokalizējamās programmatūras saskarnes elementus un parāda, kur saskarnē atrodas tulkojamais teksta fragments, kas ļauj daudz vieglāk saprast avotteksta nozīmi, un kā izskatās ievadītais mērķteksts, kas ļauj izveidot paredzētajai funkcijai piemērotu mērķtekstu.

Šajos un daudzos citos rīkos failu apmaiņa ir, tēlaini izsakoties, “fiziska” – klients vai valodu pakalpojumu uzņēmums nosūta valodniekam failu, kuru apstrādāt (avottekstu saturošo

¹ Ne visi tulkošanas rīki avota un mērķa segmentos precīzi attēlo teksta formatējumu (fontu un tā izmēru, fonta un fona krāsu, treknrakstu, slīprakstu, pasvītrojumu, caursvītrojumu, augšrakstu un apakšrakstu). Piemēram, šādas iespējas nav ļoti populārā rīkā memoQ – tas attēlo treknrakstu, slīprakstu un pasvītrojumu, taču visi citi formatēšanas veidi tiek attēloti ar tagiem, kuru patieso iespaidu var redzēt tikai eksportētajā mērķa failā (tiešsaistes avots 12). Atkarībā no satura, tas var būtiski apgrūtināt darbu.

failu vai arī tulkošanas rīka “projekta pakas” failu, kas SDL Trados Studio gadījumā pamatā satur avotteksta apjoma analīzi, segmentētus bilingvālos failus, tulkošanas atmiņas un terminoloģijas datubāžu failus, kā arī atsevišķi atsauces materiālu – avottekstu un/vai citus saistītus dokumentus, kā arī instrukciju failus, kuros izklāstīti tulkošanas uzdevuma noteikumi), un valodnieks pēc darba pabeigšanas nosūta atpakaļ iztulkoto tulkošanas rīka bilingvālā faila un/vai nepieciešamā formāta mērķa faila kopiju, kā arī citus failus atkarībā no prasībām (piemēram, tulkošanas rīka automātiskās kvalitātes pārbaudes atskaites failu, Xbench atskaites failu). Attiecīgi, valodnieks var paturēt pilnīgi visus darbā iesaistītos failus – klienta avottekstus, savus tulkojumus, milzīgas tulkošanas atmiņas un terminu datubāzes, kuru pilnīga kontrolēšana noteikti var ietilpt klienta stratēģiskajās interesēs.

Tieši šādas kontroles pieprasījumu apmierina tulkošanas rīks Across Language Server. Tā galvenais darbības režīms ietver divus vai trīs posmus: “klients-valodnieks” vai arī “klients-starpnieks-valodnieks”. Katrā no šiem posmiem ir instalēta Across programma ar posmam atbilstošām funkcijām. Klients nosūta valodniekam (vai starpniekam, kas to nosūta valodniekam) tikai programmā atveramu bilingvālu failu. Valodnieks atver programmu, lejupielādē tajā bilingvālo failu un saņem pagaidu piekļuvi tulkošanas atmiņas (crossTank) un terminoloģijas (crossTerm) moduļiem, kuros tas var meklēt informāciju darba laikā. Kad bilingvālā faila apstrāde pabeigta, valodnieks nosūta to atpakaļ – šajā brīdī tiek pārtraukta valodnieka piekļuve bilingvālā faila, tulkošanas atmiņas un terminoloģijas datubāzes saturam. Neierobežota piekļuve tulkošanas atmiņai un terminoloģijas datubāzei tādi vienmēr paliek tikai klientam, kas ir ļoti pievilcīgi uzņēmumiem, kas vēlas pilnīgu kontroli pār saviem datiem. Šie piemēri demonstrē, kāpēc iespējama tāda rīku daudzveidība tirgū – panākumus gūst rīki, kam ir unikāla funkcija vai kas noteiktu funkciju pilda labāk par konkurentiem.

Boukere un Fišers (2010: 60) datorizēto tulkošanu kontrastē ar mašīntulkošanu, kurā valodnieks veic pirmsrediģēšanu (avotteksta sagatavošanu (vienkāršošanu) mašīntulkošanas efektivitātes palielināšanai) (Valsts valodas aģentūra, 2007), programmatūra ģenerē mērķtekstu un valodnieks veic pēcrediģēšanu (mašīntulkojuma teksta pārbaudi, precizēšanu un labošanu; ibid.). Protams, daudzos mašīntulkošanas projekta segmentos var ietilpt arī tulkošanas atmiņā saglabātas atbilstmes no cilvēku tulkojumiem, tomēr šo projektu tāpat klasificē kā mašīntulkošanas projektu un tam nepieciešami pēcrediģēšanai apmācīti valodnieki, kas vadās pēc noteiktiem – no tulkošanas tradicionālā izpratnē atšķirīgiem – darba principiem. Apmācības pēcredaktora kvalifikācijas iegūšanai nodrošina gan valodas pakalpojumu sniedzēji saviem štata

un ārštata tulkotājiem, gan arī tādi uzņēmumi kā SDL (tiešsaistes avots 10), kas to pašlaik pozicionē kā pakalpojumu, kas valodniekam palīdz attīstīties līdz ar nozari un būt konkurētspējīgam mainīgajā tehnoloģiju vidē. SDL apgalvo, ka mašīntulkošana ļauj apstrādāt lielākus teksta apjomus, saīsināt darba izpildes laiku un taupīt līdzekļus, protams, ja avotteksts vispār ir piemērots mašīntulkošanai – niansēts avotteksts, piemēram, mārketinga vai daiļliteratūras teksts, var nebūt piemērots mašīntulkošanai (tiešsaistes avots 10).

Tehniskie teksti ir ļoti piemēroti datorizētai tulkošanai ar tulkošanas atmiņu un terminoloģijas datubāžu palīdzību. Boukere un Fišers norāda, ka tulkošanas atmiņas spēja palielināt darba efektivitāti atkarīga no tā, cik daudz derīgu atbilstmju iespējams iegūt no atmiņas (2010: 63). Tekstus, kuros pastāv daudz savstarpēji vienādu un līdzīgu segmentu, ir iespējams tulkot ātrāk ar tulkošanas atmiņu palīdzību, jo, tiklīdz tulkotājs apstiprina segmentu, tas tiek ievadīts tulkošanas atmiņā, un, kad tulkotājs pārvieto teksta kursoru uz segmentu ar tādu pašu vai līdzīgu avottekstu, šajā segmentā tiek automātiski ievadīts pilnīgs vai daļējs tulkojums. Tulkotājam atliek vien apstiprināt vai pielāgot kontekstam un apstiprināt segmenta saturu, nevis izdomāt segmenta tulkojumu no jauna. Tas pats notiek, ja tulkošanas atmiņā ir saglabāts identisks vai līdzīgs segments no iepriekšējiem darbiem, kurus veidojis tulkotājs pats vai citi. Tā kā viena klienta dažādos tehniskajos tekstos noteiktas teksta daļas mēdz atkārtoties vai būt savstarpēji līdzīgas, tai skaitā saskaņā ar pieņemtajām tekstveides stila vadlīnijām (piemēram, detaļu un preču nosaukumi un līdzīgo preču tehniskie raksturlielumi (100 x 100 mm/ø 20 mm/1 kg)), klienta nodrošinātā vai tulkotāja paša veidotā konkrēta klienta vai tehniskās jomas tulkošanas atmiņa ir neaizvietojams darba efektivitātes palielināšanas līdzeklis.

2. TULKOŠANAS STRATĒGIJAS

Īvs Gambjē (*Yves Gambier*, 2010) piedāvā vispārīgas atziņas par tulkošanas pieeju tipoloģijām. Tulkojumzinātnē daudzi koncepti ir aizgūti no citām disciplīnām, tāpēc tās terminoloģija ir visai nekonsekventa, turklāt daudzi koncepti pēc būtības nav nepārprotami nodalāmi. Piemēram, līdzās vispārpieņemts lietot terminus “tulkošana”, “adaptēšana” un “lokalizēšana” – adaptēšana un lokalizēšana ir samērā līdzīgi darbību kopumi, kuri var ietvert vai neietvert tulkošanu. Saskaņā ar Valodniecības terminu skaidrojošo vārdnīcu (2007), adaptēšana ir “oriģinālteksta vai tā tulkojuma *pielāgošana* (atvieglošana) mācību vai citiem mērķiem [...]; arī – starptautisku standartu vai citu normatīvu aktu *pielāgošana* konkrētiem vietējiem apstākļiem vai situācijai”, bet lokalizēšana ir “teksta *adaptēšanas* veids, kurā, mainot atsevišķus satura elementus, citas tautas daiļdarbu vai citu sacerējumu *pielāgo* savas tautas, zemes īpatnībām, videi, dzīves apstākļiem u.tml. (*parasti tulkošanas procesā*).”

Taču adaptēšana var apzīmēt arī, piemēram, Amerikas angļu valodas teksta pielāgošanu Anglijas angļu valodas prasībām – sinonīmu mainīšanu (piemēram, *truck* nomaina ar *lorry*), rakstības mainīšanu atbilstoši izrunai un citām atšķirībām (*an herb* nomaina *a herb*; *specialized* nomaina *specialised*) un cita veida izmaiņu ieviešanu. Valodas darba veida apzīmējums kļūst par terminu tika precīzi definētā kontekstā, kas reizēm ir specifisks samērā ļoti šaurai cilvēku grupai, piemēram, valodas pakalpojumu uzņēmumam.

Plašākā lietošanā “stratēģijas ir viegli pieejamas deskriptīvas zināšanas par noteiktām procesa zināšanām” (*Chesterman*, 2019: 100) nevis programmistiski noteikumu saraksti. Stratēģijas darbojas “telpā starp avottekstu un mērķtekstu” (*Chesterman*, 2019: 101). Par izmantotajām stratēģijām var spriest pēc attiecībām starp avottekstu un mērķtekstu, kas arī darīts šajā darbā.

Gambjē raksta, ka tulkojumzinātnes terminoloģijai raksturīga izteikta polisēmija (kā redzams vārdos “kultūra”, “funkcija”, “ekvivalence”, “līdzība”, “sistēma”, “teksts”, “dzimtā valoda”). Iemesli tam ir dažādi: pētnieki pirms tulkojumzinātnes darbojās atšķirīgās valodniecības nozarēs (salīdzinošā literatūra, stilistika, diskursa analīze, psiholingvistika utt.), pētījumiem bijuši ļoti dažādi mērķi (praktisks pielietojums, teorijas analīze, kādas konkrētas problēmas skaidrojums utt.) un atšķirīgs vēriens (no centieniem izpētīt attiecības starp konkrētiem avotteksta un mērķteksta elementiem līdz visām iespējamām attiecībām starp konkrētu avottekstu un mērķtekstu vai pat visu avotvalodu un mērķvalodu, noskaidrot tulkotāja domāšanas principus u.c.) (*Gambier*, 2010).

Vārds “stratēģija” ir viens no šiem vārdiem, kas ticis lietots līdzās citiem vārdiem tulkošanā ietverto izmaiņu aprakstīšanai – procedūra, tehnika, operācija, izmaiņa, pārmaiņa, metode u.c., taču iedalījumi nav skaidri pamatoti, tāpēc tipoloģijas ir grūti salīdzināt (ibid.). Arī Čestermens norāda, ka mēģinājumi izšķirt stratēģijas, taktikas, plānus, metodes, noteikumus, procesus, procedūras, principus utt. ir radījuši “ievērojamu terminoloģisku jucekli” (Chesterman, 2019: 98). Čestermens (pēc Gambier, 2010) piedāvā aplūkot tulkošanas darbību veidus trīs dihotomijās:

- 1) uz lingvistiku un tekstu orientētie pētījumi ir vērsti uz tulkošanas rezultātiem, kas ir pretstatā psiholingvistikas un kognitīvajiem pētījumiem, kuri ir vērsti uz stratēģiju kā procesu;
- 2) pretnostatījums starp globālām un lokālām stratēģijām: globālo stratēģiju nosaka tulkošanas uzdevuma apraksts – mērķteksta vēlamās iezīmes, kas nepieciešamas tā paredzētajam pielietojumam; globālā stratēģija nosaka lokālo stratēģiju izvēli – globālās stratēģijas panākšanai nepieciešamos veidus, kā pārformulēt, papildināt, reducēt, skaidrot saturu. Iespējami risinājumi iekš mērķteksta (piemēram, eksplikācija, papildināšana, izlaišana utt.) un risinājumi ārpus mērķteksta (komentāra, glosārija pievienošana utt.);
- 3) kognitīvas teorijas piedāvā iedalījumu starp neapzinātām, automātiskām stratēģijām un apzinātām stratēģijām, kas prasa piepūli. Gambjē norāda, ka šeit novilkt skaidras līnijas ir ļoti sarežģīti.

Tā kā šī darba izstrādes laikā vienīgie pieejamie materiāli ir teorētiskā literatūra, avoteksts un mērķteksts, secinājumu par tulkotāju izmantotajām stratēģijām izdarīšanai tika izvēlēta salīdzinošās analīzes metode – salīdzinājums starp mērķteksta segmentiem un avoteksta segmentiem, piedēvējot katram analizētajam segmentu pārim analīzes nolūkiem izvēlētās stratēģiju tipoloģijas piedāvātos tulkojuma metožu skaidrojumus. Attiecīgi, tālāk apkopotas vairākas pētnieku piedāvātas tulkošanas stratēģiju tipoloģijas, un analīzes vajadzībām no tām izvēlēta viena.

2.1. Ievas Zaubergas tulkošanas stratēģiju tipoloģija (2016)

1. **Aprakstošā tulkošana:** to izmanto, lai iztulkotu terminus, kuriem nav ekvivalenta mērķvalodā. Tā ļauj izteikties skaidrāk, taču zaudējot termina precizitāti semantiskās amplitūdas dēļ. Bieži lietota stratēģija, ja tulkojums nav paredzēts nozares speciālistu lietošanai.

2. **Adaptēšana:** 1) “tulkojums, kas tik ļoti attālināts no avotteksta, ka vairs nav uzskatāms par tulkojumu vārda tradicionālajā uztverē, piemēram, daži lugu tulkojumi tiek saukti par adaptācijām, jo mērķteksts ticis pārrakstīts, lai atbilstu izrādes vajadzībām”. 2) jebkurš tulkojums, kurā izmantota īpaši brīva tulkojuma stratēģija, lai mērķtekstu padarītu piemērotu noteiktai publikai vai mērķtekstā panāktu kādu noteiktu mērķi, tai skaitā avotteksta kultūras elementu pielāgošanu mērķkultūrai. Līdzīgs jēdziens ir akulturācija – avotkultūras pazīmju pielāgošana mērķkultūras vērtībām.
3. **Aizvietošana:** “gramatiska pārveide, kad atsevišķas valodas vienības vai visa teikuma uzbūve tiek aizvietota ar citu gramatisko formu vai uzbūvi”. Pastāv vārdu aizvietošana (piem., lietvārdu skaitļa maiņa), vārda formas aizvietošana (*I'm no smoker* (lietv.) – Es nesmēķēju (darb. v.)), teikuma veida aizvietošana (pragmatiskas izmaiņas: *Would you like to sit down?* Sēdies, lūdzu!), viena teikuma aizvietošana ar diviem vai otrādi, vienkārša teikuma aizvietošana ar paplašinātu teikumu vai otrādi.
4. **Arhaizēšana:** avotteksta radīšanas laika atspoguļošana, izmantojot arhaisku valodu.
5. **Brīvs tulkojums:** avotteksta būtības nevis formulējuma atveidojums.
6. **Burtiskā tulkošana:** saistīta ar precīzu avotteksta formulējumu. Ar to mēdz apzīmēt arī neprofesionālu tulkojumu, kurā nepamatoti burtiski tulkotas avotteksta idiomātiskās struktūras.
7. **Dokumentārs un instrumentāls tulkojums:** Nordas (*Nord*, 1991) termins, kas izsaka mērķteksta funkciju mērķkultūrā – dokumentārs tulkojums mērķkultūrā parāda avotteksta saikni ar avotkultūru (mērķkultūras dalībnieki “skatās no malas”), taču instrumentāls tulkojums iedarbojas uz mērķkultūru.
8. **Eksotisks tulkojums:** avotteksta lingvistiskās un kultūras pazīmes gandrīz vai vispār netiek adaptētas, tādi radot svešādu, eksotisku mērķtekstu. Tas ir galējs svešādota tulkojuma variants.
9. **Filoloģisks tulkojums:** dokumentāra tulkojuma veids (*Nord*, 1991) ar skaidrojošiem komentāriem par avotkultūru.
10. **Jēdzieniskā tulkošana:** sapludina nevis atsevišķus vārdus, bet gan to nozīmes.
11. **Jēgas tulkošana jeb rezumējošs tulkojums:** mērķtekstā tiek atveidots saīsināts avotteksta saturs, oriģināla kopsavilkums.
12. **Kalkošana (*loan translation*):** uz mērķvalodas elementiem balstīta jaunvārda veidošana. “Šo metodi parasti piemēro salikteņiem vai terminiem, kurus veido vārdu kombinācija, ņemot

vērā to, ka neviens no vārdiem netiek lietots pārnestā nozīmē.” Piemēram, *prior restraints* – iepriekšierobežojumi.

13. **Komunikatīvs tulkojums:** pretējais semantiskam tulkojumam; komunikatīva tulkojuma mērķis ir piepildīt auditorijas gaidas, tā “pareizumu nosaka tas, cik lielā mērā vidējais lasītājs to pareizi sapratīs”.
14. **Leksiskā pārveidošana:** “konkrētā tulkojuma teikuma semantiskās struktūras pārveide, kad avotteksta leksiskā vienība iegūst kontekstuālu nozīmi, kas atšķiras no vārdnīcā piedāvātās vai šai vienībai nav līdzīgas mērķvalodā.” Galvenie veidi:
 - a. **antonīmisks tulkojums:** vārds vai konstrukcija tiek aizstāti ar antonīmu, piemēram, I’m not kidding – To es saku nopietni;
 - b. **kompensēšana:** tulkojuma procesā zaudēto avotteksta vienību aizstāšana ar citiem līdzekļiem. Tai skaitā ietilpst semantiskā un stilistiskā kompensēšana, stilistiskā kompensēšana ir biežāka parādība.
 - c. **konkretizēšana:** vārda ar plašāku nozīmi aizstāšana ar konkrētāku vārdu, kam ir šaurāka nozīme. I have to go to London - Man jābrauc uz Londonu;
 - d. **leksiskā papildināšana:** papildu informācijas pievienošana mērķtekstā, lai paskaidrotu avottekstu vai izteiktu tā vēstījuma caurredzamību;
 - e. **paskaidrojošs tulkojums:** visbiežāk izmantotā stratēģija terminu, kuriem nav ekvivalenta mērķvalodā, tulkošanai. Tās priekšrocība ir domas skaidrība, “taču salīdzinājumā ar tehnisku terminu tā ir neprecīzāka semantiskās amplitūdas dēļ. Tā tiek bieži piemērota, ja saņēmējs nav nozares speciālists, piemēram: *academic tenure* – garantijas akadēmiskā amata saglabāšanai”;
 - f. **svītrosana jeb izlaidums:** avotteksta vienību izlaišana. Tam var būt dažādi iemesli un tas var būt pieļaujams, ja tam ir labs pamatojums, piemēram, lai uzlabotu lasāmību vai iekļautos vēlamajā apjomā.
 - g. **vispārināšana:** konkrēta vārda vietā izmanto vispārīgāku vārdu, piemēram, Rāmava – mineral water;
15. **Modernizējošs tulkojums:** pretējais saglabājošam tulkojumam; avotteksta brīva modernizēšana, “nemēģinot atstāt arhaisko oriģināla raksturu”.
16. **Netulkota fragmenta ievietošana (*zero translation*).** To izmanto, “atveidojot pazīstamu zīmolu nosaukumus, piemēram, *Enjoy Coca Cola!*”. Šādu tulkojumu jāpapildina ar attēlu.

17. **Pragmatiska vārdu izlaišana:** kultūras elementu, piemēram, *baby, darling, dear, love, sweetheart*, izlaišana, ja to tulkošana radītu nedabīgu mērķtekstu.
18. **Semantisks tulkojums:** pretējais komunikatīvam tulkojumam; tajā “tiek mēģināts pēc iespējas precīzāk atveidot avotteksta kontekstuālo nozīmi. [Tas] ir komplicēts, detalizēts, bet ne burtisks”.
19. **Teksta kompresija:** “semantiski un stilistiski lieku elementu izlaidumi tulkošanas procesā”.
20. **Transkripcija:** avotvalodas vārda izrunas atspoguļošana ar mērķvalodas līdzekļiem. Piemēram, *tenure* – tenūra, *wizard* – vizards, *template* – templeits. Šī stratēģija ierobežo izpratni, taču jomas ekspertiem paredzētā tulkojumā tā var būt efektīvāka nekā citas. To dažkārt izmanto kopā ar aprakstošo tulkošanu, piemēram, “*template* – templeits jeb veidne”.

2.2. Andreja Veisberga aprakstītās tulkošanas stratēģijas (2009)

Andrejs Veisbergs (2009) apraksta mutiskās tulkošanas iezīmes un stratēģijas. Mutiskā tulkošana būtiski atšķiras no rakstiskās tulkošanas, tāpēc būtiski atšķiras arī daudzas tajā pielietotās stratēģijas, tomēr no lingvistiskā viedokļa pastāv arī daudzas līdzības, kuras iespējams saskatīt Veisberga piedāvātajā tulkošanas stratēģiju tipoloģijā. Šajā tipoloģijā ir piecas kategorijas, kuras šeit sakārtotas pēc dilstošas piemērojamības rakstiskajai tulkošanai, sevišķi attiecībā uz tehniskajiem tekstiem: pārformulēšana, skaidrošana, vienkāršošana, vispārināšana un izlaišana. Šī nav ļoti plaša tipoloģija, tomēr tajā atrodami praktiski piemēri, kas ļauj viegli uztvert dažādos iespējamajos tulkošanā veicamos izmaiņu veidus.

Pārformulēšana ir “domas izteikšana otrā valodā citā veidā (2009: 35). Tās pamatmērķis ir panākt, lai avotvalodā pateiktais saturs nonāktu mērķvalodā skaidrs, nesagrozīts un bez nepatīkamas avotvalodas interferences (2009: 36)”. Pastāv divi būtiski iemesli, kuru dēļ “pat ievērojamas atšķirības starp [avottekstu un mērķtekstu] bieži vien liecina tikai par valodu atšķirībām, nevis par tulka neprofesionalitāti”: tulkošana ir formas maiņa un valodas ir atšķirīgas. Tulkojot, pārformulēšana notiek visos valodas līmeņos – vārda un jēdziena līmenī (“ne vienmēr tiek lietoti leksiskie un semantiskie ekvivalenti, tiek mainīta vārdu kārtā”) (2009: 35) un gramatikas līmenī, turklāt pārformulēšanu nosaka arī stilistiski, ekonomiski un ar auditorijas uztveri saistīti apsvērumi. Pie pārformulēšanas vārda un jēdziena līmenī pieder:

1. **Apgrīztā izteiksme:** *he was given a bribe* – viņš saņēma kukuli;
2. **Aprakstošs/skaidrojošs tulkojums – pragmatiskā adaptācija:** *Big Board* – Ņujorkas Fondu birža; *Money laundering* – noziedzīgi iegūtu līdzekļu nelikumīga legalizācija;
3. **Funkcionālais analogs:** *bottleneck* – sastrēgums, vājā vieta.

4. **Kalks** – “salikta vārda/termina burtisks tulkojums, kas saglabā avotvalodas struktūru”: *braindrain* – smadzeņu aizplūde; *cold war* – aukstais karš; *battery cage* – baterijbūris,
5. **Konkretizācija**: *Send it* – atsūti pa pastu; *they came* – viņi atbrauca/atnāca; *cycling* – braukšana ar divriteni; *gun* – šautene/pistole;
6. **Noliegtie antonīmi, antonīmiskas konstrukcijas**: *the poor* – sociāli nenodrošinātie; *for adults only* – nav domāts bērniem; *I am sure* – man nav šaubu;
7. **Nulles tulkojums** – “oriģinālrakstības saglabāšana, vārdi netiek gramatiski asimilēti”: *blue chip stock* – *blue chip* akcijas, *know-how* – *know how*; *Ars longa, vita brevis*.
8. **Parafrāze**: *lost his nerve* – neizturēja; *kick off* – ķerties pie darba.
9. **Semantiskais kalks** – “valodā lietots vārds iegūst jaunu nozīmi, jo attiecīgajam vārdam avotvalodā ir šāda nozīme”: zvaigzne – estrādes, pop-zvaigzne; vīruss – datorvīruss, pele – datorpele; vēstule – elektroniskā vēstule; jumts– prāts, aizsardzība;
10. **Sinonīmu lietošana**;
11. **Transkripcija** – “saglabā oriģinālizrūnu, veido fonētisku pārneseņu, pievienojot galotni”
12. **Transliterācija** – “avotvalodas vārda rakstības atveidojums mērķvalodā, piešķirot galotni.”
13. **Tropu maiņa, aizstāšana, ieviešana** (“atkarībā no kontekstuālām vajadzībām, arī kompensācijai”): *Kremlin* – *Krievijas valdība*; *man in the street* – *pilsoņi, vienkāršie cilvēki*;
14. **Vispārinātāki, abstraktāki vārdi, hiponīmi**: *ants and other hymenopterans* – skudras un citi kukaiņi; *flying to JFK* – lido uz Ņujorku, lido uz Ameriku,
Pie gramatiskās pārformulēšanas pieskaitāmas šādas izmaiņas:
 1. **atšķirīgu vārdšķiru lietojums**: *this was a great boy-meets-girl movie* – tā bija romantiska filma; *her husband-to-be* – viņas nākamais vīrs;
 2. **lietvārda aizstāšana ar darbības vārdu**: *he is a big smoker* – viņš daudz smēķē; *he is no driver* – viņš nemāk braukt, kas viņš par braucēju; *he is a great swimmer* – viņš labi peld
 3. **morfoloģiskas pārmaiņas**;
 4. **sintaktiskas pārmaiņas** – teikumu struktūras un kārtības mainīšana;
 5. **teikuma struktūras maiņa** – piemēram, darāmā kārtā ciešamās kārtas vietā: *he was considered a genius by Oscar Wilde* – Oskars Vaids viņu uzskatīja par ģēniju (“Bez pilnas pārformulēšanas angļu valodas struktūru ‘pārcelt’ latviešu valodā ir pagrūti.” Viņu uzskatīja par ģēniju... arī/vismaz Oskars Vaids).

Skaidrošana, arī papildināšana, galvenokārt izpaužas divos veidos: “implicītu gramatisku parādību (galvenokārt saistītu ar kohēziju) eksplikācija, piemēram, eliptisku konstrukciju

pilnīgošana” un skaidrojumi par jēdzieniem, kas mērķauditorijai varētu būt sveši – kultūrfakti, organizāciju nosaukumi, abreviatūras (2009: 40). Piemēram, *The Dow was up again yesterday – Dow Jones indekss* vakar atkal cēlās.

Vienkāršošana tiek lietota gadījumos, kad ekvivalenta tulkojuma meklēšana izraisa problēmas – tas prasa pārāk daudz laika vai pūles. “Ne vienmēr iespējams atveidot krāšņu izteiksmi. Šādos gadījumos vienkāršots tulkojums ir adekvāta izvēle, lai arī tekstuāli nedaudz vājāka”, piemēram, *If there was a rifle-shot solution to the Iraqi problem we would have pulled the trigger long ago* – Ja būtu ātrs un vienkāršs Irākas problēmas risinājums, mēs to jau sen būtu izmantojuši (2009: 38).

Vispārināšana un izlaišana lielākoties nav attiecināmas uz tehnisko tekstu tulkošanu, jo to pamatā ir avotteksta informatīvā satura neiekļaušana mērķtekstā, kas pēc būtības nav vēlama šāda satura tulkošanā. Tomēr, ja iespējams vienkāršot pārliēki sarežģītu formulējumu un izlaist elementus bez būtiskas semantiskas slodzes jeb liekvārdību, tad šīs stratēģijas var noderēt.

2.3. Entonija Pima piedāvātie risinājumi (2016)

Čestermens (2019: 128) apkopo Entonija Pima (*Anthony Pym*) piedāvātos tulkošanas problēmu septiņus “risinājumu veidus”. Risinājuma veidam var būt dažādas izpausmes; to kopējais skaits ir mazs, lai to varētu viegli iegaumēt un izmantot – Pims šo sarakstu radījis pedagoģiskiem mērķiem. Čestermens norāda uz līdzību starp šo un Vinē un Darbelnē (*Vinay, Darbelnet*) klasisko, bieži citēto septiņu stratēģiju sarakstu, kurā, tāpat kā šajā, katra nākamā stratēģija prasa arvien lielāku piepūli no tulkotāja puses. Tulkotājam jāizvēlas piepūle atbilstoši situācijas riskam: “augsta riska gadījumos, kad var zust uzticība vai pārtrūkt komunikācija, skaidrs, ka ir pamatoti pielikt lielākas pūles” (*Chesterman, 2019: 128*).

Risinājumi iedalīti trīs kategorijās: kopēšana, izteiksmes maiņa un satura maiņa. Pie kopēšanas pieder vārdu (vai skaņu, morfoloģijas utt.) kopēšana un struktūras (piemēram, fiksētu frāžu, teksta struktūras) kopēšana. Pie izteiksmes maiņas pieder perspektīvas maiņa (uz ko vērsta uzmanība, kāda ir vārdu kārtā un šķira utt.), blīvuma maiņa (piemēram, nozīmes vispārināšana vai konkretizēšana, eksplīcēšana vai implīcēšana, segmentācijas mainīšana), kompensēšana (mērķteksta segmentā neatveidotas nozīmes daļas atveidošana citviet, piemēram, ar piezīmi) un kultūras atbilstības izmaiņas (tulkojuma mērķa sasniegšanai nepieciešamo kultūras reāliju izvēle utt.). Satura maiņa ir teksta pielāgošana – labojumi, izlaidumi, papildinājumi un citas izmaiņas (*Pym, 2016, pēc Chesterman, 2019: 128*). Tā kā šī tipoloģija nav sevišķi detalizēta, tā netiks izmantota šai analīzei.

2.4. Endrū Čestermena tulkošanas stratēģijas

Čestermena (1997, 2019) stratēģijas ir avotteksta un mērķteksta atbilstmju veidu uzskaitījums (*Gambier*, 2010: 414). Tās iedalītas trīs grupās: sintaktiskās (apzīmējums – G), semantiskās (S) un pragmatiskās (Pr) stratēģijas. Sintaktiskās stratēģijas manipulē ar formu, semantiskās stratēģijas ar nozīmi un pragmatiskās – ar teksta vēstījumu, bieži vien vairāk atkāpjoties no avotteksta vēstījuma, tai skaitā iekļaujot sintaktiskās un/vai semantiskās stratēģijas (*Chesterman*, 2019). Starp aplūkotajām stratēģiju tipoloģijām par pielietošanā ērtāko atzīta šī, tāpēc tā tika izvēlēta rokasgrāmatas tulkojuma analīzē. Šī darba vajadzībām ir pievienots Veisberga tipoloģijā iekļautais “nulles tulkojums” – avotteksta vārdu tieša pārceļšana mērķtekstā; tā šeit iekļauta kā “S11” semantiskā stratēģija.

Šīs ir sintaktiskās stratēģijas:

- G1. **burtisks tulkojums**: tulkojums, “kas pēc iespējas tuvāks avotvalodas formai, bet tomēr gramatiski pareizs”.
- G2. **aizguvums, kalks**: atsevišķu elementu vai sintagmu aizgūšana. Kā kalki tika ieskaitītas vārdkopas, kuras sastāv no vārdiem, kas tulkoti kā atsevišķi vārdi nevis vienība, tādi radot vai nu neveiklu vai arī būtībā nepareizu tulkojumu;
- G3. **transpozīcija**: no Vinē un Darbelnē aizgūts termins, ar ko Čestermens apzīmē “jebkuru vārdšķiras maiņu, piemēram, no lietvārda uz darbības vārdu, no īpašības vārda uz apstākļa vārdu. Parasti šī stratēģija ietver arī acīmredzamas struktūras pārmaiņas”. Šīs pārmaiņas nav vērts uzskaitīt, jo tas notiek teju neizbēgami pat burtiskās tulkošanas ietvaros, tāpēc tās netika uzskaitītas analīzes laikā. Piemērs: 4. segments *THANK YOU FOR CHOOSING VOLVO* funkcijai pilnīgi atbilstoši tulkots kā “PALDIES, KA IZVĒLĒJĀTIES VOLVO!”. Ģerundijs jeb divdabis *CHOOSING* kļūst par pagātnes īstenības izteiksmes darbības vārdu “IZVĒLĒJĀTIES”, kas skaitās transpozīcija;
- G4. **vienību maiņa**: termins no Ketforda (*Catford*, 1965); vienību veidi – morfēma, vārds, frāze, teikuma daļa, teikums, rindkopa. Šīs stratēģijas ietvaros avotteksta vienībai mērķtekstā atbilst cita veida vienība mērķtekstā. Šī ir bieža parādība. Piemēram, viens teikums sadalīts divos, vārds kļūst par frāzi u.c. Tā kā šajā darbā analizēti atsevišķi segmenti, kuri pēc definīcijas ir vienāda izmēra vispārīgā līmenī, šo stratēģiju varētu attiecināt vienīgi uz tādām izmaiņām kā viena vārda izteikšana ar vairākiem vārdiem un otrādi utt. Taču arī šāda veida izmaiņas ir teju neizbēgamas, jo citādi katram vienam vārdam avottekstā nāktos piemērot vienu vārdu mērķtekstā, kas garantē nelabskanīgu, nedabisku un gramatiku atšķirību dēļ reizēm pat

nesaprotamu tulkojumu. Piemēram, 12. segments *Related information refers to other articles containing...* būtu jātulko kā “Saistīta informācija attiecas uz citiem rakstiem, saturot...”

Attiecīgi, arī šis iedalījums analīzē netika ņemts vērā;

- G5. **frāzes jeb vārdkopas struktūras maiņa**: skaitļa un noteiktības pārmaiņas lietvārda vārdkopā un personas, laika un izteiksmes pārmaiņas verbālā vārdkopā;
- G6. **teikuma daļas struktūras maiņa**: komponentu kārtības (teikuma priekšmets, darbības vārds, papildinātājs, apstāklis) maiņa, kārtas maiņa, finītā un infīnītā struktūra, pārejošie un nepārejošie darbības vārdi. Šīs ir normālas pārmaiņas, kas gramatikas atšķirību dēļ notiek pilnīgi neizbēgami, izsakot vienā valodā izteiktu domu citā valodā, tāpēc tās netiks iekļautas analīzē;
- G7. **teikuma struktūras maiņa**: iespējama, ja teikumā ir saliktas daļas – virsteikuma un palīgteikuma statusa maiņa, palīgteikumu veidu pārmaiņas utt.;
- G8. **kohēzijas maiņa**: tā “ietekmē teksta elementu savstarpējo saistību, elipses, substitūciju, pronominalizāciju un atkārtojumus, saistītāJVārdu lietojumu;
- G9. **līmeņa maiņa**: vienā no līmeņiem – fonoloģijā, morfoloģijā, sintaksē vai leksikā – izteikta komponenta izteikšana citā līmenī. Arī šīs ir tulkošanas procesā neizbēgamas pārmaiņas, tāpēc tās netika ņemtas vērā analīzē. Piemēram, 4. segmentā *THANK YOU FOR CHOOSING VOLVO* pasvītrotajā vietniekvārdā (t.i. leksikā) izteiktais vēstījuma adresāts mērķtekstā tiek izteikts darbības vārda “izvēlēties” locījumā: “PALDIES, KA IZVĒLĒJĀTIES VOLVO!” (t.i. morfoloģijā);
- G10. **izteiksmes līdzekļa maiņa**: attiecas uz retorisku un poētisku mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu atveidi (piem., paralēlisms, atkārtojums, aliterācija u.c.). Tai ir četri veidi: $X \rightarrow X$ (piem., paralēlisms un paralēlisms), $X \rightarrow Y$ (piem., paralēlisms un atkārtojums), $X \rightarrow \emptyset$ (paralēlisms un vienkāršs teikums).

Šīs ir semantiskās stratēģijas:

- S1. **sinonīmija**: tiek izvēlēts ekvivalenta sinonīms vai tuvs sinonīms, lai izvairītos no atkārtšanās u.c.;
- S2. **antonīmija**: tiek izvēlēts antonīms, pievienojot “negatīvas nozīmes komponentu”;
- S3. **hiponīmija**: 1) hiperonīms \rightarrow hiponīms; hiponīms \rightarrow hiperonīms; hiponīms $X \rightarrow$ hiponīms Y;
- S4. **konversīvi**: situācijas izteikšana no pretējā skatupunkta, piemēram, pirkt \rightarrow pārdot;
- S5. **abstrakcijas pakāpes maiņa**: elements kļūst konkrētāks vai abstraktāks;

S6. **distribūcijas maiņa**: semantiskā komponenta izteikšana ar vairāk (izvēšana) vai mazāk (kompresija) elementiem. Šī stratēģija tika ieskaitīta tad, kad pastāvēja izvēle starp dažādiem pareiziem tulkojumiem, bet ne gadījumos, kad iespējams tikai viens tulkojums ar atšķirīgu elementu skaitu. Piemēram, 123. segmentā minēts termins *parking brake*, kas pareizi tulkots ar salikteni “stāvbremze” – no diviem vārdiem iegūstam vienu vārdu, taču tas ir vienīgais pareizais tulkojums, tāpēc tas netiek ieskaitīts kā kompresijas piemērs;

S7. **uzsvara maiņa**: uzsvara jeb tematiskā fokusa pastiprināšana, samazināšana vai mainīšana;

S8. **parafrāze**: brīvs, reizēm pat nepietiekams tulkojums, bieži atmetot semantiskos komponentus leksēmu līmenī, lai atveidotu augstākas vienības pragmatisko nozīmi;

S9. **tropa maiņa**:

a. trops X → trops X (piemēram, metafora tiek saglabāta). Trīs apakšgrupas:

i. tropa leksiskā semantika ir identiska (ietvertā ideja un izpaudums ir vienādi);

ii. tropa leksiskā semantika ir līdzīga (“tēls nāk no tāda paša avota un pieredzes jomas”);

iii. tāda paša tipa trops, taču tas nav leksiski saistīts – “metaforas tēls nāk no cita avota”);

b. trops X → trops Y (piem., metafora kļūst par metonīmiju);

c. trops X → trops Ø;

d. trops Ø → trops X;

S10. **citas semantiskas pārmaiņas**: piemēram, “fiziskās maņas maiņa vai deiktiskā virziena maiņa” – *loudest* kļūst par *pamanāmākais* u.c.

S11. **Nulles tulkojums**: avotteksta vārdu tieša kopēšana mērķtekstā (no Veisberga tipoloģijas).

Šīs ir pragmatiskās stratēģijas:

Pr1. **kultūras filtrs**: saukta arī par naturalizāciju, lokalizāciju vai adaptāciju – kultūras elementu aizstāšana ar kultūras vai funkcionāliem elementiem atbilstoši mērķvalodas normām; pretējais ir eksotizēšana – uzkrītoša avotkultūras elementu saglabāšana;

Pr2. **eksplicītuma maiņa**: eksplicēšana (viena no populārākajām stratēģijām - implicītas informācijas paušana, papildinot tekstu) un implicēšana (izsecināmas informācijas neiekļaušana);

Pr3. **informācijas maiņa**: svarīgas taču neizsecināmas informācijas pievienošana, vai nesvarīgas informācijas neiekļaušana;

- Pr4. **starppersonu saziņas maiņa**: kopējā stila, formalitātes līmeņa, emocionalitātes un iesaistes pakāpes, tehniskās terminoloģijas pārmaiņas utt. – jebkādas pārmaiņas “attiecībās starp tekstu/autoru un lasītāju”;
- Pr5. **ilokūcijas (runas akta) maiņa**: īstenības izteiksme → pavēles izteiksme; apgalvojums → prasība; retorisks jautājums → izsauciens u.c. Šī maiņa var notikt arī vienā runas akta kategorijā (piem., tiešā → netiešā runa);
- Pr6. **koherences maiņa**: informācijas loģiskā izkārtojuma pārmaiņa;
- Pr7. **daļējs tulkojums**: piem., kopsavilkuma tulkojums, transkripcija utt.
- Pr8. **redzamības maiņa**: pārmaiņas autora vai tulkotāja redzamības pakāpē, ko kas izpaužas, piemēram, ar tulkotāja piezīmēm vai komentāriem.
- Pr9. **rediģēšana tulkošanas gaitā**: avotteksta pārrakstīšana vispārīgākā līmenī nekā pārējās minētajās stratēģijās;
- Pr10. **citas pragmatiskas pārmaiņas**: teksta izkārtojuma maiņa (šādā tekstā gan pašiem valodniekiem visticamāk nav teikšanas, kā mērķteksts būs izkārtots), valodas varianta izvēle u.c.

3. TEKSTU ANALĪZE

3.1. Piemēru atlasē kritēriji

Par analīzes vienību izvēlēts teksta segments, jo tas ir tulkošanas rīkos izmantotais iedalījums. Tā kā šī darba vajadzībām nav pieejami tulkošanas programmas bilingvālie faili, teksts jāsegmentē piemēru ievākšanas laikā, vadoties pēc noteikta principa. Šeit princips izvēlēts šāds: par segmentu tiek uzskatītas vārdu grupas vai teikumi, kas tekstā vizuāli nodalīti kā vienības, piemēram, šeit uzņēmuma nosaukums, virsraksts un teikums katrs tiek uzskatīts par atsevišķu segmentu:

Attēls 3.1 Segmentu piemēri.

Tā kā analizētie rokasgrāmatas faili ir visai apjomīgi (angļu val. – 446 lpp., latviešu val. – 456 lpp.), šī pētījuma analīzes nolūkiem tika atlasīti 200 avotteksta segmenti un tiem atbilstošie mērķteksta segmenti. Lai nodrošinātu segmentu satura daudzveidību un iekļautu segmentus no daudzām dokumenta daļām, tika ievākti segmenti sākot ar dokumenta vāku un katras nākamās lappuses, līdz tika savākti 200 segmentu pāri. No katras apskatītās lappuses tika atlasīti pirmie divi segmenti, sākot ar pirmo pilno segmentu lappuses sākumā; ja lappuses pirmais segments sākas iepriekšējā lappusē, šis segments tika izlaists. Analīzē netika iekļauts arī satura rādītājs, nodaļu nosaukumi, vienu vārdu gari segmenti un segmenti, kuri pilnībā sastāv no pēc būtības netulkojamiem tehniskiem apzīmējumiem (piem., V70, D4204T20). Ja viens vai vairāki no lappuses pirmajiem segmentiem neatbilst šiem kritērijiem vai jau analizēti iepriekš, tad šie segmenti tika izlaisti un tika izvēlēti tiem sekojošie.

3.2. Analīzes pārskats

Piemēru apkopošanas un analīzes laikā esmu tuvāk iepazīs šīs konkrētās un citu saistītu Volvo rokasgrāmatu iezīmes (meklējot šajā MT iekļautā valodas lietojuma piemērus citviet), kā arī veicis secinājumus par izvēlēto tulkošanas stratēģiju tipoloģiju. Kā jau gaidīts, ir acīmredzami, ka šis dokuments ir tulkots ar CAT programmas palīdzību – dokumentā ir ļoti daudz atkārtoto un savstarpēji līdzīgu elementu, tāpēc tulkošanas atmiņas tehnoloģija ir neaizvietojams palīgs,

turklāt tā jālieto obligāti, lai nodrošinātu teksta konsekveci šajā un citu automašīnu modeļu rokasgrāmatās. Diemžēl ir secināts, ka šajā dokumentā izmantotā tulkošanas atmiņa satur daudz nekvalitatīva materiāla – ja ne pirms tulkojuma sākšanas, tad noteikti pēc tā pabeigšanas, jo šis tulkojums noteikti arī tika saglabāts atmiņā, lai to varētu izmantot nākamajā darbā.

Nekonsekventā pieeja interpunkcijai un arī apstiprināja sākotnējo pieņēmumu, ka MT sastāv no dažādu cilvēku veidota teksta.

Apkopota arī atlasītajos segmentos lietotā terminoloģija un izdarīti secinājumi par tās lietojumu. Diemžēl šajā aspektā arī atrastas vairākas problēmas – vairāki nekonsekventi terminoloģijas lietojuma piemēri, tai skaitā vienādi dažādu līdzīgu terminu tulkojumi un nekonsekventa pieeja pat viena segmenta ietvaros; tomēr kopējā pieeja terminoloģijas tulkošanai vērtējama kā mērķteksta vajadzībām atbilstoša. Arī terminoloģijas nekoncekvence liecina par dažādu autoru darbu. Otrajā pielikumā uzskaitīta atlasītajos segmentos atrastā angļu-latviešu terminoloģija. Terminoloģijas saraksts pievienots kā palīglīdzeklis konkrētā tulkojuma vērtēšanai, nevis kā uzticams terminoloģijas avots, ko autors ieteiktu izmantot citos tulkojumos.

Tulkojums kopumā vērtējams negatīvi, jo 200 segmentos vien atrasts daudz nepilnību. Atklātais neliecina par stingru kvalitātes kontroli un apstiprina Zaubergas (2016: 10) secinājumu, ka informatīvie teksti bieži ir sarakstīti ātri un pavirši. Šajā gadījumā tas diemžēl drīzāk attiecas uz mērķstekstu, nevis avottekstu, tātad aplūkotā rokasgrāmata neizpilda Nūmārka ieteikumu tehnisko tekstu tulkotājiem veidot mērķtekstu, kas ir labāks par oriģinālo tekstu (*Newmark*, 1988, pēc Zaubergas, 2016: 12).

Piemērojot Čestermena klasifikāciju, apstiprinājies, ka tās iedalījumi ir attiecināmi uz dažādiem teksta līmeņiem, ko jau varēja sagaidīt, lasot individuālo stratēģiju aprakstus. Piemēram, stratēģija G1 burtisks tulkojums atrasts 192 segmentos, jo šī stratēģija attiecas uz visu segmentu. Līdz ar to arī kvantitatīvi redzams, ka konkrētais tulkojums pieder tam pašam informatīvajam teksta veidam – nav veikta pārformulācija vispārīgā līmenī, lai mainītu teksta veidu kādam specifiskam nolūkam. Otrā visbiežāk atrastā stratēģija S11 nulles tulkojums (13 segmentos), un trešajā vietā ierindojas G2 kalki (9 segmentos) un Pr2 ekspicītuma maiņa (10 segmentos).

Secināts, ka angļu valodas tehniska teksta tulkojumā latviešu valodā iespējams saglabāt lielu sintakses līdzību, neradot samākslota tulkojuma iespaidu. Vietām labskaņas pēc tulkotājam bija nepieciešams mainīt elementu izkārtojumu, piemēram, pārvietot apstākļa palīgteikumu no teikuma beigām uz sākumu vai otrādi, taču parasti pārkārtošanas līmenis bija visai zems un katrā

ziņā ne tāds, lai tulkojumu liktu klasificēt kā ko citu kā burtisku tulkojumu jeb tulkojumu, kas “pēc iespējas tuvāks avotvalodas formai, bet tomēr gramatiski pareizs” (Chesterman, 2019: 103).

Vietām gan redzami burtiskās tulkošanas riski – tulkotājs var pārāk paļauties uz teju mehānisku avotvalodas vārdu aizvietošanu ar mērķvalodas vārdiem, cerībā, ka tie paudīs tulkotāja izpratni par avottekstu. Darba laikā tulkotājam ir saikne gan ar avottekstu, gan mērķtekstu, tāpēc klātesošais avotteksta segments var radīt iespaidu, ka radītais mērķteksta segments pauž to pašu domu. Tomēr reizēm iznāk, ka ir veikts burtisks tulkojums šī vārda kritiskajā nozīmē – avotteksta daļas vārdi tiek aizstāti ar mērķvalodas vārdiem, tomēr nepaužot AT īsto domu. Šādu kļūdu redzam 98. segmentā:

Screen for infotainment system and display of menus	Informācijas un izklaides sistēmas un izvēlņu rādījumu ekrāns
--	--

Rādījumi ir mērierīcēm, nevis izvēlnēm. Šeit tulkotājs ir paļāvies uz burtisku tulkojumu, taču tas nav atmaksājies. Precīzāks un saprotamāks tulkojums būtu “Ekrāns informācijas un izklaides sistēmas un izvēlņu attēlošanai” (derētu arī reizēm izmantotais tulkojums “infoklaides sistēma”).

Tālāk redzams atrasto stratēģiju pārskats. Šajā pārskatā iekļautas visa stratēģiju tipoloģija, lai vieglāk saskatīt arī to, kādas stratēģijas netika atrastas. Segmentā atrasta stratēģija tiek pieskaitīta kā viena vienība – pat, ja segmentā atrasti 2 kalki, tiek ieskaitīts tikai viens lietojums. Tādi iegūtie rezultāti kļūst nedaudz proporcionālāki.

Tabula 3.1 Čestermena stratēģiju tipoloģija un atrasto stratēģiju skaits.

sintaktiskās stratēģijas		skaits	semantiskās stratēģijas		skaits	pragmatiskās stratēģijas		skaits
G1	burtisks tulkojums	192	S1	sinonīmija	8	Pr1	kultūras filtrs	1
G2	aizguvums, kalks	9	S2	antonīmija		Pr2	eksplicītuma maiņa	9
G3	transpozīcija		S3	hiponīmija	2	Pr3	informācijas maiņa	3
G4	vienību maiņa		S4	konversīvi	2	Pr4	starppersonu saziņas maiņa	
G5	frāzes jeb vārdkopas struktūras maiņa	6	S5	abstrakcijas pakāpes maiņa	6	Pr5	ilokūcijas (runas akta) maiņa	
G6	teikuma daļas struktūras maiņa		S6	distribūcijas maiņa	5	Pr6	koherences maiņa	1
G7	teikuma struktūras maiņa		S7	uzsvāra maiņa	2	Pr7	daļējs tulkojums	

G8	kohēzijas maiņa	1	S8	parafrāze	1	Pr8	redzamības maiņa	1
G9	līmeņa maiņa		S9	tropa maiņa	3	Pr9	rediģēšana tulkošanas gaitā	
G10	izteiksmes līdzekļa maiņa		S10	citas semantiskas pārmaiņas		Pr10	citas pragmatiskas pārmaiņas	
			S11	nulles tulkojums	13			
Kopā	208			42			15	

Kā redzams pārskatā, visvairāk atrastas sintaktiskās stratēģijas, krietni mazāk semantiskās un vismazāk pragmatiskās.

Vērā ņemamās atšķirības identificēto stratēģiju skaitā lielā mērā skaidrojams ar to, ka šīs stratēģijas attiecināmas uz dažādiem līmeņiem tekstā – sākot no viena vārda līdz pat visam segmentam –, turklāt daļa stratēģiju ir, vispārīgi skatoties, vairāk raksturīgas šim teksta veidam nekā citas. G1 burtisks tulkojums atklāts gandrīz visos segmentos. Tas atbilst uz avottekstu orientēta tulkojuma globālajai stratēģijai. Piemērs tam, ka šīs tipoloģijas stratēģijas attiecas uz dažādiem teksta līmeņiem un tāpēc atrodamas atšķirīgā daudzumā, redzams 56. segmentā – šeit vispārīgā līmenī redzams G1 burtisks tulkojums, kas pārkārtots latviešu valodai raksturīgā secībā, tai skaitā novietojot mērķa segmenta pašā sākumā nulles tulkojumu S11:

- The protection provided by the car to children seated in a child seat or on a booster cushion is not diminished by the WHIPS system (p. 38).
- WHIPS sistēma (38 lpp.) nemazina automašīnas nodrošināto aizsardzību bērniem, kuri sēž bērnu sēdekļi vai uz sēdekļa paliktņa.

Kopumā secināts, ka šī tulkošanas stratēģiju tipoloģija ir piemērota šāda teksta veida iezīmju kvantitatīvai atspoguļošanai – tabulā 4.1 redzams, ka lielāko daļu stratēģiju veido tiešai, uz satura saglabāšanu un pilnīgu atspoguļošanu orientētai pieejai raksturīgi tulkošanas risinājumi. Uz satura maiņu orientēti risinājumi izmantoti ievērojami retāk.

Uzreiz redzams, ka daudzas stratēģijas netika atklātas vispār, piemēram, G7 teikuma struktūras maiņa, kuras ietvaros tiek būtiski pārveidots informācijas paušanas veids, un Pr5 ilokūcijas jeb runas akta maiņa, kura šādā tekstā nav nepieciešama, jo vispār nav runas. G10 izteiksmes līdzekļa maiņa netika konstatēta, jo šī stratēģija attiecas uz mākslinieciskai izteiksmei raksturīgām iezīmēm, piemēram, aliterāciju (*Cameron's car came careening into the bend*) vai

asonansi (**Andrejs apdomāja amata kandidātus**), kam nav nozīmīgas lomas šāda veida tekstos, jo tās neizsaka neko par ierīces fiziskajām īpašībām. Šādus elementus gan droši vien būtu iespējams atklāt, analizējot Volvo reklāmas materiālu tekstus un to tulkojumus.

Netika konstatēta S2 antonīmija, kaut arī tika sagaidīts, ka šis risinājums varētu parādīties, jo tas mēdz parādīties dažādos tulkojumos, ne tikai kāda noteikta teksta veida tulkojumos. Netika atklātas arī pārmaiņas, kas neietilptu definētajās semantisko pārmaiņu kategorijās, un tāpēc būtu jāiekļauj kategorijā S10 citas semantiskās pārmaiņas.

Tika atklāti vairāki pragmatisko stratēģiju lietojuma piemēri, taču vairākas šajā kategorijā ietilpstošās stratēģijas ir drīzāk attiecināmas uz cita veida tekstiem, tāpēc arī netika atklātas. Piemēram, netika atklāta Pr4 starppersonu saziņas maiņa, un tas vērtējams pozitīvi, jo pie šī veida pārmaiņām pieskaitāmas tādas kā stila, formalitātes līmeņa, emocionalitātes pārmaiņas, kā arī tehniskās terminoloģijas pārmaiņas – pārmaiņas, kas maina attiecības starp teksta autoru un lasītāju, piemēram, ļauj to vieglāk uztvert lasītājiem bez avotteksta saprašanai nepieciešamajām tehniskajām zināšanām. Ja tiktu ieviestas šādas pārmaiņas, mērķteksts mazāk precīzi neatspoguļotu avottekstu, kas nav vēlams tehniskās dokumentācijas jomā, jo šeit nepieciešams precīzi saprast avotteksta saturu, lai mērķteksts pildītu savu paredzēto funkciju. Tehniskās terminoloģijas pārmaiņas konstatētas vienīgi tiktāl, cik atrastas nekonsekvences tās tulkojumos. Otrajā pielikumā uzskaitīta atlasītajos segmentos atrastā terminoloģija.

Kā gaidīts, arī Pr5 ilokūcijas jeb runas akta maiņa netika konstatēta, jo šis nav daiļliteratūras vai mārketinga teksts ar tēliem, kas sarunātos. Pr7 daļējs tulkojums arī netika atklāts, kas saskan ar vispārīgo izpratni par šādu dokumentu tulkošanas galveno mērķi – pilnībā atspoguļot avotteksta saturu. Šai izpratnei atbilstoši ir arī tas, ka netika atklāta avotteksta pārrakstīšana vispārīgākā līmenī nekā pārējās minētajās stratēģijās jeb Pr9 rediģēšana tulkošanas gaitā, kā arī citas pragmatiskas pārmaiņas jeb stratēģija Pr10.

3.3 Piemēru analīze

Šajā apakšnodaļā aplūkoti analizētajā rokasgrāmatā atklātie piemēri, kas ilustrē Čestermana tipoloģijā iekļauto stratēģiju lietojumu. Tika atrasti 190 burtiska tulkojuma gadījumi. Kā jau iepriekš minēts, šeit šim apzīmējumam netiek piedēvēts nekāds negatīvs vērtējums, ar to vienkārši apzīmē tulkojumu, “kas pēc iespējas tuvāks avotvalodas formai, bet tomēr gramatiski pareizs” (Chesterman, 2019: 103). Šis risinājums visticamāk tika atklāts tik lielā daudzumā tāpēc, ka tas ir viens no Čestermana tipoloģijas iedalījumiem, kas attiecas uz samērā augstu teksta līmeni – teikumu. Tāpēc tas tika atrasts daudz biežāk nekā nākamās lielākās kategorijas – S11

nulles tulkojums, Pr2 eksplicītuma maiņa un G2 aizgums/kalks. Ir vērts noteikt atšķirības starp burtisku tulkojumu un kalku, kas būtībā ir burtiska tulkojuma veids.

Par kalku tika uzskatīts burtisks vārdu salikumu tulkojums, kas rada acīmredzama tulkojuma iespaidu, jo tiek saglabāti nozīmes elementi tādā pat izkārtojumā kā avotvalodā, lai gan atbilstošo mērķvalodas elementu semantika pieprasa lietot atšķirīgu sintaksi. Piemēram, kā kalks tika ieskaitīts 9. segmenta *Risk of property damage* tulkojums “Īpašuma bojājuma risks”, jo to varētu tulkot arī kā “Risks radīt bojājumus īpašumam” vai “Risks bojāt īpašumu”, kas būtu dabiskāki varianti. Ja tika uzskatīts, ka citādi tulkot būtu kļūdaini, tad tas tika ieskaitīts nevis kā kalks, bet gan kā burtisks tulkojums. Piemēram, 11. segmenta *Related information* tulkojums “Saistītā informācija” ir vienīgais pieņemamais variants, tāpat arī 14. segmenta *Character list* tulkojumu “Rakstzīmju saraksts” tehniski varētu aplūkot kā kalku, jo pastāv semantiska un sintaktiska atbilstība, tomēr citādi to tulkot nebūtu pareizi, tāpēc tas uzskatīts vienkārši par burtisku tulkojumu.

1. piemērs (2. segments):

- OWNER'S MANUAL

Tulkojums:

- ĪPAŠNIEKA ROKASGRĀMATA

Šeit ir tikai G1 burtisks tulkojums. Kā jau minēts, šis tiek uzskatīts par burtisku tulkojumu nevis par kalku tāpēc, ka citāds tulkojums neatspoguļotu avotteksta nozīmi. Tas ir izplatīts šī apzīmējuma tulkojums, kas atrodams dažādu ražotāju ierīču dokumentācijas tulkojumos.

2. piemērs (4. segments):

- THANK YOU FOR CHOOSING VOLVO

Tulkojums:

- PALDIES, KA IZVĒLĒJĀTIES VOLVO!

G1 burtisks tulkojums. Šis teksts atrodams rokasgrāmatas ievaddaļā – 3. lpp, kurā uzņēmums izsaka savu pateicību klientam, cenšas radīt pozitīvu iespaidu par sevi un iegādāto automašīnu, tai skaitā tās drošumu un ražošanas kvalitātes kontroles augstajiem standartiem, un aicina lasītāju rūpīgi iepazīties ar rokasgrāmatas saturu. Avotteksta formulējums šajā segmentā ļauj šo domu paust ar burtisku tulkojumu; vienīgā iezīme, kas vairāk saistīta ar valodnieka stilistikas izjūtu un mazāk ar gramatikas likumiem, ir tulkotāja pievienotā izsaukuma zīme, kas ir saskaņoti ar iepriekšējā segmentā esošās uzrunas “GODĀTAIS VOLVO ĪPAŠNIEK!” (Pr1

kultūras filtrs – aplūkots tālāk) nobeigumā esošo izsaukuma zīmi. Abi šie segmenti uzrunā klientu.

3. piemērs (5. segments):

- Owner's Manual in the car's screen

Tulkojums:

- Īpašnieka rokasgrāmata automašīnas ekrānā

G1 burtisks tulkojums. Šis segments ir sadaļas virsraksts. Tajā redzama atlasītajiem segmentiem caurmērā raksturīgā vienkāršība un tiešā pieeja tulkojumā.

4. piemērs (6. segments):

- A digital version of the owner's manual is available on the car's screen.

Tulkojums:

- Īpašnieka rokasgrāmatas digitālā versija ir pieejama automašīnas ekrānā.

G1 burtisks tulkojums. Atbilstoši teksta veida vēlamajām iezīmēm, šajā segmentā bez jebkādam radošām iezīmēm pausta informācija par automašīnas elektroniskās sistēmas sniegtajām iespējām.

5. piemērs (29. segments):

- In the event of an accident, the vehicle must be inspected and approved by an authorised Volvo workshop before it may be used again.

Tulkojums:

- Ja notiek negadījums, pirms tālākas transportlīdzekļa izmantošanas tas jāpārbauda, un tā turpmāka izmantošana satiksmē jāapstiprina autorizētā Volvo servisā.

G1 burtisks tulkojums. Pareizāk būtu pārformulēt šo teikuma daļu par "jāsaņem atļauja izmantot to satiksmē", jo "apstiprināt izmantošanu" nozīmē konstatēt, ka tas tiek izmantots.

6. piemērs (7. segments):

- Owner's Manual in mobile devices

Tulkojums:

- Īpašnieka rokasgrāmata mobilo sakaru ierīcēs

Šeit redzama gan burtiskās tulkošanas stratēģija G1, gan cita – Pr2 eksplicītuma maiņa (eksplicēšana). Kā minēts, šāda veida kombinācijas atrastas daudzos segmentos. Eksplicēšanas pielietojums ir pasvītrots. Šis segments ir sadaļas virsraksts, nākamajā segmentā izmantots burtiskākais risinājums "mobilās ierīces". Šīs izvēles visticamāk saistītas ar vēlmi sākumā precizēt nozīmi un pēc tam uzlabot lasāmību.

7. piemērs (8. segments):

- The Owner's manual is available for download as a mobile application (applies for certain car models and mobile devices), see www.volvocars.com.

Tulkojums:

- Īpašnieka rokasgrāmatu var lejupielādēt kā mobilo lietotni (attiecas uz dažiem automašīnu modeļiem un mobilajām ierīcēm), skatiet www.volvocars.com.

G1 burtisks tulkojums. Vienkāršs informācijas izklāsts kā avottekstā tā tulkojumā, tulkojuma struktūra pilnībā atbilst oriģinālam. Tulkotājs pat ir izvēlējies latviešu valodā pieņemto apzīmējumu “lietotne”, kas vērtējams pozitīvi; vienīgi varētu kritizēt vārda *certain* tulkojumu “dažiem”, jo precīzākā atbilde “noteiktiem” rada iespaidu, ka šī lietotne ir pieejama lielākam modeļu un ierīču klāstam nekā tagad, kad to apzīmē ar vārdu “dažiem”.

8. piemērs (10. segments):

- White ISO symbols and white text/image on black or blue warning field and message field.

Tulkojums:

- Balti ISO simboli un balts teksts/attēls uz melna vai zila brīdinājuma lauka un ziņojuma lauka.

G1 burtisks tulkojums. Šis piemērs parāda, cik līdzīgi angļu valodai iespējams izteikt domu latviešu valodā šādā samērā vienkāršā informatīvā tekstā. Katrs mērķa segmenta vārds atbilst avotteksta vārdu nozīmei un izkārtojumam, taču tas nerada nedabiska, neveikli tulkota teksta iespaidu. Divi šeit pasvītrotie apzīmējumi “brīdinājuma lauks” un “ziņojuma lauks” gandrīz tika ieskaitīti kā kalki, taču neizskatījās, ka būtu iespējams tos tulkot kā citādi, jo šie apzīmējumi lietoti vien pāris reizes kontekstā, pēc kura spriežot neizdodas piedāvāt jebkādu citu tulkojumu (tie apzīmē automašīnas viduskonsoles ekrānā attēlotus grafiskus elementus). Tāpēc tie ieskaitīti kā burtisks tulkojums.

9. piemērs (12. segments):

- Related information refers to other articles containing closely-associated information.

Tulkojums:

- Saistītā informācija attiecas uz citām sadaļām, kurās ir sniegta saistīta informācija.

Šeit redzam G1 burtiska tulkojuma un S1 sinonīmijas lietojumu. Avotteksta informācija ir izteikta gandrīz nemainītā formā, vienīgi atsakoties no dažādu vārdu izmantošanas saistījuma

koncepta izteikšanai. Patiesībā mērķtekstā gandrīz īsti nav citas izvēles kā vien atteikties no šī nodalījuma, kas avottekstā šķiet radīts vienīgi tādēļ, lai teikums izklausītos iespaidīgāk.

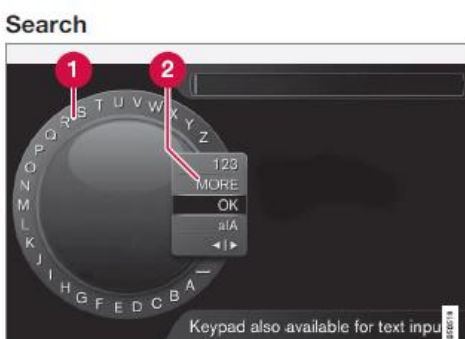
10. piemērs (13. segments):

- Searching using the character wheel.

Tulkojums:

- Meklēšana, izmantojot ritentiņu.

Šeit redzam G1 burtisku tulkošanu un Pr2 eksplicītuma maiņu (implicēšanu). Pasvītrotais apzīmējums attiecas uz referentu (attēls nākamajā lappusē). “Ritentiņš” nav vērtējams kā veiksmīgs tulkojums, jo bez vizuālā referenta nebūtu iespējams saprast, ko tas apzīmē.

Attēls 3.2 “Ritentiņš” (automašīnas interfeisa grafiskais elements).

Avottekstā *character wheel* precizē, kāda veida ritenis tas ir. Burtiskāks tulkojums “Rakstzīmju aplis” būtu labāks risinājums, jo tas ļauj nojaust referenta iespējamo izskatu arī bez vizuālā elementa tekstā.

11. piemērs (15. segments):

- The same article can be in several appropriate categories in order to be found more easily.

Tulkojums:

- Viens un tas pats raksts var būt ievietots vairākās atbilstošās kategorijās, lai atvieglotu tā atrašanu.

G1 burtisks tulkojums un S6 distribūcijas maiņa. Tulkotājs centies uzsvērt pasvītrotu tekstu, taču tas nešķiet pamatoti – “Viens raksts...” būtu veiklāks risinājums. Šeit arī redzama terminoloģijas nekoncekvenca, jo 8. piemērā *article* tulkojums ir “sadaļa”, taču tas ir “raksts”, lai gan abos kontekstos šim avotteksta vārdam ir vienāds referents. Pēc tā var secināt, ka šos fragmentus veidojuši dažādi tulkotāji, vai arī tulkotājs nav bijis pietiekoši uzmanīgs. Katrā ziņā tas nozīmē arī to, ka darba laikā valodniekiem nav bijis pieejams vienots apstiprinātās

terminoloģijas resurss – klienta terminoloģijas datubāze, kas katrā segmentā izceltu terminus un norādītu apstiprinātos vai aizliegtos tulkojumus.

12. piemērs (16. segments):

- Turn TUNE to navigate in the category tree and press OK/MENU to open a category – selected - or article - selected .

Tulkojums:

- Pagrieziet TUNE, lai pārvietotos pa kategoriju koku, un nospiediet OK/MENU, lai atvērtu kategoriju – atlasiet vai rakstu un atlasiet .

Šeit redzam G1 burtisku tulkojumu un S11 nulles tulkojumu (“TUNE”, “OK/MENU”). Ar “TUNE” apzīmē viduskonsoles komponentu - pogu kopumu, kas apvīts ar gredzenveida slēdzi. “OK/MENU” ir viena no šī komponenta pogām. Tas nav eksplicēts tekstā, taču šīs sadaļas iepriekšējā lpp. ir attēls ar šo referentu (Attēls 4.2). Lietotājs var atrast “TUNE” referentu, rūpīgi lasot sadaļu un ņemot vērā attēlus, tāpēc iespējams, ka tulkotājs neuzskatīja eksplicēšanu par ieguldītā laika vērtu, vai ka tā kaitētu mērķteksta lasāmībai.

Šeit arī redzams pirmais atrastais kļūdainais tulkojums, tas pasvītrots. Avotteksts skaidro interfeisa grafisko elementu nozīmi. Kad izvēlēta kategorija, uzrādās simbols, kad raksts - simbols. Tulkojums vispār nav saprotams, tāpēc jāsecina, ka tulkotājs nav ņēmis vērā atsaucies materiālu, ja tāds bijis pieejams.

Attēls 3.3 Vadības komponents “TUNE” automašīnas viduskonsolē.

13. piemērs (18. segments):

- Volvo will not contribute to the above-described information being disclosed to third parties without the vehicle owner's consent.

Tulkojums:

- Volvo neizpaužīs iepriekš aprakstīto informāciju trešajām pusēm bez automašīnas īpašnieka piekrišanas.

Šeit redzams G1 burtisks tulkojums un Pr3 informācijas maiņa, kas izpaužas kā nesvarīgas informācijas neiekļaušana. Avotteksts precizē, ka uzņēmums neveicinās minētās informācijas

izpaušanu, kas šķiet kā sava veida atruna – tiek implicēts, ka informācija var tikt izpausta, taču Volvo šajās darbībās nepiedalīsies. Mērķteksta vēstījums ir vienkāršāks, un nevar teikt, ka nepareizs.

14. piemērs (20. segments):

- There is additional information regarding your car on the Volvo Cars website and support page.

Tulkojums:

- Volvo Cars tīmekļa vietnē un atbalsta lapā ir sniegta papildu informācija par jūsu automašīnu.

Šeit redzams G1 burtisks tulkojums un G2 kalks. “Atbalsta lapa” krīt acīs kā neveikls tulkojums jo sevišķi tāpēc, ka tas atrodas tieši blakus “tīmekļa vietnei”. Tulkotājs varēja drīzāk izvēlēties veidot paralēlus apzīmējumus – tīmekļa vietne un atbalsta vietne. Pateicoties kontekstam, nozīme gan ir saprotama arī šādi, pateicoties kontekstam, taču šis nav labākais risinājums. Vēl jābilst, ka šeit un citviet dokumentā uzruna “jums”, “jūsu” ir ar mazo sākumburtu, kas nozīmē, ka tulkošanas vadlīnijās ir norādīts, ka mērķtekstam jāuzrunā lasītājs kā grupas pārstāvis (piemēram, ģimenes), vai arī tulkotājs nezina, ka latviešu valodā formālā uzrunā vienskaitlī jālieto lielais sākumburts (Jums, Jūsu). Jebkurā gadījumā tas ir savādi.

15. piemērs (28. segments):

- The paper pulp in a printed owner's manual comes from Forest Stewardship Council® certified forests or other controlled sources.

Tulkojums:

- Drukātās īpašnieka rokasgrāmatas ražošanā izmantotais papīrs ir iegūts no Mežu uzraudzības padomes (Forest Stewardship Council)® sertificētas koksnes vai citiem kontrolētiem avotiem.

Izmantots G1 burtisks tulkojums, Pr2 eksplicēšana un S1 sinonīmija, kuras ietvaros *paper pulp* kļūst par papīru un *forests* par koksni. Šķiet, ka šie risinājumi tieši saistīti ar tulkotāja gaumi, jo burtisks tulkojums būtu “papīra masa” un “meži”. Latviešu valodā dabiskāk ir runāt par “papīru, kas iegūts no koksnes” nekā “papīra masu, kas iegūta no mežiem”. Šeit arī redzama kļūda organizācijas nosaukuma atveidē – simbolu “®” būtu jāievieto iekavu iekšpusē uzreiz aiz organizācijas oficiālā nosaukuma angļu valodā. Pr2 eksplicēšanas ietvaros *In* kļūst par “*ražošanā izmantotais papīrs*”.

16. piemērs (40. segments):

- The warning symbol in the combined instrument panel illuminates when the remote control key is in key position II (p. 81).

Tulkojums:

- Kombinētā instrumentu paneļa brīdinājuma simbols izgaismojas, kad tālvadības pults atslēga atrodas atslēgas pozīcijā II (82 lpp.).

G1 burtisks tulkojums un G2 kalks. Kalkam “tālvadības pults atslēga” trūkst labskanības, turklāt ārpus konteksta tas, šķiet, varētu apzīmēt atslēgu tālvadības pultij, kas drošības nolūkos aprīkota ar slēdzeni. “Atslēgas pozīcija II” (un citviet tekstā I un 0) netika uzskatīts par kalku, jo citādi tulkot *key position* nešķiet pamatoti. Šis ir viens no 16 atrastiem piemēriem, kur izmantota nepareiza kārtas skaitļa interpunkcija: “82 lpp.”. Vienīgi 82. segmentā ir pareiza kārtas skaitļa interpunkcija (“Sēdekļa paliktņi nevar noregulēt no 2. pakāpes uz 1. pakāpi.”) – šis segments atbalsta sākotnējo pieņēmumu, ka šis tulkojums sastāv no vairāku atsevišķu valodnieku darba, jo norāda uz atšķirīgu izpratni par pareizu vai piemērotu interpunkcijas lietojumu.

17. piemērs (42. segments):

- A sufficiently violent collision trips the sensors and the airbag(s) are inflated and become hot.

Tulkojums:

- Pietiekami stipras sadursmes trieciens iedarbina sensorus, un drošības spilvens (-i) tiek piepūsts (-i) ar karstu gāzi.

Šeit redzams vienkāršs G1 burtisks tulkojums, taču interesanti aplūkot veikto Pr3 informācijas maiņu – avottekstā nav precizēts, ar ko drošības spilvens tiek piepildīts, taču mērķtekstā gan. Tulkotājs šeit interpretējis avotteksta nozīmes elementus un ievietojis tulkojumā jaunu informāciju. Tomēr tīri pragmatiski šai izvēlei nevar iebilst, jo tam vajadzētu atbilst lietotāja pieredzei.

18. piemērs (46. segments):

- Never place a child in a child seat or on a booster cushion in the front seat if the airbag is activated.

Tulkojums:

- Nekādā gadījumā bērnu nelieciet bērnu sēdekļiņā vai uz sēdekļa paliktņa priekšējā sēdekļī, ja ir aktivēts drošības spilvens.

Pēc formas šis ir šim dokumentam raksturīgs G1 burtisks tulkojums, taču šis ir arī viens no segmentiem, kuros atrodama nekonsekventa terminoloģija – *de/activated* vietām tulkots kā “de/aktivēts” (46., 47., 48., 68. segmenti), vietām kā “de/aktivizēts” (76., 158., 166., 179. segmenti) un 160. segmentā *deactivated* tulkots kā izslēgts. Šīs atšķirības liecina, ka mērķteksta tapšanā piedalījās vairāki valodnieki.

19. piemērs (48. piemērs):

- A warning symbol in the roof console indicates that the airbag for the front passenger seat is activated (see preceding illustration).

Tulkojums:

- Brīdinājuma simbols jumta konsolē norāda, ka priekšējā pasažiera sēdekļa drošības spilvens ir aktivēts (skatiet iepriekšējo attēlu).

G1 burtisks tulkojums un S1 sinonīmija.

20. piemērs (44. segments):

- To supplement the protection afforded by the seatbelt (p. 27) on the passenger side, the car is equipped with an airbag (p. 31).

Tulkojums:

- Lai papildinātu aizsardzību, kuru nodrošina drošības josta (27 lpp.) blakussēdētāja pusē, automašīna ir aprīkota ar drošības gaisa spilvenu (31 lpp.).

G1 burtisks tulkojums un G2 kalks. "Lai papildinātu aizsardzību" tika ieskaitīts kā kalks, jo tulkotājs burtiski atveidojis avottekstu veidojošos vārdus nemainītā secībā, nepārfrāzējot teikumu, lai tas vairāk atbilstu normālai izteiksmei latviešu valodā. Šādā formulējumā “aizsardzība” izklausās pēc priekšmetu kopuma, jo “papildināšana” ir saistīta ar priekšmetu vai konceptu skaita palielināšanu (tiešsaistes avots 14). Aizsardzību ir iespējams uzlabot, taču arī tas nebūt labskanīgi. Labāk būtu mainīt izteiksmi, piemēram, šādi: “Blakussēdētāju sargā gan drošības josta (27. lpp), gan drošības gaisa spilvens (31. lpp)”. Tādi iespējams izvairīties arī no nelabskanīgās atkārtotāšanās “*nodrošina drošības josta*”. Un arī šajā piemērā redzama nepareiza kārtas skaitļu interpunkcija.

21. piemērs (104. segments):

- Alternative themes can be selected for the digital combined instrument panel.

Tulkojums:

- Digitālajam kombinētajam instrumentu panelim var izvēlēties alternatīvus motīvus.

G1 burtisks tulkojums un G2 kalks. “Alternatīvus” vietā labskanīgāk būtu rakstīt “dažādus”, jo šeit ir runa par 3 dažādiem motīviem (digitālā kombinētā instrumentu paneļa vizuālā noformējuma elementu kopumiem). Esošais variants būtībā nav nepareizs, taču “dažādus” ir neitrālāks vārds.

22. piemērs (119. segments):

- The clock display appears in the combined instrument panel.

Tulkojums:

- Kombinētajā instrumentu panelī parādās pulksteņa rādījums.

G1 burtisks tulkojums. Šis ir labs tulkojums, vienīgi vārda “parādās” vietā varētu izvēlēties “attēlots”, jo esošais variants izklausās pēc periodiska notikuma – pulksteņa rādījums te parādās, te pazūd.

23. piemērs (50. segments):

- In a side impact collision a large proportion of the collision force is transferred by the SIPS (Side Impact Protection System) to beams, pillars, the floor, the roof and other structural parts of the body.

Tulkojums:

- Sānu sadursmes gadījumā liela daļa sadursmes spēka tiek novadīta ar SIPS (Side Impact Protection System) uz sijām, statņiem, grīdu, jumtu un citām automašīnas virsbūves daļām.

G1 burtisks tulkojums; S11 nulles tulkojums; S1 sinonīmija. Avottekstā redzams, ka SIPS apzīmē *Side Impact Protection System* kas ir šīs sistēmas oficiālais nosaukums, tomēr nav konkretizēts, kāda ir sistēmas būtība - tas skaidrots iepriekšējā segmentā (side airbag). Lasītājs nonāk pie elementu nozīmes šādā secībā: 1. būtība, 2. akronīms, 3. akronīma skaidrojums. Mērķtekstā šīs attiecības ir skaidri implicētas - nav norādīts *Side Impact Protection System* tulkojums, taču redzams, ka šis apzīmējums saistīts ar "sānu drošības gaisa spilvenu". Lasītājs var iepazīt elementus šādā secībā: 1. būtība, 2. akronīms, 3. akronīma sastāvdaļas svešvalodā bez tulkojuma. Attiecīgi, lasītājs bez angļu valodas zināšanām nevar uzzināt akronīma sastāvdaļu īsto nozīmi.

Side airbag (SIPS)

In a side impact collision a large proportion of the collision force is transferred by the SIPS (Side Impact Protection System) to beams, pillars, the floor, the roof and other structural

Sānu drošības gaisa spilvens (SIPS)

Sānu sadursmes gadījumā liela daļa sadursmes spēka tiek novadīta ar SIPS (Side Impact Protection System) uz sijām, statņiem, grīdu, jumtu un citām automašīnas virsbūves

Attēls 3.4 Akronīma nozīmes norādīšanas atšķirību piemērs.

24. piemērs (54. segments):

- WHIPS (Whiplash Protection System) is a protection against whiplash injuries.

Tulkojums:

- WHIPS (kakla skriemeļu aizsardzības sistēma) aizsargā pret kakla skriemeļu traumām. S11 nulles tulkojums; S9 troša maiņa X--> Ø.

Šeit akronīmu sastāvdaļas ir tulkotas, ne kā 22. piemērā. Tomēr mērķtekstā “WHIPS” drīzāk atgādina preču zīmi nevis akronīmu, jo iekļauts tikai tulkojums, nevis akronīmu veidojošie vārdi un tad to tulkojums.

25. piemērs (126. segments):

- Auto Brake, Distance Warning (Distance Alert), City Safety™, Collision warning system

Tulkojums:

- Automātiskās bremzēšanas sistēma, Distances brīdinājums (Distance Alert), City Safety™, Sadursmes brīdinājuma sistēma

G1 burtisks tulkojums, Pr2 eksplicēšana, S11 nulles tulkojums. Šis segments ņemts no sadaļas, kurā skaidrotas informācijas simbolu kombinētajā instrumentu panelī nozīmes.

Pasvītrotais eksplicēšanas piemērs ir labs risinājums, jo kalks “auto bremze” izteiktu nepareizu nozīmi – ar “auto” latviešu valodā apzīmē automašīnu nevis automātisku sistēmu, tāpēc tulkotājs izvēlējies skaidrojošu tulkojumu. Interesanti arī ievērot, ka avotteksta apzīmējumā *Distance Warning (Distance Alert)* nav skaidrs, kas ir funkcijas oficiālais nosaukums un kas apraksts (arī meklējot citviet avottekstā), taču tulkotājs ir izvēlējies pirmo no šīm daļām tulkot - “Distances brīdinājums”. Tas ir labs risinājums, jo lasītājam tad ir zināma apzīmējuma jēga.

26. piemērs (133. segments):

- Key position I - With the remote control key fully inserted into the ignition switch - Briefly press START/STOP ENGINE.

Tulkojums:

- Atslēgas pozīcija I - kad tālvadības pults atslēga ir līdz galam ievietota aizdedzes slēdzī, īsi nospiediet START/STOP ENGINE.

G1 burtisks tulkojums, S11 nulles tulkojums. Šis segments atrodas sadaļā “Atslēgas pozīcijas/līmeņa izvēle”, kurā aprakstīts, kā ieslēgt katru no trim automašīnas elektrosistēmas darbības režīmiem jeb līmeņiem – 0, I vai II, kuros attiecīgi tiek ieslēgts atšķirīgas elektrosistēmas funkcijas. Apzīmējums “START/STOP ENGINE” ir pareizais risinājums, jo tas ir fiziski uzrakstīts uz aizdedzes pogas automašīnā, tāpēc tulkošana tikai radītu pārpratumus.

27. piemērs (105. segments):

Aizdedzes slēdzis ar izvērstu/ievietotu tālvadības pults atslēgu.

Attēls 3.5 Tālvadības pults atslēga aizdedzes slēdzī.

- Gauges and indicators, theme "Performance".

Tulkojums:

- Mērierīces un indikatori, motīvs "Performance".

G1 burtisks tulkojums, S11 nulles tulkojums – diemžēl humoristisks, jo "Performance" nolasās nevis kā nulles tulkojums, bet gan kā latviešu valodas vārds, kas apzīmē māksliniecišķu uzstāšanos (tiešsaistes avots 15). Runa ir par elektroniska ekrāna attēloto grafiku

Gauges and indicators, theme "Performance".

Attēls 3.6 Digitālais kombinētais instrumentu panelis ar iestatītu motīvu "Performance".

28. piemērs (182. segments):

- Engaging reverse gear while the windscreen wipers are on initiates intermittent rear window wiping.

Tulkojums:

- Atpakaļgaitas pārnesuma ieslēgšana, kamēr vējstikla tīrītāji ir ieslēgti, ieslēdz aizmugurējā loga tīrīšanu ar pārtraukumiem.

G1 burtisks tulkojums, S1 sinonīmija – šoreiz sinonīmu vienādošana. Esošais tulkojums ir visai neveikls – vārds "ieslēgt" izmantots trīs reizes vienā teikumā. Avottekstā minētais lietvārds *reverse gear* ir saistīts diskursā ar darbības vārdu *engage* nevis citu darbības vārdu ar

sinonīmisku nozīmi (un latviešu valodā pārnesumus “ieslēdz”), *windscreen wipers are on* izsaka logu tīrītāju ieslēgtu režīmu (procesu, ko latviešu valodā apzīmē ar “ir ieslēgts”) un *initiates intermittent rear window wiping* izsaka darbības režīma *ieslēgšanas* brīdi. Attiecīgi, esošo tulkojumu nevar kritizēt no satura viedokļa, taču tas nav labskanīgs – būtu ieteicams izmantot kādu sinonīmu, piemēram, "ir ieslēgti" varētu aizvietot ar "darbojas".

29. piemērs (200. segments):

- Stop safely

Tulkojums:

- Apt. drošā vietā

G1 burtisks tulkojums, S1 sinonīmija. Spriežot pēc saīsinājuma “Apt.”, tulkotājam bija instrukcija, ka tekstam jābūt noteikta garuma. Taču daudz zīmīgāk piebilst, ka šis segments atrodas lappusē, kura tulkošanas darba instrukciju trūkuma vai neievērošanas dēļ ir teju bezjēdzīga (119. lpp).

Ziņojumi

Ja izgaismojas brīdinājuma, informācijas vai indikatora simbols, informācijas displejā parādās attiecīgais ziņojums.

Paziņojums	Tehniskie parametri
Apt. drošā vietā ^A	Apstājieties un izslēdziet dzinēju. Nopietns bojājumu risks - sazinieties ar remontdarbniecu ^B .
Izsl. dzinēju ^A	Apstājieties un izslēdziet dzinēju. Nopietns bojājumu risks - sazinieties ar

Paziņojums	Tehniskie parametri
Laiks veikt reg. apkopi	Laiks veikt periodisko apkopi - sazinieties ar remontdarbniecu ^B . Laiku nosaka nobraukto kilometru skaits, kopš pēdējās apkopes pagājušais mēnešu skaits, dzinēja kalpošanas laiks un eļļas kvalitāte.
Apkope tiek kavēta	Ja periodiskās apkopes intervāli nav ievēroti, nepatīk uz ceļbraucējiem

Paziņojums	Tehniskie parametri
Karsta pārnesumk. Samaziniet ātrumu	Brauciet vienmērīgāk vai apturiet automobili drošā veidā. Izslēdziet pārnesumkārbu un darbiniet dzinēju ar tukšgaitas apgriezieniem, līdz ziņojums nodzies ^C .
Karsta pārnesumk. Apt. drošā vietā Gai- diat. Ie-	Kritisks bojājums. Nekavējoties apturiet automobili drošā veidā un sazinieties ar remontdarbniecu ^B .

Attēls 3.7 119. lappuses fragments.

Šeit skaidri norādīts, ka informācijas displejā pie noteiktiem apstākļiem tiek attēloti ziņojumi latviešu valodā “Apt. drošā vietā”, “Izsl. dzinēju”, “Laiks veikt reg. apkopi” utt., un norādīti šo ziņojumu skaidrojumi un darbības, kuras jāveic. Kā redzams pēc ziņojumu skaidrojumiem, šī ir automašīnas lietotāju drošībai neatsverama informācijas sistēma. Tomēr Volvo autorizēts serviss (uzņēmums “Mūsa Motors Rīga”) apstiprināja, ka Latvijas tirgum paredzētajos auto šie uzraksti informācijas displejā uzrādās angļu valodā (saskaņā ar avottekstu: *Sope safely, Stop engine, Time for regular maintenance* utt.). Šī ir ļoti nopietna kļūda.

30. piemērs (25. segments):

- Such a situation may arise in heavy traffic, queues and tunnels for example.

Tulkojums:

- Šāda situācija var rasties, piemēram, sastrēgumos, rindās un tuneļos.

G1 burtisks tulkojums, S5 konkretizēšana.

31. piemērs (32. segments):

- Heavy braking can have serious consequences if the seatbelts are not used.

Tulkojums:

- Ja netiek lietotas drošības jostas, asas bremzēšanas laikā pastāv risks gūt smagas traumas.

G1 burtisks tulkojums, S5 konkretizēšana – mērķteksts izsaka avotteksta domu tiešāk.

32. piemērs (57. segments):

- If a seat has been subjected to extreme forces, such as due to a rear-end collision, the WHIPS system must be checked.

Tulkojums:

- Ja sēdeklis ir bijis pakļauts ārkārtīgi lielam triecienam, piemēram, aizmugures sadursmei, WHIPS sistēma ir jāpārbauda.

G1 burtisks tulkojums, G5 frāzes struktūras maiņa (dsk. → vsk.) un S5 konkretizēšana – šeit, tāpat kā iepriekšējā piemērā, mērķteksts izsaka domu konkrētāk, precizējot nozīmi.

33. piemērs (64. segments):

- If Normal mode is shown after Safety mode See manual has been reset after attempting to start the car (p. 42), the car can be moved carefully out of **a dangerous** position.

Tulkojums:

- Ja pēc tam, kad veikts mēģinājums iedarbināt automašīnu (42 lpp.), pēc Normal mode atiestatīšanas tiek rādīts Drošības rež. Sk. rokasgr., automašīnu drīkst uzmanīgi izbraukt ārā no **bīstamās** zonas.

G1 burtisks tulkojums, S5 konkretizēšana, G5 frāzes struktūras maiņa (nenoteiktā → noteiktā forma), Pr6 koherences maiņa. *Normal mode* un Drošības rež. Sk. rokasgr. ir uzraksti, kurus, spriežot pēc šī tulkojuma, noteiktos apstākļos attēlo uz kombinētā instrumentu paneļa. Tātad, pēc šī tulkojuma spriežot, auto ir aprīkots ar daļēji tulkotu programmatūru, kas ir vēl sliktāk par 28. piemērā atklāto, ka programmatūra patiesībā ir angļu valodā – šeit ne tikai norādīts neesošs ziņojums latviešu valodā, bet arī izmantota nekonsekventa pieeja. Izskatās, ka tulkotājs vai nu ārkārtīgi steidzās, vai arī izturējās ļoti vieglprātīgi pret sev uzticēto darbu. Par pirmo variantu liecina arī sintakse, kas neatspoguļo avotteksta nozīmi – norādīta atšķirīga notikumu secība (Pr6 koherences maiņa):

- a) avotteksts: 1. iedarbināšana, 2. redzams *Safety mode See manual*, 3. to atiestata, 4. redzams *Normal mode*, 5. izbraukšana;

b) mērķteksts: 1. iedarbināšana, 2. redzams *Normal mode*, 3. to atiestata, 4. redzams *Drošības rež. Sk. rokasgr.*, 5. izbraukšana.

Izskatās, ka šo nepareizo tulkojumu izraisījusi avotteksta pārprašana. Autors rekomendē tulkotājiem sazināties ar pasūtītājiem, ja darba gaitā rodas neskaidrības, vai ir jebkādas šaubas par pieejas pareizību. Tādi šo trūkumu būtu viegli novērst, un no pieredzes tulkošanas projektu koordinēšanā autors secina, ka klienti labprāt atbild uz valodnieku jautājumiem, jo tie liecina par rūpīgu un atbildīgu darbu un palīdz radīt kvalitatīvu mērķtekstu.

34. piemērs (186. segments):

- The door mirror positions are adjusted with the joystick in the driver's door controls.

Tulkojums:

- Sānu spoguļu pozīcijas var regulēt ar vadības sviru, kas atrodas vadītāja durvīs.

G1 burtisks tulkojums, Pr2 implicēšana – atšķirībā no avotteksta, mērķtekstā nav precizēts, ka vadības svira atrodas līdzās pārējām vadības ierīcēm durvīs, taču tas jau ir norādīts attēlā.

Sānu spoguļi

Sānu spoguļu pozīcijas var regulēt ar vadības sviru, kas atrodas vadītāja durvīs.

Attēls 3.8 Sānu spoguļu vadības svira.

35. piemērs (85. segments):

- If an ISOFIX child seat has no size classification, the car model must be included on the vehicle list for the child seat.

Tulkojums:

- Ja ISOFIX bērnu sēdeklim nav izmēru klasifikācijas, automašīnas modelim jābūt norādītam bērnu sēdekļa ražotāja izstrādātajā automašīnu sarakstā.

G1 burtisks tulkojums, S11 nulles tulkojums, Pr2 eksplīcēšana. Tulkotājs precizējis saraksta izcelsmi.

36. piemērs (158. segments):

- When AHB is activated the symbol turns white in the instrument's information display.

Tulkojums:

- Ja ir aktivizēts AHB, instrumentu paneļa informācijas displeja simbols iekrāsojas baltā krāsā.

G1 burtisks tulkojums, Pr3 informācijas maiņa – tulkotājs ir pieminējis visu instrumentu paneli kopā, nevis atsevišķa instrumenta informācijas displeju kā avottekstā.

37. piemērs (135. segments):

- Push the seat forward so that the head restraint "locks" in under the glovebox.

Tulkojums:

- Pavelciet sēdekli uz priekšu tā, lai galvas balsts "fiksētos" zem cimdu nodalījuma.

G1 burtisks tulkojums, S4 konversīvs. Šis ir pēdējais posms norādēs, kā nolaist priekšējo pasažiera sēdekli, lai automašīnā varētu ievietot garāku kravu. Avottekstā un mērķtekstā uzrunāts darītājs, kas atrodas atšķirīgās vietās attiecībā pret sēdekli: avottekstā darītājs atrodas aiz sēdekļa, mērķtekstā – tam blakus. Abi varianti vienlīdz labi instruē lasītāju.

38. piemērs (159. segments):

- Active Xenon headlamps are designed to provide maximum illumination in bends and junctions and so provide increased safety.

Tulkojums:

- Aktīvie ksenona priekšējie lukturi ļauj maksimāli izgaismot ceļu līkumos un krustojumos, palielinot drošību.

G1 burtisks tulkojums, S4 konversīvs - avottekstā doma izteikta no dizaina skatpunkta, mērķtekstā no funkcijas skatpunkta.

39. piemērs (177. segments):

- Wipers and washers clean the windscreen and rear window.

Tulkojums:

- Tīrītāji un mazgātāji tīra vējstiklu un aizmugures logu.

G1 burtisks tulkojums, S3 hiponīmija. Atlasītajos piemēros ir 2 vienādi hiponīmijas piemēri, šis ir garāks, jo pirmais ir sadaļas virsraksts.

40. piemērs (53. segments):

- General information on WHIPS (whiplash protection)

Tulkojums:

- Vispārīga informācija par WHIPS (kakla skriemeļu aizsardzība)

G1 burtisks tulkojums, S9 tropa maiņa (X → Ø). Medicīnā *whiplash* sauc par pātagas cirtiena traumām (tiešsaistes avots 16). Šis ir skaidrojošs tulkojums, kas lasītājam, kurš nezina par šādu medicīnā lietotu apzīmējumu, var izrādīties pat noderīgāks. *Whiplash* ir metaforisks apzīmējums, mērķtekstā ir skaidrojošs tulkojums, kurā pausts konceptā nozīmīgākais elements.

41. piemērs (128. segments):

- Volvo Sensus is the heart of the **personal Volvo experience** and connects you with the car and outside world.

Tulkojums:

- Volvo Sensus lauj gūt personisku Volvo pieredzi un izveidot saikni starp automašīnu un ārpasauli.

S8 parafrāze, S9 tropa maiņa (X → Ø), **G2 kalks**. “Volvo Sensus” ir viduskonsoles nosaukums. Saturs pārfrāzēts, padarīts mazāk tēlainis – avottekstā “Volvo Sensus” pielīdzināts sirdij un nosaukts par pašu saikni starp vadītāju un ārpasauli, taču mērķtekstā tas kļūst par līdzekli pieredzes gūšanai un saiknes ar ārpasauli veidošanai. Kopumā tas ir labs risinājums, kas šo teksta daļu arī vairāk pielīdzina pārējam ne sevišķi tēlainajam tekstam. Diemžēl “personiska Volvo pieredze” ir tēlainas frāzes pārlietu burtisks tulkojums, tāpēc tas nepilda šī avotteksta fragmenta funkciju.

42. piemērs (58. segments):

- Volvo recommends that it is checked by an authorised Volvo workshop.

Tulkojums:

- Volvo iesaka to pārbaudīt autorizētā Volvo servisā.

G1 burtisks tulkojums, S7 uzsvara maiņa - avottekstā pārbaudi veic autoserviss, mērķtekstā pārbaudi veic īpašnieks autoservisā. Abi varianti ir attiecīgo valodu normām atbilstoši.

43. piemērs (60. segments):

- If the centre console is drenched with water or other liquid, disconnect the battery cables.

Tulkojums:

- Ja viduskonsolē ir iekļuvis ūdens vai cits šķidrums, atvienojiet akumulatora kabeļus.

G1 burtisks tulkojums, S7 uzsvara maiņa - *drenched* ir izmircis. Avottekstā ir skaidrs, ka akumulatora kabeļus jāatvieno tad, ja viduskonsolē iekļūst liels šķidruma daudzums, taču mērķsteksts rada iespaidu, ka tas jā dara arī, ja viduskonsolē iekļuvis pat neliels šķidruma daudzums. Tehniski tā droši vien ir taisnība, taču tā ir atšķirīga informācija.

44. piemērs (170. segments):

- The headlamp pattern must be adjusted to avoid dazzling oncoming motorists and can be set for right or left-hand traffic.

Tulkojums:

- Priekšējo lukturu gaismas stara forma jānoregulē tā, lai neapžilbinātu pretimbraucošos, un to var iestatīt atbilstoši labās vai kreisās puses satiksmes kustībai.

G1 burtisks tulkojums, Pr2 implicēšana – tulkotājs var pamatoti pieņemt, ka lasītājs uzskatīs, ka runa ir par pretimbraucošiem motorizētu transportlīdzekļu vadītājiem nevis velosipēdistiem, tāpēc šo informāciju var implicēt.

45. piemērs (139. segments):

- The centre seat head restraint must be in its lowest position when the centre seat is not used.

Tulkojums:

- Ja vidējās [sic.] sēdvietā netiek lietota, tās galvas balstam jāatrodas viszemākajā pozīcijā.

G1 burtisks tulkojums, G8 pronominalizācija. Šajā segmentā redzamā drukas kļūda ir viena no vairākām atlasītajos piemēros atrastajām (62. segm., “automašīna iedarbināšanas mēģinājums”; 139. segm., “Ja vidējās sēdvietā netiek lietota...”; 181. segm., “Tīrītāja – darbība atpakaļgaitā”).

46. piemērs (3. segments):

- DEAR VOLVO OWNER

Tulkojums:

- GODĀTAIS VOLVO ĪPAŠNIEK!

G1 burtisks tulkojums, Pr1 kultūras filtrs.

47. piemērs (122. segments):

- The following text is Volvo's agreement with the manufacturer/developer.

Tulkojums:

- Turpmākais teksts ir Volvo vienošanās ar ražotāju/izstrādātāju angļu valodā.

G1 burtisks tulkojums, Pr8 redzamības maiņa – šeit tālāk tiešām seko teksts angļu valodā.

Valodnieki ir bijuši informēti, ka tālāk seko netulkojama teksta daļa.

miem un nosacījumiem. Turpmākais teksts ir Volvo vienošanās ar ražotāju/izstrādātāju angļu valodā.

Combined Instrument Panel Software Open Source Software Notice

This product uses certain free / open source and other software originating from third parties, that is subject to the GNU Lesser General Public License version 2 (LGPLv2).

Attēls 3.9 Redzamības maiņa 77. lpp.

Kopā analizēti 200 pēc nodaļas sākumā definētajiem kritērijiem atlasīti teksta segmenti. Veikta proporcionāla analīze - ja segmentā konstatēts vairāk par vienu stratēģiju, analīzē tika norādīts, ka konkrētajā segmentā ir vairākas stratēģijas. Tas neļauj izveidot kodolīgu statistiku, taču ir reālistiskāka pieeja nekā katram atrastajam segmentam piedēvēt vienu, tam visvairāk raksturīgo stratēģiju un ignorēt pārējās. No aplūkotajiem piemēriem secināts, ka šāda dokumenta saturu iespējams tulkot, saglabājot augstu sintaktiskās līdzības pakāpi, neradot samākslota, neveikla tulkojuma iespaidu. Tomēr, ņemot vērā atlasīto segmentu skaitu, atklāts pārāk daudz trūkumu, lai šo atzītu par kvalitatīvu tulkojumu. Lielākā kļūda atklāta 29. piemērā (200. segments) – nepamatots tulkojums, kas neļauj lasītājam izmantot sniegto informāciju. Atklāti arī avotteksta loģikas pārpratumi, sistemātiski nepareiza interpunkcija, turklāt veselos četros segmentos atklātas drukas kļūdas, kas liecina, ka šos segmentus pēc tulkošanas nav pārbaudījis redaktors, vai arī tā ir bijusi neveiksmīga pārbaude. No šī pamatotā pieņēmuma izriet, ka Volvo vai nu nodarbina nevīžīgus štata valodniekus, vai arī pērk nekvalitatīvus valodas pakalpojumus. Jebkurā gadījumā iznākums ir nekvalitatīva tehniskā dokumentācija, no kā cieš gan uzņēmuma tēls, gan patērētājs, gan arī valsts valoda kopumā, jo tiek vairoti nekvalitatīvu valodas lietojumu piemēru skaits vispārīgā lietošanā.

SECINĀJUMI

Maģistra darba mērķis bija iepazīt teorētisko literatūru par tulkošanas stratēģijām un uz to pamata analizēt automašīnas īpašnieka rokasgrāmatas angļu valodā tulkojumu latviešu valodā. Mērķis ir izpildīts un izdarīti secinājumi par konkrētā dokumenta tulkojumu. Pielikumā ir atlasīto segmentu un tajos atrasto stratēģiju un terminoloģijas saraksti. Teksti vispārīgi iedalāmi trīs veidos: informatīvie, vokatīvie un ekspresīvie. Tekstam bieži ir vairākas no četrām iespējamām funkcijām: referenciālā, ekspresīvā, apelatīvā un fātiskā, no kurām viena dominē un nosaka vispārīgo teksta veidu. Rokasgrāmatas pieder pie informatīvajiem tekstiem, kuru dominējošā funkcija ir referenciālā – informēt lasītāju par objektiem un parādībām pasaulē. Informatīvie teksti satur tiešus vēstījumus, maz pārnestu nozīmju, emocionālas valodas un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus; liela nozīme ir terminoloģijai, kas šādos tekstos veido 5 līdz 10 % no visām leksikas vienībām. Informatīvie teksti bieži ir sarakstīti pavirši, jo informatīvais saturs tajos ir galvenais, taču tulkotājam ir iespēja radīt kvalitatīvākus mērķtekstus gan no stilistikas, gan informatīvā viedokļa; šajā gadījumā tas nav izdevies.

Atklātās stratēģijas atbilst uz avottekstu orientēta tulkojuma globālajai stratēģijai. G1 burtisks tulkojums atklāts gandrīz visos segmentos (190). Nākamā lielākā kategorija ir S11 nulles tulkojums (13), kas saistīts ar elementiem, kurus pārveidot būtu nepareizi (sistēmu un to elementu nosaukumi un uzraksti automašīnā). Divas nākamās lielākās kategorijas ir G2 aizguvums, kalks (10), kas saistīts ar pārliēki formālām līdzībām, un Pr2 eksplicītuma maiņa (9), kas lielākoties saistīta ar valodnieka centieniem veicināt izteiksmes skaidrību un izvairīties no liekvārdības. Šajā konkrētajā avottekstā tika atklāts arī nedaudz metaforiskas valodas, taču mērķtekstā tā tika neitralizēta (*the heart of* kļūst par “ļauj gūt” un *connects you* kļūst par “izveidot saikni”) – tas ir pieņemams risinājums, kas nemazina mērķteksta kvalitāti vai vērtību.

Tulkošanas rīki un tajos iestrādātās tulkošanas atmiņas un terminoloģijas datubāžu tehnoloģijas ir mūsdienu informatīvo tekstu tulkošanas prakses pamatā. To autors secina no pieredzes projektu koordinators amatā vienā no pasaules lielākajiem valodas pakalpojumu uzņēmumiem (Amplexor). Tulkošanas atmiņas un terminoloģijas datubāzes ir daļa no nozīmīgākajiem līdzekļiem, ar kuriem ražotājs var kontrolēt savas dokumentācijas konsekvenci. Klienti, kas savu dokumentāciju uztver nopietni, kontrolē saņemto tulkojumu kvalitāti. Secināts, ka šajā dokumentā izmantotā tulkošanas atmiņa satur daudz nekvalitatīva materiāla – ja ne pirms tulkojuma sākšanas, tad pēc pabeigšanas, jo šis tulkojums visticamāk arī tika saglabāts atmiņā, lai tā daļa varētu no jauna izmantot nākamajā tulkojumā. Nekonsekventā pieeja interpunkcijai un

atsevišķiem terminiem arī apstiprināja sākotnējo pieņēmumu, ka mērķteksts sastāv no dažādu cilvēku veidota teksta, kas iespējams, pateicoties tulkošanas atmiņas tehnoloģijai. Taču tas arī liecina, ka šie tulkojumi nav tikuši pārbaudīti.

Vizuāli elementi papildina tekstu un samērā vienkāršu preču gadījumā to var pat aizstāt, taču sarežģītu ierīču gadījumā lielākoties tekstuāla rokasgrāmata ir efektīvākais veids, kā nodot informāciju lietotājam, vismaz no ražotāja izmaksu viedokļa. Rokasgrāmata ir sabiedrisko attiecību dokuments – tas ietekmē ierīces lietojamību un efektivitāti, lietotāja drošību un apmierinātību ar pirkumu. Tās tulkojums lasītāja acīs pārstāv ražotāju, tāpēc tulkotājam ir liela ietekme. Šajā gadījumā ietekme nav pilnīgi pozitīva.

Lai informatīvs teksts pildītu savu funkciju, jāpastāv skaidrai saiknei starp tekstu un tā referentiem – lielākoties tas šī teksta gadījumā ir izdevies, taču vietām šī saikne ir pārrauta, kas ļoti svarīgu teksta saturu daļu padara nepieejamu lasītājam (ziņojumi automašīnas displejā parādās angļu valodā, tāpēc rokasgrāmatā tiem arī vajadzētu būt angļu valodā, lai lasītājs varētu šos mazos uzrakstus svešvalodā sasaistīt ar rokasgrāmatā esošajiem skaidrojumiem latviešu valodā, taču, spriežot pēc mērķteksta, šiem ziņojumiem displejā būtu jāparādās latviešu valodā). Neskaidram avotteksta domas formulējumam mērķtekstā var būt liela ietekme uz preces lietojamību. Atkarībā no tulkošanas pakalpojuma ķēdē iesaistīto cilvēku rūpības, pie lietotāja var nonākt neprecīza vai pat nepareiza informācija par ierīces pareizu un drošu lietošanu. Tādu paaugstinātas bīstamības ierīču kā automašīnu gadījumā šādām kļūdām var būt nopietnas sekas, jo tas apgrūtina piekļuvi ierīces lietošanai svarīgai informācijai.

Autors rekomendē tulkotājiem sazināties ar pasūtītājiem, ja darba gaitā rodas neskaidrības, vai ir jebkādas šaubas par pieejas pareizību. Tādi iepriekšminēto trūkumu būtu viegli novērst, un no pieredzes tulkošanas projektu koordinēšanā autors secina, ka klienti labprāt atbild uz valodnieku jautājumiem, jo tie liecina par rūpīgu un atbildīgu darbu un palīdz radīt kvalitatīvu mērķtekstu.

TĒZES

1. Īpašnieka rokasgrāmata ir reizē tehnisks un sabiedrisko attiecību dokuments, jo tā norāda pareizas un drošas lietošanas principus un veido lietotāja iespaidu par ražotāju.
2. Rokasgrāmatas mūsdienās iespējams izveidot dažādos formātos, tai skaitā kā attēlus un interaktīvas datorprogrammas, taču sarežģītām ierīcēm joprojām aktuāls ir galvenokārt tekstuālas, ar vizuāliem elementiem papildinātas rokasgrāmatas formāts, jo tas ir efektīvs veidošanas izmaksu un lietošanas ziņā.
3. Teksti vispārīgi iedalāmi trīs kategorijās: informatīvie, vokatīvie un ekspresīvie. Rokasgrāmatas pieder pie informatīvajiem tekstiem.
4. Informatīvie teksti satur tiešus vēstījumus, maz pārnestu nozīmju, emocionālas valodas un mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus; terminoloģija tajos veido 5 līdz 10 % leksikas vienību.
5. Mūsdienu informatīvo tekstu tulkošanas prakses pamatā ir datorizētie tulkošanas rīki un tajos izmantotās tulkošanas atmiņas un terminoloģijas datubāžu tehnoloģijas, kas ļauj atkārtoti izmantot līdzīgus un vienādus teksta fragmentus un nodrošināt terminoloģijas konsekveni.
6. Angļu valodas tehniska teksta tulkojumā latviešu valodā iespējams saglabāt lielu sintakses līdzību, neradot samākslota tulkojuma iespaidu.
7. G1 burtisks tulkojums atklāts gandrīz visos segmentos. Tas atbilst uz avottekstu orientēta tulkojuma globālajai stratēģijai.
8. Vietām redzami burtiskās tulkošanas riski – tulkotājs var pārāk paļauties uz teju mehānisku vārdu aizvietošanu, cerībā, ka tie paudīs tulkotāja izpratni par avottekstu, taču iznākums ir burtisks tulkojums šī apzīmējuma kritiskajā izpratnē.
9. Vērā ņemamās atšķirības identificēto stratēģiju skaitā lielā mērā skaidrojams ar to, ka Čestermena stratēģijas attiecināmas uz dažādiem līmeņiem šajā tulkojumā – sākot no viena vārda līdz pat visam segmentam.
10. Neskaidrību gadījumos tulkotājam ieteicams sazināties ar pasūtītāju, lai lūgtu avotteksta nesaprotamās daļas skaidrojumu. Tādi var arī vērst uzmanību uz avotteksta trūkumiem, kas ļauj uzlabot ne tikai mērķtekstu, bet arī avottekstu.
11. Secināts, ka Čestermena tulkošanas stratēģiju tipoloģija ir piemērota šāda teksta veida iezīmju kvantitatīvai atspoguļošanai.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- 1) Baker, M. (2018) *In Other Words*. Milton: Taylor & Francis Group.
- 2) Bowker, L. and Fisher, D. (2010) Computer-aided translation. In Y. Gambier and L. Doorslaer (eds.), *Handbook of Translation Studies*. (pp.60-65) Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company.
- 3) Česterments, E. (2019) *Tulkošanas mēmi. Ideju izplatīšanās tulkošanas teorijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
- 4) Gambier, Y. (2010) Translation strategies and tactics. In Y. Gambier and L. Doorslaer (eds.), *Handbook of Translation Studies*. (pp.412-418) Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company.
- 5) Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliogrāfijas institūts. (2019) *Latvijas izdevējdarbības statistika 2018*. Rīga: Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliogrāfijas institūts. Pieejams: <https://dom.lndb.lv/data/obj/file/27340645.pdf> [Skatīts 10. aprīlī, 2020].
- 6) Latvijas Republika. (1999) *Patērētāju tiesību aizsardzības likums*. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=23309> [Skatīts 2. martā, 2020].
- 7) Nord, C. (2006) Translating as a purposeful activity: a prospective approach. *TEFLIN Journal*, 17(2): 131-143. Available from: <http://journal.teflin.org/index.php/journal/article/view/65> [Accessed May 10, 2020].
- 8) Pym, A. (2007) Natural and directional equivalence in theories of translation. *Target*, 19(2): 271-294. Available from: <https://doi.org/10.1075/target.19.2.07pym> [Accessed May 1, 2020].
- 9) Robinson, P. (2019) *Writing and Designing Manuals and Warnings*. Milton: Taylor & Francis Group. Available from: <https://doi.org/10.1201/9780429025372> [Accessed May 1, 2020].
- 10) Smalley, W. A. (1991) *Translation as Mission: Bible Translation in the Modern Missionary Movement*. Macon, Georgia: Mercer University Press. Available from: https://books.google.lv/books/about/Translation_as_Mission.html?id=YHkuW2mpqaMC&redir_esc=y [Accessed April 12, 2020].
- 11) Valsts valodas aģentūra. (2007) *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Pieejams: <https://termini.gov.lv/kolekcijas/93> [Skatīts 1. aprīlī, 2020].
- 12) Veisbergs, A. (2009) *Konferenču tulkošana*. Rīga: Zinātne.

- 13) Zauberga, I. (2016) *Tulkošanas teorija profesionāliem tulkiem un tulkotājiem*. Rīga: LU Humanitāro zinātņu fakultātes Sastatamās valodniecības un tulkošanas nodaļa. Pieejams: https://www.rakstiskatulkosana.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/rakstiskatulkosana/Zauberga_final_16.02..pdf [Skatīts 13. martā, 2020].

Tiešsaistes avoti

- 1) Available from: https://az685612.vo.msecnd.net/pdfs/61fbf675ba62b19936178401f460325efbed6032/V70_XC70_OwnersManual_MY16_lv-LV_tp18956.pdf [Accessed January 10, 2020].
- 2) Available from: <https://carmanuals2.com/volvo/v70-2016-owner-s-manual-61825> [Accessed January 10, 2020].
- 3) Available from: <https://hwd3d.com/> [Accessed April 27, 2020].
- 4) Available from: https://d37kg2ecsrn74.cloudfront.net/web/ikea4/pdfs/assembly_instructions/313/AA-2119313-2.pdf [Accessed April 27, 2020].
- 5) IKEA “LAGAN” elektriskās plīts virsmas lietošanas instrukcija (https://d37kg2ecsrn74.cloudfront.net/web/ikea4/pdfs/advice/en/029/AA-2172029-2_pub.pdf) (skatīts 27.04.2020)
- 6) Starptautiskais valodas pakalpojumu uzņēmums PoliLingua – CAT tools on the market (https://www.polilingua.com/blog/post/cat_tools.htm) (skatīts 28.04.2020.)
- 7) Atsauksmes par tulkošanas rīkiem nozares portālā proz.com (https://www.proz.com/software-comparison-tool/cat/cat_tools/2?sort=most_reviewed)
- 8) SDL Trados Studio supported [languages and] file types: <https://www.sdl.com/software-and-services/translation-software/sdl-trados-studio/supported-languages-and-file-types.html> (skatīts 28.04.2020.)
- 9) memoQ formatēšanas iespējas (<http://memoq.helpmax.net/en/how-to/translate/work-with-formatting/>) (skatīts 28.04.2020.)
- 10) SDL post-editing qualification (<https://www.sdltrados.com/learning/training/post-editing-machine-translation.html>) (skatīts 29.04.2020.)
- 11) Post-editing traing guide (https://oos.sdl.com/asp/products/certification_material/PostEditing/Training_Guide_SDL_PE_certification.pdf) (skatīts 29.04.2020.)

- 12) “Papildināt” definīcija (<https://tezaurs.lv/#/sv/papildin%C4%81t>) (skatīts 28.05.2020.)
- 13) “Performance” definīcija (<https://tezaurs.lv/#/sv/performance>) (skatīts 29.05.2020.)
- 14) *Whiplash* = pātagas cirtiena trauma (<https://www.doctus.lv/2019/3/galvas-un-kakla-sapes-pec-kakla-traumas-neirologa-un-fizioterapeita-skatijuma>) (**skatīts 29.05.2020.**)
- 15) IKEA plaukta “Billy” salikšanas vizuālā instrukcija
https://miro.medium.com/max/2118/1*KmJbC8bdTxvCSQdyxGtxaA.jpeg
(skatīts 26.04.2020.)

1. PIELIKUMS - ATLASĪTAJOS SEGMENTOS ATKLĀTĀS

TULKOŠANAS STRATĒGIJAS

gm.	Teksts angļu valodā	Teksts latviešu valodā	Stratēģijas	kļūda	AT lpp.	MT lpp.	Komentāri
1.	WEB EDITION	WEB EDITION	S11		1	1	
2.	OWNER'S MANUAL	ĪPAŠNIEKA ROKASGRĀMATA	G1		1	1	Analīze 1. piemērā.
3.	DEAR VOLVO OWNER	GODĀTAIS VOLVO ĪPAŠNIEK!	Pr1; G1		3	3	Analīze 46. piemērā.
4.	THANK YOU FOR CHOOSING VOLVO	PALDIES, KA IZVĒLĒJĀTIES VOLVO!	G1		3	3	Analīze 2. piemērā.
5.	Owner's Manual in the car's screen	Īpašnieka rokasgrāmata automašīnas ekrānā	G1		15	15	Analīze 3. piemērā.
6.	A digital version of the owner's manual is available on the car's screen.	Īpašnieka rokasgrāmatas digitālā versija ir pieejama automašīnas ekrānā.	G1		15	15	Analīze 4. piemērā.
7.	Owner's Manual in <u>mobile devices</u>	Īpašnieka rokasgrāmata <u>mobilo sakaru ierīcēs</u>	G1; <u>S6 izvēršana</u>		16	15	Analīze 6. piemērā.
8.	The Owner's manual is available for download as a mobile application (applies for certain car models and mobile devices), see www.volvocars.com .	Īpašnieka rokasgrāmatu var lejupielādēt kā mobilo lietotni (attiecas uz dažiem automašīnu modeļiem un mobilajām ierīcēm), skatiet www.volvocars.com .	G1		16	15	Analīze 7. piemērā.
9.	Risk of property damage	Īpašuma bojājuma risks	G2		17	16	
10.	White ISO symbols and white text/image on black or blue warning field and message field.	Balti ISO simboli un balts teksts/attēls uz melna vai zila brīdinājuma lauka un ziņojuma lauka.	G1		17	16	Analīze 8. piemērā.
11.	Related information	Saistītā informācija	G1		18	17	
12.	<u>Related</u> information refers to other articles containing <u>closely-associated</u> information.	<u>Saistītā</u> informācija attiecas uz citām sadaļām, kurās ir sniegta <u>saistīta</u> informācija.	G1; <u>S1, S6 kompresija;</u>		18	17	Analīze 9. piemērā.
13.	Searching using the <u>character wheel</u> .	Meklēšana, izmantojot <u>ritentiņu</u> .	G1; <u>Pr2 implicēšana</u>		19	18	Analīze 10. piemērā.

14.	Character list.	Rakstzīmju saraksts.	G1		19	18	
15.	The same article can be in several appropriate categories in order to be found more easily.	Viens un tas pats raksts var būt ievietots vairākās atbilstošās kategorijās, lai atvieglotu tā atrašanu.	<u>S6 izvēšana</u> ; G1		20	19	Analīze 11. piemērā.
16.	Turn TUNE to navigate in the category tree and press OK/MENU to open a category - selected [<i>tumšs grafiskais elements</i>] - or article - selected [<i>gaišs grafiskais elements</i>].	Pagrieziet TUNE , lai pārvietotos pa kategoriju koku, un nospiediet OK/MENU , lai atvērtu kategoriju – atlasiet [<i>tumšs grafiskais elements</i>] vai rakstu un atlasiet [<i>gaišs grafiskais elements</i>].	G1; S11	kļūda	20	19	Analīze 12. piemērā.
17.	This information may be stored by Volvo as long as it can help to further develop and further enhance safety and quality and as long as there are legal requirements and other regulations that Volvo needs to consider.	Volvo var saglabāt šo informāciju tik ilgi, kamēr tā var palīdzēt vēl vairāk uzlabot drošību un kvalitāti un kamēr ir spēkā juridiskās prasības un citi noteikumi, kas Volvo ir jāievēro.	G1		21	21	
18.	Volvo <u>will not contribute to the above-described information being disclosed to third parties without the vehicle owner's consent.</u>	Volvo <u>neizpauž</u> iepriekš aprakstīto informāciju trešajām pusēm bez automašīnas īpašnieka piekrišanas.	Pr3; G1		21	21	Analīze 13. piemērā.
19.	Support and information about the car on the Internet	Atbalsts un informācija par automašīnu internetā	G1		22	22	
20.	There is additional information regarding your car on the Volvo Cars website and support page.	Volvo Cars tīmekļa vietnē un atbalsta lapā ir sniegta papildu informācija par jūsu automašīnu.	G1		22	22	Analīze 14. piemērā.
21.	Volvo ID	Volvo ID	S11		23	23	Preču zīme.
22.	<i>Volvo ID is your personal ID that provides access to various services.</i>	<i>Volvo ID ir jūsu personīgais ID, kas nodrošina piekļuvi dažādiem pakalpojumiem.</i>	G1	kļūda	23	23	"Jūsu" ar mazo burtu - uzruna vairākiem cilvēkiem.

23.	Environmental philosophy	Vides filozofija	G1		24	24	Abos tekstos minēts īsts filozofijas novirziens.
24.	Your Volvo complies with strict international environmental standards and is also manufactured in one of the cleanest and most resource-efficient plants in the world.	Jūsu Volvo atbilst stingriem starptautiskiem vides standartiem, un tas arī ir ražots vienā no tīrākajām un resursus vispilnīgāk izmantojošākajām rūpnīcām pasaulē.	G1		24	24	Resursefektivitāte ir samērā plaši lietots termins, taču iespējams, tas vēl nebija nostiprinājies 2016. gadā, kad šis tulkojums publicēts.
25.	Such a situation may arise in heavy traffic, queues and tunnels for example.	Šāda situācija var rasties, piemēram, sastrēgumos, rindās un tuneļos.	G1; S5 konkretizēšana		25	25	30. piemērs.
26.	The entry of nitrous oxides, ground-level ozone and hydrocarbons is prevented by the carbon filter.	Slāpekļa oksīdu, zemes līmeņa ozona un oglekļa dioksīdu iekļūšanu salonā novērš ogles filtrs.	G1		25	25	Arī šādu kalkulu lieto, tai skaitā ES vietnēs, taču, spriežot pēc Google meklējuma, daudz izplatītāks ir Akadterm iekļautais "piezemes ozons".
27.	The owner's manual and the environment	Īpašnieka rokasgrāmata un vide	G1		26	26	
28.	The paper pulp in a printed owner's manual comes from Forest Stewardship Council® certified forests or other controlled sources.	Drukātās īpašnieka rokasgrāmatas ražošanā izmantotais papīrs ir iegūts no Mežu uzraudzības padomes (Forest Stewardship Council)® sertificētas koksnes vai citiem kontrolētiem avotiem.	S1; G1; Pr2 eksplīcēšana	kļūda	26	26	Analīze 15. piemērā.
29.	In the event of an accident, the vehicle must be inspected and approved by an authorised Volvo workshop before it may be used again.	Ja notiek negadījums, pirms tālākas transportlīdzekļa izmantošanas tas jāpārbauda, un tā turpmāka izmantošana satiksmē jāapstiprina autorizētā Volvo servisā.	G1	kļūda	27	27	Analīze 5. piemērā.

30.	Smoking and naked flames are prohibited during refuelling, service and repair work.	Degvielas iepildīšanas, apkopes un remonta laikā ir aizliegta dūmu un atklātas liesmas klātbūtne.	G1	kļūda	27	27	Smoking tulkots kā "dūmi".
31.	General information on seatbelts	Vispārīga informācija par drošības jostām	G1		29	29	
32.	Heavy braking can have serious consequences if the seatbelts are not used.	Ja netiek lietotas drošības jostas, asas bremzēšanas laikā pastāv risks gūt smagas traumas.	G1, S5 - konkretizēšana		29	29	
33.	Seatbelt - putting on	Drošības josta - piesprādzēšana	G1		30	30	
34.	Put on the seatbelt (p. 27) before driving starts.	Pirms sākt braukšanu, piesprādzējiet drošības jostu (27 lpp.).	G1		30	30	
35.	Seatbelt - pregnancy	Drošības josta - grūtniecība	G1		31	31	
36.	Seatbelt (p. 27) must always be worn during pregnancy.	Grūtniecības laikā vienmēr jāizmanto drošības josta (27 lpp.).	G1		31	31	
37.	Provides a warning if one of the rear seatbelts is unfastened during travel.	Brīdina, ja braukšanas laikā tiek atsprādzēta kāda aizmugures drošības josta.	G1		32	32	
38.	This warning takes the form of a message in the combined instrument panel along with the audio/visual signal.	Šis brīdinājums parādās paziņojuma veidā kombinētajā instrumentu panelī, un to pavada skaņas vai vizuāls signāls.	G1		32	32	
39.	Warning triangle and warning symbol for the airbag system in the digital combined instrument panel.	Brīdinājuma trijstūris un drošības gaisa spilvenu sistēmas brīdinājuma simbols digitālajā kombinētajā instrumentu panelī.	G1		33	33	
40.	The warning symbol in the combined instrument panel illuminates when the remote control key is in key position II (p. 81).	Kombinētā instrumentu paneļa brīdinājuma simbols izgaismojas, kad tālvadības pults atslēga atrodas atslēgas pozīcijā II (82 lpp.).	G2; G1		33	33	
41.	The system consists of airbags and sensors.	Sistēmu veido drošības spilveni un sensori.	G1		34	34	

42.	A sufficiently violent collision trips the sensors and the airbag(s) are inflated and become hot.	Pietiekami stipras sadursmes trieciens iedarbina sensorus, un drošības spilvens (-i) tiek piepūsts (-i) ar karstu gāzi.	G1		34	34	Analīze 17. piemērā.
43.	Passenger airbag	Pasažiera drošības gaisa spilvens	G1		35	35	Google meklējums: "Drošības gaisa spilvens" - 2520 rezultātu, "drošības spilvens" - 129 000 rezultātu. Šeit gan ietilpst arī metaforiskā nozīme. 47. un 59. piemēros parādās arī "drošības spilvens".
44.	To supplement the protection afforded by the seatbelt (p. 27) on the passenger side, the car is equipped with an airbag (p. 31).	Lai papildinātu aizsardzību, kuru nodrošina drošības josta (27 lpp.) blakussēdētāja pusē, automašīna ir aprīkota ar drošības gaisa spilvenu (31 lpp.).	G2; G1		35	35	Analīze 20. piemērā.
45.	Do not put <u>objects</u> in front of or above the dashboard where the passenger airbag is located.	Nenovietojiet <u>nekādus priekšmetus</u> instrumentu paneļa priekšpusē vai virs tā vietā, kur atrodas pasažiera drošības gaisa spilvens.	G1 burtisks tulkojums, <u>S6 izvēršana</u>		36	36	
46.	Never place a child in a child seat or on a booster cushion in the front seat if the airbag is activated.	Nekādā gadījumā bērnu nelieciet bērnu sēdekli vai uz sēdekļa paliktņa priekšējā sēdekļī, ja ir aktivēts drošības spilvens.	G1		36	36	Analīze 18. piemērā.
47.	Indicator showing that the passenger airbag is activated.	Indikators, kas parāda, ka blakussēdētāja drošības spilvens ir aktivēts.	G1		37	37	Skat. 43. un 49. segmentu.

48.	A warning symbol in the roof console indicates that the airbag for the front passenger seat is activated (see preceding illustration).	Brīdinājuma simbols jumta konsolē norāda, ka priekšējā pasažiera sēdekļa drošības spilvens ir aktivēts (skatiet iepriekšējo attēlu).	G1; S1		37	37	
49.	Side airbag (SIPS)	Sānu drošības gaisa spilvens (SIPS)	G1		38	38	
50.	In a side impact collision a large proportion of the collision force is transferred by the SIPS (Side Impact Protection System) to beams, pillars, the floor, the roof and other <u>structural</u> parts of the body.	Sānu sadursmes gadījumā liela daļa sadursmes spēka tiek novadīta ar SIPS (Side Impact Protection System) uz sijām, statņiem, grīdu, jumtu un citām automašīnas <u>virsbūves</u> daļām.	G1; S11 ; S1		38	38	Analīze 23. piemērā.
51.	Side airbag (SIPS) - child seat/booster cushion	Sānu drošības gaisa spilvens (SIPS) - bērnu sēdekļis/sēdekļa paliktņis	G1		39	39	
52.	The protection provided by the car to children seated in a child seat or on a booster cushion is not diminished by the side airbag (p. 36).	Sānu drošības gaisa spilveni (36 lpp.) nemazina automašīnas nodrošināto aizsardzību bērniem, kuri sēž bērnu sēdekļī vai uz sēdekļa paliktņa.	G1		39	39	Nepareiza kārtas skaitļa interpunkcija.
53.	General information on WHIPS (<u>whiplash</u> protection)	Vispārīga informācija par WHIPS (<u>kakla skriemeļu aizsardzība</u>)	Gr1; S9 X--> \emptyset		40	40	
54.	WHIPS (<u>Whiplash Protection System</u>) is a protection against whiplash injuries.	WHIPS (<u>kakla skriemeļu aizsardzības sistēma</u>) aizsargā pret <u>kakla skriemeļu traumām</u> .	s11 ; S9 X--> \emptyset		40	40	Analīze 24. piemērā.
55.	<u>WHIPS</u> - child seats	<u>WHIPS</u> - bērnu sēdekļi	S11 ; G1		41	41	
56.	The protection provided by the car to children seated in a child seat or on a booster cushion is not diminished by the <u>WHIPS</u> system (p. 38).	<u>WHIPS</u> sistēma (38 lpp.) nemazina automašīnas nodrošināto aizsardzību bērniem, kuri sēž bērnu sēdekļī vai uz sēdekļa paliktņa.	G1; S11		41	41	Tulkošanas atmiņa - salīdzināt ar 52. segmentu.

57.	If a seat has been subjected to <u>extreme forces</u> , such as due to a rear-end collision, the WHIPS system must be checked.	Ja sēdekļis ir bijis pakļauts <u>ārkārtīgi lieliem triecieniem</u> , piemēram, aizmugures sadursmei, WHIPS sistēma ir jāpārbauda.	<u>S5 - konkretizēšana</u> , <u>G5 (dsk.->vsk.)</u> ; G1		42	42	Analīze 32. piemērā.
58.	Volvo recommends that it is <u>checked by an authorised Volvo workshop</u> .	Volvo iesaka to <u>pārbaudīt autorizētā Volvo servisā</u> .	G1; <u>S7</u>		42	42	Analīze 42. piemērā.
59.	The airbag system's control module is located in the centre console.	Drošības spilvenu sistēmas vadības modulis atrodas viduskonsolē.	G1		43	43	Salīdzināt ar "drošības gaisa spilvens" 43. segmentā.
60.	If the centre console is <u>drenched with water or other liquid</u> , disconnect the battery cables.	Ja viduskonsolē ir <u>iekļuvis ūdens vai cits šķidrums</u> , atvienojiet akumulatora kabeļus.	G1; <u>S7</u>		43	43	Analīze 43. piemērā.
61.	Related information	Saistītā informācija	G1		44	44	
62.	Safety mode - attempting to start the car (p. 42)	Drošības režīms - automašīna iedarbināšanas mēģinājums (42 lpp.)	G1		44	44	Drukas kļūda. Nepareiza interpunkcija.
63.	Safety mode - <u>moving the car</u>	Drošības režīms - <u>braukšana ar automašīnu</u>	G1; <u>S5</u>		45	45	Avottekstā minēta auto pārvietošana vispār, mērķtekstā - braukšana.
64.	If Normal mode is shown after Safety mode See manual has been reset after attempting to start the car (p. 42), the car can be moved carefully out of a <u>dangerous position</u> .	Ja pēc tam, kad veikts mēģinājums iedarbināt automašīnu (42 lpp.), pēc Normal mode atiestatīšanas tiek rādīts Drošības rež. Sk. rokasgr., automašīnu drīkst uzmanīgi izbraukt ārā no <u>bīstamās zonas</u> .	G1, Pr6, S5 ; <u>G5 frāzes struktūras maiņa (nenoteiktā -> noteiktā forma)</u>	kļūda	45	45	Analīze 33. piemērā.

65.	Child seats	Bērnu sēdekļi	G1		46	46	
66.	Children should sit comfortably and safely.	Bērnām jāsež ērti un droši.	G1		46	47	
67.	Recommended child seats	Ieteicamie bērnu sēdekļi	G1		47	47	
68.	Front seat (with deactivated airbag)	Priekšējais sēdekļs (ar deaktivētu drošības spilvenu)	G1		47	47	
69.	Outer rear seat	Malējais aizmugurējais sēdekļs	G1		48	48	
70.	Centre rear seat	Vidējais aizmugurējais sēdekļs	G1		48	48	
71.	Volvo rear-facing/turnable child seat (Volvo Convertible Child Seat) - rear-facing child seat, secured with the car's seatbelt and straps.	Uz aizmuguri vērsts/grozāms Volvo bērnu sēdekļs (Volvo Convertible Child Seat) - uz aizmuguri vērsts bērnu sēdekļs, piestiprināms, izmantojot automobiļa drošības jostu un siksnas.	G1 S11		49	50	
72.	Type approval: E5 04192	Apstiprinātais tips: E5 04191	G1		49	50	
73.	Integrated booster cushion (Integrated Booster Cushion) - available as a factory fitted option.	Integrētais sēdekļa paliktnis (Integrated Booster Cushion) - pieejams kā rūpnīcā uzstādīts papildaprīkojums.	G1; S11		50	51	Avottekstā ir savāda parādība - lietas apraksts un oficiālais nosaukums ir vienādi. Mērķtekstā ir pirmais gadījums, kad tulkots nosaukums.
74.	L: Suitable for specific child seats.	L: piemērots specifiskiem bērnu sēdekļiem.	G1		50	51	
75.	Child seats - location	Bērnu sēdekļi - atrašanās vieta	G1		51	52	
76.	Always fit child seats/booster cushions (p. 44) in the rear seat if the passenger airbag is activated (p. 34).	Ja blakussēdētāja drošības gaisa spilvens ir aktivizēts (45 lpp.), vienmēr uzstādiet bērnu sēdekļus vai sēdekļa paliktņus (34 lpp.) aizmugurējā sēdekļī.	G1		51	52	Nepareiza kārtas skaitļa interpunkcija.
77.	Child seat - two-stage booster seat	Bērnu sēdekļs – divpakāpju sēdekļa paliktnis	G1		52	53	

78.	The integrated booster seats in the rear seat allow children to sit comfortably and safely.	Aizmugurējā sēdekļī integrētie sēdekļu paliktņi ļauj bērniem sēdēt ērti un droši.	G1		52	53	
79.	Two-stage booster seat - raising	Divpakāpju sēdekļa paliktņis - pacelšana	G1		53	54	
80.	The integrated booster seat (p. 50) in the rear seat can be folded up into two stages.	Aizmugurējā sēdekļī integrēto sēdekļa paliktņi (51 lpp.) var salocīt divos līmeņos.	G1		53	54	Interpunktijas kļūda.
81.	Lift the booster cushion up at the front edge and press it back against the backrest to lock.	Paceliet sēdekļa paliktņi aiz priekšējās malas un piespiediet to atpakaļ pret atzveltni, lai tas fiksētos.	G1		54	55	
82.	It is not possible to adjust the booster seat from stage 2 to stage 1.	Sēdekļa paliktņi nevar noregulēt no 2. pakāpes uz 1. pakāpi.	g1		54	55	Pareiza interpunkcija. Dažādi tulkotāji.
83.	Child seat - ISOFIX	Bērnu sēdekļi - ISOFIX	G1		55	56	
84.	ISOFIX is a fixture system for car child seats (p. 44) that is based on an international standard.	ISOFIX ir automašīnas bērnu sēdekļu (45 lpp.) stiprinājumu sistēma, kas ir balstīta uz <u>starptautiskiem standartiem</u> .	G1; G5 vienskaitlis->daudzskaitlis		55	56	Interpunktijas kļūda.
85.	If an ISOFIX child seat has no size classification, the car model must be included on <u>the vehicle list for the child seat</u> .	Ja ISOFIX bērnu sēdeklim nav izmēru klasifikācijas, automašīnas modelim jābūt norādītam <u>bērnu sēdekļa ražotāja izstrādātajā automašīnu sarakstā</u> .	G1; Pr3		56	57	
86.	Volvo recommends that you contact an authorised Volvo dealer for recommendations about which ISOFIX child seats Volvo recommends.	Lai saņemtu informāciju par Volvo ieteiktajiem ISOFIX bērnu sēdekļiem, Volvo iesaka sazināties ar Volvo pilnvarotu izplatītāju.	G1		56	57	
87.	ISOFIX - types of child seat	ISOFIX - bērnu sēdekļu tipi	G1		57	58	
88.	Child seats are in different sizes – cars are in different sizes.	Bērnu sēdekļi ir dažādu izmēru – automobiļi ir dažādu izmēru.	G1		57	58	
89.	Type of child seat	Bērnu sēdekļa veids	G1		58	59	

90.	Size class	Izmēra klase	G1		58	59	
91.	Child seats - upper mounting points	Bērnu sēdekļi - augšējie stiprinājuma punkti	G1		59	60	
92.	The car is equipped with upper mounting points for certain front-facing child seats (p. 44).	Šai automašīnai ir augšējie stiprinājumu punkti dažiem uz priekšu vērstiem bērnu sēdekļiem (45 lpp.).	G1		59	60	
93.	Instruments and controls, left-hand drive car - overview	Instrumenti un vadības slēdži, automašīna ar stūri kreisajā pusē - pārskats	G1		61	62	
94.	The overview shows where the car's displays and controls are located.	Pārskatā ir redzams, kur atrodas automašīnas displeji un vadības slēdži.	G1		61	62	
95.	Overview, left-hand drive cars	Pārskats, automašīnas ar stūri kreisajā pusē	G1		62	63	
96.	Menus and messages, direction indicators, main/dipped beam, trip computer	Izvēlnes un ziņojumi, pagrieziena rādītāji, tālās/tuvās gaismas, vadītāja infocentrs	G1		63	64	trip computer - vadītāja infocentrs
97.	Hazard warning flashers	Avārijas gaismas signāls	G1, G5 dsk->vsk		66	67	
98.	Screen for infotainment system and display of menus	Informācijas un izklaides sistēmas un izvēlņu rādījumu ekrāns	G1, S6	kļūda	66	67	saliktenis tiek izvērsts; for display of menus = izvēlņu attēlošanai
99.	Combined instrument panel	Kombinētais instrumentu panelis	G1		67	68	
100.	The combined instrument panel's information display shows information on some of the car's functions, as well as messages.	Kombinētā instrumentu paneļa displejā ir redzama informācija par vairākām automašīnas funkcijām, kā arī paziņojumi.	G1		67	68	
101.	The meter indicates engine speed in thousands of revolutions per minute (rpm)	Mērītājs rāda dzinēja apgriezienus tūkstošos apgr./min. (rpm).	G1		68	69	Saīstināts

102.	Gear shift indicator 2 /Gear position indicator 3	Pārnesumu pārslēgšanas indikators2/ Pārnesumu pārslēgšanas indikators3	G1	kļūda	68	69	Nekonsekvents tulkojums viena segmenta ietvaros.
103.	Gauges and indicators	Mērierīces un indikatori	G1		69	70	
104.	Alternative themes can be selected for the digital combined instrument panel.	Digitālajam kombinētajam instrumentu panelim var izvēlēties alternatīvus motīvus .	G1; G2		69	70	
105.	Gauges and indicators, theme " Performance ".	Mērierīces un indikatori, motīvs " Performance ".	G1; S11		70	71	Analīze 27. piemērā.
106.	Fuel gauge.	Degvielas rādītājs.	G1		70	71	
107.	Functionality check	Funkcionalitātes pārbaude	G1		71	72	
108.	All indicator and warning symbols, apart from symbols in the centre of the information display, illuminate in key position II or when the engine is started.	Visi indikatori un brīdinājuma simboli, izņemot simbolus informācijas displeja centrā, izgaismojas atslēgas pozīcijā II vai iedarbinot dzinēju.	G1		71	72	
109.	Available engine power	Pieejamā dzinēja jauda	G1		72	73	
110.	Engine power utilised	Izmantotā dzinēja jauda	G1		72	73	
111.	ABS fault	ABS sistēmas bojājums	Pr2 eksplīcēšana		73	72	
112.	If this symbol illuminates then the system is not working.	Ja šis simbols iedegas, sistēma nedarbojas.	G1		73	72	
113.	Reminder – doors not closed	Atgādinājums – durvis nav aizvērtas	G1		74	75	
114.	If one of the doors is not closed properly then the information or warning symbol illuminates together with an explanatory image in the information display.	Ja kādas no durvīm nav aizvērtas pareizi, informācijas displejā izgaismojas informācijas vai brīdinājuma simbols un parādās skaidrojošs attēls.	G1		74	75	
115.	Alternator not charging	Ģenerators nelādē	G1		75	76	
116.	This symbol illuminates during driving if a fault has occurred in the electrical system.	Šis simbols iedegas braukšanas laikā, ja elektriskajā sistēmā atgadījies bojājums.	G1		75	76	
117.	Outside temperature gauge	Āra temperatūras mērierīce	G1		76	77	

118.	The display for the outside temperature gauge appears in the combined instrument panel.	Kombinētajā instrumentu panelī parādās āra temperatūras mērierīces rādījums.	G1		76	77	
119.	The clock display appears in the combined instrument panel.	Kombinētajā instrumentu panelī parādās pulksteņa rādījums.	G1		77	78	Analīze 22. piemērā.
120.	Clock, digital instrument panel.	Pulkstenis, digitālais instrumentu panelis.	G1		77	78	
121.	A license is an agreement for the right to operate a certain activity or the right to use someone else's entitlement according to the terms and conditions in the agreement.	Licence ir vienošanās par tiesībām veikt noteiktu darbību vai tiesībām izmantot kāda cita pilnvaras atbilstoši vienošanās noteikumiem un nosacījumiem.	G1		78	79	
122.	The following text is Volvo's agreement with the manufacturer/developer.	Turpmākais teksts ir Volvo vienošanās ar ražotāju/izstrādātāju <u>angļu valodā</u> .	G1; Pr8		78	79	
123.	Parking brake applied, alternative symbol	Ieslēgta stāvbremze, alternatīvs simbols	G1		79	80	
124.	<u>Seatbelt</u> reminder	<u>Drošības jostu atgādinātājs</u>	G1, G5 vsk->dsk		79	80	
125.	Windscreen sensor, Camera sensor, Laser sensor	Vējstikla sensors, kameras sensors, lāzera sensors	G1		80	81	
126.	<u>Auto Brake</u> , Distance Warning (Distance Alert), City SafetyTM, Collision warning system	<u>Automātiskās bremzēšanas sistēma</u> , Distances brīdinājums (Distance Alert), City SafetyTM , Sadursmes brīdinājuma sistēma	Pr2 <u>eksplīcēšana</u> ; G1; S11		80	81	Analīze 25. piemērā.
127.	Information symbols in the roof console display	Jumta konsoles displeja informācijas simboli	G1		81	82	
128.	Volvo Sensus is <u>the heart of the personal Volvo experience</u> and connects you with the car and outside world.	Volvo Sensus <u>ļauj gūt personisku Volvo pieredzi</u> un izveidot saikni starp automašīnu un ār pasauli.	S8; <u>S9 X--> Ø</u> ; G2		81	83	Analīze 41. piemērā.

129.	Control panel in centre console.	Viduskonsoles vadības panelis.	G1		82	83	
130.	The figure is schematic - the number of functions and layout of the buttons both vary, depending on the equipment selected and the market.	Attēls ir shematisks - funkciju skaits un taustiņu izvietojums var atšķirties atkarībā no izvēlēta aprīkojuma un tirgus.	G1		82	83	
131.	Key positions - functions at different levels	Atslēgas pozīcijas - dažādu līmeņu funkcijas	G1		83	84	
132.	To enable the use of a limited number of functions with the engine switched off, the car's electrical system can be set in 3 different levels - 0, I and II - with the <u>remote control key</u> .	Lai iespējotu ierobežota funkciju skaita izmantošanu laikā, kad dzinējs ir izslēgts, automašīnas elektrosistēmai var iestatīt 3 dažādus līmeņus — 0, I un II — izmantojot <u>tālvadības pults atslēgu</u> .	G1; G2		83	84	
133.	Key position I - With the remote control key fully inserted into the ignition switch - Briefly press <u>START/STOP ENGINE</u> .	Atslēgas pozīcija I - kad tālvadības pults atslēga ir līdz galam ievietota aizdedzes slēdzī, īsi nospiediet <u>START/STOP ENGINE</u> .	G1; S11		84	85	Analīze 26. piemērā.
134.	Key position II - With the remote control key fully inserted into the ignition switch - Give a long press on <u>START/STOP ENGINE</u> .	Atslēgas pozīcija II - kad tālvadības pults atslēga ir līdz galam ievietota aizdedzes slēdzī, turiet ilgāk nospiešu <u>START/STOP ENGINE</u> .	G1; S11		84	85	
135.	<u>Push</u> the seat forward so that the head restraint "locks" in under the glovebox.	<u>Pavelciet</u> sēdekli uz priekšu tā, lai galvas balsts "fiksētos" zem cimdu nodalījuma.	S4; G1		85	86	Analīze 37. piemērā.
136.	Raising takes place in reverse order.	Pacelšana notiek pretējā secībā.	G1		85	86	
137.	Store setting	Iestatījumu saglabāšana	G1		86	87	
138.	Memory button	Atmiņas poga	G1		86	87	
139.	The <u>centre seat</u> head restraint must be in its lowest position when the centre seat is not used.	Ja vidējās sēdvietā netiek lietota, <u>tās</u> galvas balstam jāatrodas viszemākajā pozīcijā.	G1; G8		87	88	Analīze 45. piemērā.

140.	When the centre seat is used, the head restraint must be correctly adjusted to the height of the passenger so that it covers the whole of the back of the head if possible.	Ja vidējā sēdvietā tiek lietota, galvas balsts pareizi jānoregulē pasažiera augumā, lai tas atbalstītu visu pakausi, ja tas ir iespējams.	G1		87	88
141.	When the backrest has been raised, the red indicator should no longer be showing.	Kad atzveltne ir pacelta, sarkanajam indikatoram vajadzētu izzust.	G1		88	89
142.	If it is still showing then the backrest is not locked in place.	Ja tas joprojām ir redzams, atzveltne nav nofiksējusies vietā.	G1		88	89
143.	Push back the lever to fix the steering wheel in place.	Atspiediet sviru, lai nofiksētu stūri vietā.	G1		89	90
144.	If the lever is stiff, press the steering wheel lightly at the same time as you push the lever back.	Ja sviru nevar pakustināt, spiežot sviru atpakaļ, vienlaicīgi nedaudz uzspiediet arī stūrei.	G1; S1		89	90
145.	Heating of the steering wheel	Stūres apsilde	G1		90	91
146.	The steering wheel can be heated with electric heating.	Stūri var apsildīt, izmantojot elektrisko apsildi.	G1		90	91
147.	Overview, light switches	Pārskats, gaismu slēdži	G1		91	92
148.	Thumbwheel for adjusting display and instrument lighting as well as ambience lights	Īkšķrats displeja un instrumentu apgaismojuma, kā arī apkārtējā apgaismojuma regulēšanai	G1		91	92
149.	Main beam <u>flash</u> can be used.	Var izmantot tālo gaismu <u>mirgošanas funkciju</u> .	G1; Pr2 eksplīcēšana		92	93
150.	Fitted in or under the front bumper.	Uzstādīti priekšējā buferī vai zem tā.	G1		92	93
151.	Position/parking lamps	Gabarītlukturi/stāvgaismas	G1		93	94
152.	Position/parking lamps are switched on with the headlamp control's knob.	Gabarītlukturus/stāvgaismas var ieslēgt ar priekšējo lukturu vadības slēdzi.	G1		93	94

153.	Tunnel detection	Tuneļu uztveršana	G1		94	95	
154.	Tunnel detection changes the lighting from daytime running lights to dipped beam when the car is driven into a tunnel.	Iebraucot tunelī, tuneļu uztveršanas funkcija pārslēdz dienas gaitas lukturus uz tuvajām gaismām.	G1		94	95	
155.	Active Xenon headlamps (p. 95)	Aktīvie ksenona priekšējie lukturi (96 lpp.)	G1		95	96	Interpunktijas kļūda.
156.	Active main beam (p. 93)	Aktīvās tālās gaismas (94 lpp.)	G1		95	96	Interpunktijas kļūda.
157.	Car with digital combined instrument panel	Automašīnas ar digitālo kombinēto instrumentu paneli	G1		96	96	
158.	When AHB is activated the [grafiskais elements] symbol turns white in the instrument's information display.	Ja ir aktivizēts AHB, <u>instrumentu paneļa</u> informācijas displeja simbols [grafiskais elements] iekrāsojas baltā krāsā.	G1; Pr3		96	97	Analīze 36. piemērā.
159.	Active Xenon headlamps are designed to provide maximum illumination in bends and junctions and so provide increased safety.	Aktīvie ksenona priekšējie lukturi <u>ļauj maksimāli izgaismot</u> ceļu līkumos un krustojumos, palielinot drošību.	G1; S4		97	98	Analīze 38. piemērā.
160.	Headlamp pattern with function deactivated (left) and activated (right) respectively.	Priekšējo lukturu gaismas staru trajektorija, kad šī funkcija ir attiecīgi izslēgta (pa kreisi) un ieslēgta (pa labi).	G1		97	98	
161.	Regulations on the use of rear fog lamps vary from country to country.	Dažādās valstīs noteikumi par aizmugurējo miglas lukturu izmantošanu atšķiras.	G1		98	99	
162.	Brake lights	Bremžu signāls	G1, G5 dsk->vsk		98	99	
163.	direction indicators (p. 97)	Pagrieziena rādītāji (98 lpp.)	G1		99	100	

164.	Foot brake - emergency brake lights and automatic hazard warning flashers (p. 294)	Kājas bremze - avārijas bremžu signāli un automātiskais avārijas gaismas signāls (298 lpp.)	G1		99	100	
165.	Interior lighting	Salona apgaismojums	G1		100	101	
166.	The passenger compartment lighting is activated/deactivated with the buttons in the controls above the front seats and the rear seat.	Pasažieru salona apgaismojumu var aktivizēt/deaktivizēt ar vadības taustiņiem virs priekšējiem sēdekļiem un aizmugures sēdekļa.	G1		100	101	Varēja rakstīt vienkārši "ieslēgt/izslēgt".
167.	Passenger compartment lighting is switched off when:	Salona apgaismojums izslēdzas, kad:	G1		101	102	
168.	the engine is started	iedarbina dzinēju	G1		101	102	
169.	Headlamps - adjusting headlamp pattern	Priekšējie lukturi – gaismas stara formas regulēšana	Pr2 implicēšana		102	104	Nevis "Priekšējie lukturi - priekšējo lukturu gaismas stara regulēšana"
170.	The headlamp pattern must be adjusted to avoid dazzling <u>oncoming motorists</u> and can be set for right or left-hand traffic.	Priekšējo lukturu gaismas stara forma jānoregulē tā, lai neapžilbinātu <u>pretimbraucošos</u> , un to var iestatīt atbilstoši labās vai kreisās puses satiksmes kustībai.	G1, Pr2 implicēšana		102	104	
171.	Masking the headlamps	Priekšējo lukturu aizklāšana	G1		103	105	
172.	Copy the A and B templates for left-hand drive cars or the C and D templates for right-hand drive cars, see later section "Templates for halogen headlamps".	Nokopējiet šablonus A un B automašīnām ar stūri kreisajā pusē vai šablonus C un D automašīnām ar stūri labajā pusē, skatiet sadaļu " Halogēna priekšējo lukturu šabloni " tālāk.	G1	kļūda	103	105	Tulkojums dažādās dokumenta vietās nav saskaņots. Mērķa segmentā minēts, ka sadaļa saucas "Halogēna priekšējo lukturu šabloni" (105. lpp), taču sadaļas virsraksts ir "Šabloni halogēna priekšējiem lukturiem" (107. lpp). Skat. 176. segmentu.

173.	Upper row: left-hand drive cars, templates A and B.	Augšējā rinda: automašīnām ar stūri kreisajā pusē, šabloni A un B.	G1		104	106	
174.	Lower row: right-hand drive cars, templates C and D.	Apakšējā rinda: automašīnām ar stūri labajā pusē, šabloni C un D.	G1		104	106	
.	Templates for halogen headlamps	Šabloni halogēna priekšējiem lukturiem	G1		105	107	Skat. 172. segmentu - atšķirīgs tulkojums.
176.	<u>Wipers</u> and washers	<u>Tīrītāji</u> un mazgātāji	<u>S3</u> ; G1		106	108	
177.	<u>Wipers</u> and washers clean the windscreen and rear window.	<u>Tīrītāji</u> un mazgātāji tīra vējstiklu un aizmugures logu.	<u>S3</u> ; G1		106	108	
178.	The headlamps are cleaned with high-pressure washing.	Priekšējos lukturus mazgā ar augstspiediena strūklu.	G1		106	108	
179.	The rain sensor is automatically deactivated when the remote control key is removed from the ignition switch or five minutes after the engine has been switched off.	Lietus sensors tiek automātiski deaktivizēts, kad tālvadības pults atslēga tiek izņemta no aizdedzes slēdža, vai piecas minūtes pēc dzinēja izslēgšanas.	G2 ; G1		107	109	
180.	The windscreen wipers could start and be damaged in an automatic car wash.	Automātiskajā automazgātavā vējstikla tīrītāji var sākt darboties un tikt sabojāti.	G1		107	109	
181.	Wiper – reversing	Tīrītāja – darbība atpakaļgaitā	G1		108	110	Drukas kļūda
182.	Engaging reverse gear while the windscreen wipers are on initiates intermittent rear window wiping.	Atpakaļgaitas pārnesuma ieslēgšana , kamēr vējstikla tīrītāji ir ieslēgti , ieslēdz aizmugurējā loga tīrīšanu ar pārtraukumiem.	G1; S1		108	110	Labskanīguma vārdā "ir ieslēgti" varētu aizvietot ar "darbojas".
183.	Operating the power windows.	Elektrisko logu pacelāju darbība.	G1		109	111	

							"auto" = "automātiskais darbības režīms". Ievērojami garāk, taču neizbēgami, jo "auto" latviešu valodā nozīmē "automašīna", tāpēc nākas izmantot skaidrojošo tulkojumu, citādi mērķteksts nepilda referenciālo funkciju.
184.	Operating without auto	Ekspluatācija, neizmantojot automātisko darbības režīmu	G1; Pr2 eksplīcēšana		109	111	
185.	Door mirrors	Sānu spoguļi	S1 ; G1		110	112	
186.	The door mirror positions are adjusted with the joystick in the driver's door controls.	Sānu spoguļu pozīcijas var regulēt ar vadības sviru, kas atrodas <u>vadītāja durvīs</u> .	G1; Pr2_ <u>implīcēšana</u>		110	112	Analīze 34. piemērā.
187.	Release them after approximately 1 second.	Atlaidiet tos pēc apmēram 1 sekundes.	G1		111	113	
188.	The mirrors automatically stop in the fully retracted position.	Spoguļi automātiski apstājas pilnībā ievilkta stāvoklī.	G1		111	113	
189.	The interior rearview mirror can be dimmed with a control in the <u>mirror's lower edge</u> .	Salona atpakaļskata spoguļi var aptumšot ar <u>spoguļa apakšdaļā</u> esošo vadības slēdzi.	G1; <u>S5 - abstrahēšana</u>		112	114	
190.	Alternatively, the rearview mirror dims automatically.	Tā vietā atpakaļskata spoguļis var aptumšoties automātiski.	G1		112	114	
191.	The compass may need calibrating to show the correct compass direction.	Lai kompass rādītu pareizu virzienu, to var būt nepieciešams kalibrēt.	G1		113	115	
192.	The earth is divided into 15 magnetic zones.	Zemeslode ir sadalīta 15 magnētiskajās zonās.	G1		113	115	
193.	The sunroof can be operated with a control in the roof panel.	Jumta lūku var darbināt ar jumta panelī esošo vadības slēdzi.	G1		114	116	

194.	The sunroof's inner sunscreen is closed manually.	Jumta lūkas iekšējo saulesargu var aizvērt manuāli.	G1		114	116	
195.	Closing using the <u>remote control key</u> or central locking button	Aizvēšana, izmantojot <u>tālvadības pults atslēgu</u> vai centrālās atslēgas spiedpogu	G1; G2		115	117	
196.	One long press on the lock button closes the sunroof and all the windows, see Remote control key - functions (p. 170) and Locking/unlocking - from the inside (p. 183).	Vienu reizi ilgāk nospiežot aizvēšanas pogu, tiek aizvērta jumta lūka un visi logi, skatiet Tālvadības pults atslēga - funkcijas (173 lpp.) un Aizslēgšana/atslēgšana - no salona (185 lpp.).	G1; G2		115	117	
197.	Display (digital combined instrument panel) and controls for menu navigation.	Displejs (digitālais kombinētais instrumentu panelis) un izvēļņu navigācijas vadības slēdži.	G1		116	118	
198.	OK – access to message list and message confirmation .	OK – piekļūst ziņojumu sarakstam un ziņojumu apstiprinājumiem .	G1	kļūda	116	118	Te drīzāk ir nozīme "ziņojumu apstiprināšanas funkcijai".
199.	When a warning, information or indicator symbol illuminates, a corresponding message appears on the information display.	Ja izgaismojas brīdinājuma, informācijas vai indikatora simbols, informācijas displejā parādās attiecīgais ziņojums.	G1		117	119	
200.	Stop <u>safely</u>	Apt. <u>drošā vietā</u>	G1; S1	kļūda	117	119	Nopietna kļūda - skaidrojums 29. piemērā.

2. PIELIKUMS – ATLASĪTAJOS SEGMENTOS ATKLĀTĀ

TERMINOLOĢIJA

Avotteksta termins	Tulkojums	segments										
"Performance"	"Performance"	105										
(Distance Alert)	(Distance Alert)	126										
ABS	ABS sistēma	111										
active Xenon headlamp	aktīvais ksenona priekšējais lukturis	155	159									
adjust	noregulēt	82	140	170								
adjust	regulēt	148	169	186								
agreement	vienoššanās	121	122									
airbag	drošības gaisa spilvens	39	44									
airbag	drošības spilvens	41	42	46	48	59	69					
airbag system	drošības gaisa spilvenu sistēma	39										
airbag system	drošības spilvenu sistēma	59										
alternator	ģenerators	115										
ambience lights	apkārtējais apgaismojums	148										
article	sadaļa	11										
article	raksts	15	16									
authorised Volvo dealer	Volvo pilnvarots izplatītājs	86										
auto	automātiskais darbības režīms	184										
Auto Brake	Automātiskās bremzēšanas sistēma	126										
automatic car wash	automātiska automazgātava	180										
automatic hazard flashers	automātiskais avārijas gaismas signāls	164										
available engine power	pieejamā dzinēja jauda	109	10									
backrest	atzveltne	141	142									
booster cushion	sēdekļa paliktnis	51	52	56	76	81						
brake light	bremžu signāls	162	164									
camera sensor	kameras sensors	125										
car child seat	automašīnas bērnu sēdekļis	84										

car model	automašīnas modelis	8	85										
carbon filter	ogles filtrs	26											
car's function	automašīnas funkcija	100											
car's screen	automašīnas ekrāns	5	6										
category tree	kategoriju koks	16											
central locking button	centrālās atslēgas spiedpoga	195											
centre console	viduskonsole	59	60	129									
centre rear seat	vidējais aizmugurējais sēdekļis	71											
centre seat	vidējā sēdvietā	139											
character list	rakstzīmju saraksts	14											
character wheel	ritentiņš	13											
child seat	bērnu sēdekļītis	46	67	72	88	89							
child seat	bērnu sēdekļis	51	52	56	65	75	76	77	83	87	91	92	
clock display	pulksteņa rādījums	119											
Collision warking system	Sadursmes brīdinājuma sistēma	126											
combined instrument panel	kombinētais instrumentu panelis	38	39	40	99	100	104	118	119	157	197		
combined instrument panel's information display	kombinētais instrumentu paneļa displejs	100											
control	vadības slēdzis	93	94										
control module	vadības modulis	59											
control panel	vadības panelis	129											
dashboard	instrumentu panelis	45											
dazzling	apžilbināšana	170											
deactivate	deaktivizēt	179											
developer	izstrādātājs	122											
digital combined instrument panel	digitālais kombinētais instrumentu panelis	39	104	157	197								
dim	aptumšot	189	190										
direction indicator	pagrieziena rādītājs	163											
display	displejs	94	148	197									
Distance Warning	Distances brīdinājums	126											
door mirror	sānu spogulis	185	186										

electric heating	elektriskā apsilde	146										
electrical system	elektriskā sistēma	116										
electrical system	elektrosistēma	132										
emergency brake light	avārijas bremžu signāls	164										
engaging	ieslēgšana	182										
engine	dzinējs	108	132	168	179							
engine power utilised	izmantotā dzinēja jauda	110										
engine speed	dzinēja apgriezieni	101										
entitlement	pilnvaras	121										
environmental philosophy	vides filozofija	23										
environmental standards	vides standarti	24										
fault	bojājums	111	116									
fixture system	stiprinājumu sistēma	84										
functionality check	funkcionalitātes pārbaude	107										
foot brake	kājas bremze	164										
front bumper	priekšējais buferis	149										
front seat	priekšējais sēdeklis	46	69	166								
front-facing child seat	uz priekšu vērsts bērnu sēdeklis	92										
fuel gauge	degvielas rādītājs	106										
gauge	mērierīce	103										
gear position indicator	pārnesumu pārslēgšanas indikators	102										
gear shift indicator	pārnesumu pārslēgšanas indikators	102										
glovebox	cimdu nodalījums	135										
halogen headlamp	halogēna priekšējais lukturis	172	175									
hazard warning flasher	avārijas gaismas signāls	97	164									
head restraint	galvas balsts	135	139	140								
headlamp	priekšējais lukturis	160	169	170	171	178						
headlamp control's knob	priekšējo lukturu vadības slēdzis	152										
headlamp pattern	priekšējo lukturu gaismas staru trajektorija	160										

headlamp pattern	priekšējo lukturu gaismas stara forma	170											
heating of the steering wheel	stūres apsilde	145											
high-pressure washing	augstspiediena strūkļa	178											
ignition switch	aizdedzes slēdzis	133	134	179									
indicator	indikators	47	103	105	108	141							
information display	informācijas displejs	108	114	158	199								
information symbol	informācijas simbols	114	127	119									
infotainment system	informācijas un izklaides sistēma	98											
initiation	ieslēgšana	180											
instrument	instruments	93	148										
instrument lighting	instrumentu apgaismojums	148											
integrated booster seat in the rear seat	aizmugurējā sēdekļī integrēts sēdekļa paliktnis	78	80										
interior lighting	salona apgaismojums	165											
interior rearview mirror	salona atpakaļskata spogulis	189											
intermittent rear window wiping	aizmugurējā loga tīrīšana ar pārtraukumiem	182											
ISO symbol	ISO simbols	10											
ISOFIX	ISOFIX	83	84	85	86	87							
ISOFIX child seat	ISOFIX bērnu sēdekļis	85	86										
joystick	vadības svira	186											
key position	atslēgas pozīcija	40	108	131	133	134							
key position II	atslēgas pozīcija II	108											
laser sensor	lāzera sensors	125											
left-hand drive car	automašīna ar stūri kreisajā pusē	93	95	172	173								
left-hand traffic	kreisās puses satiksmes kustība	170											
lever	svira	143	144										
light switches	gaismu slēdži	147											
lock button	aizvēršanas poga	196											
main beam flash	tālo gaismu mirgošanas funkcija	149											
masking	aizklāšana	171											
menu	izvēlne	96	98	197									

menu navigation	izvēlņu navigācija	197											
message	paziņojums	38	100										
message	ziņojums	96	198	199									
message confirmation	ziņojuma apstiprinājums	198											
message field	ziņojuma lauks	10											
message list	ziņojumu saraksts	198											
meter	mērītājs	101											
mobile application	mobīlā lietotne	7											
mobile device	mobilo sakaru ierīce	7											
mobile device	mobīlā ierīce	8											
Normal mode	Normal mode	64											
OK/MENU	OK/MENU	16											
on	ieslēgts	182											
operating	darbība	183											
operating	ekspluatācija	184											
outer rear seat	malējais aizmugurējais sēdekļis	70											
outside temperature gauge	āra temperatūras mērierīce	117	118										
owner's manual	īpašnieka rokasgrāmata	2	5	6	7	8	27	28					
parking brake	stāvbremze	123											
parking lamp	stāvgaisma	151	152										
passenger airbag	pasažiera drošības gaisa spilvens	43	45										
passenger airbag	blakussēdētāja drošības spilvens	47											
passenger airbag	blakussēdētāja drošības gaisa spilvens	76											
passenger compartment lighting	salona apgaismojums	167											
passenger compartment lighting	pasažieru salona apgaismojums	166											
position lamp	gabarītlukturis	151	152										
rain sensor	lietus sensors	179											
raising	pacelšana	79	136										
rear fog lamp	aizmugurējais miglas lukturis	161											
rear seat	aizmugurējais sēdekļis	76	78	80									

rear seat	aizmugures sēdeklis	166											
rear seatbelt	aizmugures drošības josta	37											
rear window	aizmugures logs	177											
rear window	aizmugurējais logs	182											
rear-end collision	aizmugures sadursme	57											
rearview mirror	atpakaļskata spogulis	190											
refuelling	degvielas iepildīšana	30											
remote control key	tālvadības pults atslēga	40	132	179	195	196							
repair work	remonts	30											
resource-efficient	resurus pilnīgi izmantojošs	24											
retracted position	ievilkts stāvoklis	188											
reverse gear	atpakaļgaitas pārnesums	182											
reverse order	pretēja secība	136											
reversing	darbība atpakaļgaitā	181											
right-hand traffic	labās puses satiksmes kustība	170											
roof console display	jumta konsoles displejs	127											
safety mode	drošības režīms	62	63										
screen	ekrāns	98											
seatbelt	drošības josta	31	32	33	34	35	36	44	72				
seatbelt reminder	drošības jostu atgādinātājs	124											
service	apkope	30											
side airbag	sānu drošības gaisa spilvens	49	51	52									
size class	izmēra klase	90											
size classification	izmēru klasifikācija	85											
START/STOP ENGINE	START/STOP ENGINE	133	134										
strap	siksna	72											
sunroof	jumta lūka	193	194	196									
sunroof's inner sunscreen	jumta lūkas iekšējais saulesargs	194											
support page	atbalsta lapa	20											
switching off the engine	dzinēja izslēgšana	132	179										
symbol	simbols	108	112										

template	šablons	172	173	174	175								
theme	motīvs	104											
thumbwheel	īkšķrats	148											
trip computer	vadītāja infocentrs	96											
two-stage booster seat	divpakāpju sēdekļa paliktnis	77	79										
upper mounting points	augšējie stiprinājuma punkti	91	92										
vehicle	automašīna	18											
vehicle list	automašīnu saraksts	85											
Volvo rear-facing/turnable child seat	uz aizmuguri vērsts/grozāms Volvo bērnu sēdeklītis	72											
Volvo Sensus	Volvo Sensus	128											
Volvo workshop	Volvo serviss	29	58										
warning	brīdinājums	37	38										
warning field	brīdinājuma lauks	10											
warning symbol	brīdinājuma simbols	39	40	48	108	114	199						
Warning triangle	Brīdinājuma trijstūris	39											
washer	mazgātājs	176	177										
whiplash injury	kakla skriemeļu trauma	54											
whiplash protection	kakla skriemeļu aizsardzība	53											
Whiplash Protection System	kakla skriemeļu aizsardzības sistēma	54											
windscreen	vējstikls	177											
windscreen sensor	vējstikla sensors	125											
windscreen wiper	vējstikla tīrītājs	180	182										
wiper	tīrītājs	176	177	181									

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Tulkošanas stratēģijas automašīnas īpašnieka rokasgrāmatas tulkojumā”
(Translation Strategies Used in the Translation of a Car Owner’s Manual) izstrādāts LU
Humanitāro zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Imants Safronovs

Datums 08.06.2020.

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs:

Datums

Recenzents:

Studiju metodiķe:

Darbs iesniegts Sastatāmās valodniecības un tulkošanas nodaļā 08.06.2020.

Darbu pieņēma:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

..... prot. Nr., vērtējums

Komisijas sekretāre: Rakstiskās tulkošanas PMSP lekt. Helēna Gizeleza